

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT FAKÜLTESİ
ANTROPOLOJİ BÖLÜMÜ
SOSYAL ANTROPOLOJİ ANABİLİM DALI

İSTANBUL'DA YORGANCILIK SANATI VE YORGANCILARIN
SOSYO-EKONOMİK YAPISI

Lisans Bitirme Çalışması

Hazırlayan
Özgür Karadeniz
0341130034

İstanbul, 2018

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	vi
TEŞEKKÜRLER.....	vii
HARİTA LİSTESİ.....	ix
FOTOĞRAF LİSTESİ.....	ix
MOTİF LİSTESİ.....	x
SEMBOL VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	x
GRAFİKLERİN LİSTESİ.....	xi
TABLO LİSTESİ.....	xi
ÖZEL AMAÇLI TABLOLARIN LİSTESİ.....	xv

1.BÖLÜM

GİRİŞ

SOSYAL ANTROPOLOJİ.....	1
-------------------------	---

2.BÖLÜM

METODOLOJİ

Araştırmada İzlenen Yöntem.....	3
Konu Seçimi.....	4
Ön Araştırma.....	4
Problemin Sınırlandırılması.....	6
Örnek Seçimi.....	6
Mülakat Formunun Hazırlanması	7
Sahada Verilerin Toplanma Aşaması.....	8
SAHA SONRASI YAPILAN AŞAMALAR.....	11
Mülakatta Yapılan Hataların Kontrolleri	11
Kod Formunun Oluşturulması Ve Denemeleri.....	12

Alınan Yazılı Verileri İstatistiki İşlemlere Dönüştürme	14
Yazıyla Anlatım	14

3.BÖLÜM

ÇALIŞMANIN YAPILDIĞI İL: İSTANBUL	15
---	----

4.BÖLÜM

YORGAN VE YORGANCILIK HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Yorgan ve Yorgancılığın Tarihçesi	25
Türk Külüründe Yorgan.....	26
Yorgan nasıl dikilir.....	27

5.BÖLÜM

İSTANBULDA YORGANCILAR VE YORGAN DÜKKANLARI

İstanbul’da Yorgancı Esnafı.....	22
Dükkanların Fiziki yapıları.....	23
Dükkandaki Çalışanlar	25
Dükkanda Çalışma Hayatı.....	26
Mesleki Yapılanma.....	37
Yorgancılarda Alış-Veriş.....	40

6.BÖLÜM

MALZEMELER VE ALET KULLANIMI

Yorgancılıkta Kullanılan Aletler ve İşlevleri.....	41
Yorgancılıkta Kullanılan Malzemeler ve Alet Kullanımları.....	43
Yorgancılar sadece yorgan mı diker?.....	47

7.BÖLÜM

YORGANCILARDA SAĞLIK.....	48
---------------------------	----

8.ÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	51
------------------------	----

9.BLÜM

GÖRSEL BELGELEME: YORGAN DİKİMİ	57
---------------------------------------	----

10.BÖLÜM

KAYNAKÇA	62
----------------	----

11.BÖLÜM

SAHA NOTLARI	65
--------------------	----

12. BÖLÜM

FOTOĞRAFLAR.....	81
------------------	----

13.BÖLÜM

ÖZGEÇMİŞ.....	93
---------------	----

EKLER

1. MÜLAKAT FORMU
2. KOD FORMU
3. YÖNERGE
4. ÖDEV VE BELGESEL CD'Sİ
5. TABLOLAR
6. BİBLİYOGRAFYA
7. MOTİFLER

ÖNSÖZ

Bu çalışma 2017 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Antropoloji Bölümü Sosyal Antropoloji Anabilim Dalı bünyesinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmada İstanbul ilinde yorgancılık sanatı ve yorgancılarının genel özelliklerine, yorgancılarının çalışma hayatlarına dair örüntülere, meslek ile ilgili bilgilere, değerlerine, kısaca sosyal yapılarına antropolojik bakış açısıyla yaklaşılmaya çalışılmıştır. Bu çalışma ile Türkiye'nin kültür haritasını gözlemlemek, kültürel değerleri ortaya koymak bu değerlerin aktarılmasını sağlamak amaçlanmıştır. Meslekte, zamanla gelen değişimin yarattığı etkiler ortaya konularak, konuyla ilgili katkı ve önerilerde bulunmak çalışmanın amaçları arasında yer almaktadır.

Çalışma Özgür Karadeniz, Oğuzhan Çelik, Sultan Ayan olmak üzere dördüncü sınıf Sosyal Antropoloji öğrencileri tarafından yürütülmüştür. Çalışma sahamız olan İstanbul ilinde toplamda 22 ilçede, (bkz. Harita: 1) 73 dükkan sahibi, 21 dükkan sahibi yanında çalışan olmak üzere 94 kişiyle görüşülmüş, formel ve enformel soruların yer aldığı mülakat uygulanmıştır. Uygulanan mülakat yoluyla elde edilen verilerin değerlendirilmesinde istatistikler oluşturulmuş, sonrasında ise veriler yorumlanmıştır. Bu veriler, 3 farklı çalışma okunduğunda anlam kazanacak ve tüm örüntüyü yakalamayı sağlayacaktır. Elde edilen bulgulara göre konuşulanların yaşı üzerinden ana ayrım yapılmıştır.

TEŞEKKÜRLER

Dört yıl boyunca öğrettikleriyle, bilgisiyle, fikirleriyle bizlere ışık tutan, çalışmamızın her aşamasında, deneyimleri ile yol gösteren ve hayata antropolojik bir bakış açısı ile bakmamı sağlayan değerli hocam Prof. Dr. Yüksel Kırımlı'ya çok teşekkür ederim.

Bizleri bir yıl boyunca sahaya hazırlayan, bilgileri ve tecrübeleri doğrultusunda sistemli ve doğru bir çalışmanın nasıl olduğunu bizlere aktaran, çalışmamıza emek gösteren değerli hocam Dr. Öğr. Gör. Rabia Ebrar Akıncı'ya teşekkür ederim.

Araştırma gerçekleştirildikten sonra bir sene boyunca, sorularımıza sıklıkla cevap veren, her türlü sorunumuzda bizlere çözüm üreten, bizleri hayatın içinden bilgilerle aydınlatan ve tablo kontrollerimi yapan değerli hocam Arş. Gör. M. Utku İçen'e çok teşekkür ederim.

Saha sonrasındaki süreçlerde, tüm bilgisiyle bize yardımcı olan, bizleri cesaretlendiren değerli hocalarım Arş. Gör. Dr. Oya Topdemir Koçyiğit ve Arş. Gör. Bilgen Komut Talay'a teşekkür ederim

Saha sürecinde ve sonrasında yanımda olan, benimle iki yıldır emeğini paylaşan, mutsuz olduğum zamanlar beni umutlandıran ve cesaretlendiren ekip arkadaşlarım Oğuzhan Çelik ve Sultan Ayan'a teşekkür ederim.

Saha çalışması esnasında katılarak gözlem yapmama izin veren, aynı zamanda görsel belgeleme çalışması için yorgan dikimini anlatan Muzaffer Çolak'a teşekkür ederim

Ön araştırma sırasında görüştüğümüz ve sonrasında mülakat yaptığım Yorgancılar Odası başkanı Nazmi İnce'ye, benimle mülakat yapmayı kabul eden

yorgancılar başta olmak üzere, bizleri destekleyen, çalışmamıza değer veren tüm yorgancılara teşekkür ederim.

Bugünlere gelmemde yardımcı olan, aldığım her kararda ve yaptığım her işte yanımda duran, büyük bir saygı ve sevgi duyduğum aileme, beş yıldır hayatı paylaştığım, her anımda yanımda olan ve yanımda olacak olan hayat arkadaşım Aylin Albayrak'a teşekkür ederim

HARİTA, FOTOĞRAF, GRAFİKLER ve TABLOLAR LİSTESİ

HARİTA LİSTESİ

Harita 1: İstanbul il sınırları haritası

FOTOĞRAF LİSTESİ

FOTOĞRAF 1: Özen Yorgan Dikim Evi- Usta Temel Yavuz, dikiş makinesinin başında

FOTOĞRAF 2: Usta Turan Özten, çırpı ipini anlatırken

FOTOĞRAF 3: İstanbul Yorgancı Hallaç ve Çeyizciler Odası Başkanı Nazmi İnce

FOTOĞRAF 4: Yorgan dikmek için kullanılan 01 Numaralı İğne

FOTOĞRAF 5: Yorgan dikmek için kullanılan Balance Brand 01 Numaralı İğne

FOTOĞRAF 6: İstanbul Yorgancı Hallaç ve Çeyizciler Odası tarafından verilen diploma

FOTOĞRAF 7: Yorgan ustası Halil Polat, Pamuk atma yayı ve tokmağını tutuyor.

FOTOĞRAF 8: Yorgancılar Odasının belirlediği 2013-2014 yıllarından kalan ücret tarifesini

FOTOĞRAF 9: Saten Yorgan dikiminde kullanılmak üzere çizilmiş desen kalıpları: Kalp şekli

FOTOĞRAF 10: Saten Yorgan dikiminde kullanılmak üzere çizilmiş desen kalıpları: Yonca

FOTOĞRAF 11: Yorgan Ustalarının reklam için uyguladığı yöntemler-1: Filama

FOTOĞRAF 12: Yorgan Ustalarının reklam için uyguladığı yöntemler-2: Etiket

FOTOĞRAF 13: Yorgan, yastık doldurmak için kullanılan yün

FOTOĞRAF 14: Yorgan, yastık doldurmak için kullanılan Boncuk (Silikon) Elyaf

FOTOĞRAF 15: Yorgan, yastık doldurmak için kullanılan Pamuk

FOTOĞRAF 16: Aydın usta yorgana fiske atarken

FOTOĞRAF 17: Yorgan Dikimi için kullanılan, yüksük (soldaki) ve beyaz iplik (sağdaki)

FOTOĞRAF 18: Yorgan Dikimi, Muzaffer usta yorgan ağzı dikimi aşamasını gerçekleştiriyor.

FOTOĞRAF 19: Pamuk atma motoru (Hallaç Makinesi)

FOTOĞRAF 20: Motiflerin müşterilere anlatıldığı motif kitabı

FOTOĞRAF 21: Tavuskuşu desenli saten yorgan

FOTOĞRAF 22: Lale desenli yorgan

FOTOĞRAF 23: Saten bebek yorganları

FOTOĞRAF 24: Bir yorgancı dükkanının dıştan görünümü

MOTİF LİSTESİ

MOTİF 1: Güneş Motifi

MOTİF 2: Kabak Çiçeği Motifi

MOTİF 3: Buket Lale Motifi

MOTİF 4: Karanfil Motifi

MOTİF 5: Tavuskuşu Motifi

MOTİF 6: Yonca Motifi

MOTİF 7: Parke Motifi

MOTİF 8: Baklava Motifi

MOTİF 9: Pervane Motifi (4'lü)

MOTİF 10: Papatya Motifi

MOTİF 11: Tavan Nakışı Motifi

SEMBOL VE KISALTMALAR LİSTESİ

% : Yüzde değer

BB: Boş –Belirsiz

Bkz: Bakınız

N: Genel toplam içindeki kişi sayısı

n: Kişi sayısı

İ.Ü.: İstanbul Üniversitesi

SPSS: Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

Vb.: Ve benzeri

E1K1: Erkeğin İlk Evliliği, Kadının İlk Evliliği.

E2K2: Erkeğin ve Kadının İkinci Evliliği

E1K2: Erkeğin İlk, Kadının İkinci Evliliği

ASBS: Anne ve Baba Yaşıyor

AÖBS: Anne Ölü Baba Yaşıyor

ASBÖ: Baba Ölü Anne Yaşıyor

AÖBÖ: Anne ve Baba Ölü

GRAFİK LİSTESİ

GRAFİK 1: DÜKKANIN HER GÜN AÇIK OLMA DURUMU (%)

GRAFİK 2: DÜKKANDA TELEVİZYON OLMA DURUMU (%)

GRAFİK 3: YORGAN TALEPLERİNİN OLDUĞU MEVSİMLER (%)

GRAFİK 4: DÜKKAN SAHİBİ GELECEKTE DÜKKANI DEVRETMEYİ DÜŞÜNME DURUMU (%)

GRAFİK 5: DÜKKANDA VERGİ MUAFİYETİ OLMA DURUMU (%)

GRAFİK 6: KONUŞULANIN YORGANCILAR ODASINA ÜYE OLMA DURUMU (%)

GRAFİK 7: DÜKKANIN İNTERNET SAYFASI OLMA DURUMU (%)

GRAFİK 8: KONUŞULANIN KRONİK RAHATSIZLIĞI OLMA DURUMU (%)

GRAFİK 9: KONUŞULANIN SİGARA İÇME DURUMU (%)

GRAFİK 10: KONUŞULANIN KULLANDIĞI MOTİF KALİPLERİNİ NASIL ELDE ETTİĞİ (%)

TABLolar LİSTESİ

TABLO F: DÜKKAN BİLGİLERİ

TABLO F-1: KONUŞULANIN DÜKKANININ KAÇ YILINDA AÇILDIĞI

TABLO F-2: KONUŞULANIN DÜKKANININ NEDEN ORADA AÇILDIĞI

TABLO F-3: DÜKKANIN MÜLKİYET DURUMU

TABLO F-4: İŞLETİLEN DÜKKAN KİRA İSE AYLIK KİRA BEDELİ

TABLO F-5: MÜLK SAHİBİ İSE TAPUNUN KİMİN ÜZERİNE AİT OLDUĞU

- TABLO F-6: İŞLETİLEN DÜKKANIN METREKARESİ
- TABLO F-7: DÜKKANDA ÇALIŞAN BAŞKA BİREYLERİN OLMA DURUMU
- TABLO F-8: DÜKKAN SAHİBİ YANINDA ÇALIŞAN KİŞİNİN DÜKKANDAKİ POZİSYONU
- TABLO F-9: DÜKKANDA ÇALIŞAN KİŞİNİN YAŞLARI
- TABLO F-10: DÜKKANDA ÇALIŞAN KİŞİLERİN MEDENİ HALLERİ
- TABLO F-11: DÜKKANDA ÇALIŞAN KİŞİLERİN DOĞUM YERİ
- TABLO F-12: DÜKKANDA ÇALIŞAN KİŞİNİN MEMLEKETİ
- TABLO F-13: DÜKKANDA ÇALIŞAN KİŞİNİN EĞİTİM DURUMU
- TABLO F-14: ÇALIŞAN KİŞİNİN DÜKKAN SAHİBİ İLE YAKINLIĞI
- TABLO F-15: ÇALIŞAN KİŞİNİN DÜKKANDA KAÇ YILDIR ÇALIŞTIĞI
- TABLO F-16: DÜKKANIN HER GÜN AÇIK OLMA DURUMU
- TABLO F-17: DÜKKAN HAFTANIN BELLİ GÜNLERİNDE KAPALIYSA HANGİ GÜNLER OLDUĞU
- TABLO F-18: DÜKKANI KİMİN AÇTIĞI
- TABLO F-19: DÜKKANI KİMİN KAPATTIĞI
- TABLO F-20: DÜKKANIN AÇILMA SAATİ
- TABLO F-21: DÜKKANIN KAPANMA SAATİ
- TABLO F-22: DÜKKANIN CUMA NAMAZI VAKTİNDE AÇIK OLMA DURUMU
- TABLO F-23: DÜKKANDA TEMİZLİĞİ KİMİN YAPTIĞI
- TABLO F-24: DÜKKANDA SABİT TELEFON OLMA DURUMU
- TABLO F-25: DÜKKANDA TELEVİZYON OLMA DURUMU
- TABLO F-26: DÜKKANDA ÇIRAK İHTİYACININ OLMA DURUMU
- TABLO F-27: KONUŞULANIN DEPOSU OLMA DURUMU
- TABLO F-28: KONUŞULANIN DEPOSUNUN NEREDE BULUNDUĞU
- TABLO F-29: DÜKKANDA TUVALET OLMA DURUMU
- TABLO F-30: MÜŞTERİDEN KAÇ ŞEKİLDE SİPARİŞ ALDIĞI CEVAP SAYISI VE SİPARİŞİ NASIL ALDIĞI
- TABLO F-31: DÜKKANDA GEÇEN AY DİKİLEN YORGAN SAYISI
- TABLO F-32: GEÇEN YIL DİKİLEN TOPLAM YORGAN SAYISI

TABLO F-33: KONUŞULANIN YORGAN DIŞINDA BİRŞEY DİKME DURUMU

TABLO F-34: YORGAN DIŞINDA KAÇ TÜR ÜRÜN DİKTİĞİ

TABLO F-35: YORGAN DIŞINDA ÜRÜN DİKİYORSA TÜRÜ

TABLO F-36: ESKİDEN DİKİP GÜNÜMÜZDE DİKMEDİĞİ ÜRÜN OLMA DURUMU

TABLO F-37: KONUŞULANIN GEÇMİŞTE DİKİP GÜNÜMÜZDE DİKMEDİĞİ ÜRÜN VARSA KAÇ TANE OLDUĞU CEVAP SAYISI

TABLO F-38: KONUŞULANIN GEÇMİŞTE DİKİP GÜNÜMÜZDE DİKMEDİĞİ ÜRÜN VARSA NE OLDUKLARI

TABLO F-39: ESKİDEN DİKİLEN ÜRÜNLERİN GÜNÜMÜZDE DİKİLMEME NEDENİ CEVAP SAYISI VE NEDEN DİKİLMEDİĞİ

TABLO F-40: YILIN HANGİ MEVSİMLERİNDE YORGAN TALEPLERİNİN ARTTI

TABLO F-41: DÜKKAN SAHİBİNİN GELECEKTE DÜKKANI DEVRETMEYİ DÜŞÜNME DURUMU

TABLO F-42: DÜKKAN SAHİBİNİN DÜKKANI DEVRETMEK İSTEME NEDENİ

TABLO F-43: MESLEKTE GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE YAŞANILAN FARKLILIKLAR

TABLO F-44: MESLEĞİN GELECEKTE SÜRDÜRÜLMESİ İÇİN NELER YAPILMASI GEREKTİĞİ

TABLO F-45: KONUŞULAN DÜKKANIN REKLAMINI YAPMA DURUMU

TABLO F-46: DÜKKANIN REKLAMININ NASIL YAPILDIĞI

TABLO F-47: YORGANCILAR ODASINA ÜYE OLMA DURUMU

TABLO F-48: YORGANCILAR ODASINA ÜYE OLMA NEDENİ

TABLO F-49: YORGANCILAR ODASINA ÜYE DEĞİLSE NEDENİ

TABLO F-50: YORGANCILAR ODASI DIŞINDA BİR YERE ÜYE OLMA DURUMU

TABLO F-51: YORGANCILAR ODASININ BELİRLEDİĞİ FİYAT LİSTESİNİN UYGULUNMA DURUMU

TABLO F-52: FİYAT LİSTESİNİ UYGULAMA NEDENİ

TABLO F-53: FİYAT LİSTESİNİ UYGULAMAMA NEDENİ

TABLO F-54: DÜKKAN SAHİBİ YORGANCILAR ODASINDA YETKİLİ BİR KİŞİ OLSA NELER YAPACAĞI CEVAP SAYISI

TABLO F-55: YETKİLİ BİR KİŞİ OLSA NELER YAPACAĞI
TABLO F-56: DÜKKANDA VERGİ MUAFİYETİ OLMA DURUMU
TABLO F-57: VERGİ MUAFİYETİ YOKSA NEDENİ
TABLO F-58: DÜKKANIN İNTERNET SAYFASI OLMA DURUMU
TABLO F-59: DÜKKANA İNTERNET SAYFASI AÇMAYI PLANLAMA DURUMU
TABLO F-60: DÜKKANIN SOSYAL MEDYA HESABININ OLMA DURUMU
TABLO F-61: VARSA KAÇ AĞDA BULUNDUĞU VE BULUNDUĞU AĞLAR

TABLO G: MALZEMELER VE ALET KULLANIMI

TABLO G-1: DÜKKANDA PAMUĞU KİMİN ATTIĞI
TABLO G-2: PAMUĞUN NASIL ATILDIĞI
TABLO G-3: PAMUK ATARKEN SAĞLIK İÇİN ÖNLEM ALMA DURUMU
TABLO G-4: PAMUK ATARKEN ALINAN ÖNLEMLER
TABLO G-5: GÜNLÜK YORGANDA EN ÇOK TERCİH EDİLEN KUMAŞ TÜRLERİ
TABLO G-6: GÜNLÜK YORGANDA EN ÇOK TERCİH EDİ
TABLO G-7: GÜNLÜK YORGANDA EN ÇOK TERCİH EDİLEN MOTİFLER
TABLO G-8: ÇEYİZLİK YORGANDA EN ÇOK TERCİH EDİLEN KUMAŞ TÜRÜ
TABLO G-9: ÇEYİZLİK YORGANDA EN ÇOK TERCİH EDİLEN RENK CEVAP SAYISI
TABLO G-10: ÇEYİZLİK YORGANDA EN ÇOK TERCİH EDİLEN RENKLER
TABLO G-11: ÇEYİZLİK YORGANDA EN ÇOK TERCİH EDİLEN MOTİF CEVAP SAYISI
TABLO G-12: ÇEYİZLİK YORGANDA EN ÇOK TERCİH EDİLEN MOTİFLER
TABLO G-13: KONUŞULANIN BİLDİĞİ MOTİF CEVAP SAYISI
TABLO G-14: KONUŞULANIN BİLDİĞİ MOTİFLER
TABLO G-15: KONUŞULANIN EN ÇOK KULLANDIĞI MOTİF SAYISI
TABLO G-16: KONUŞULANIN EN ÇOK KULLANDIĞI MOTİFLER
TABLO G-17: KONUŞULANIN MOTİF KALIBI KULLANMA DURUMU

TABLO G-18: KONUŞULANIN KULLANDIĞI MOTİF KALİPLARINI NASIL ELDE ETTİĞİ

TABLO G-19: KONUŞULANIN DÜKKANINDA VAR OLAN ALETLER

TABLO H: SAĞLIK

TABLO H-1: KONUŞULANIN BİR ENGELİNİN OLMA DURUMU VE VARSA NE OLDUĞU

TABLO H-2: KONUŞULANIN KRONİK HASTALIĞI OLMA DURUMU

TABLO H-3: KONUŞULANIN KRONİK HASTALIĞI VARSA KRONİK RAHATSIZLIĞIN TÜRÜ

TABLO H-4: KONUŞULANIN AMELİYAT GEÇİRME DURUMU

TABLO H-5: KONUŞULANIN GEÇİRDİĞİ AMELİYAT TÜRÜ

TABLO H-6: KONUŞULANIN DÜZENLİ OLARAK İLAÇ KULLANMA DURUMU

TABLO H-7: KULLANDIĞI İLAÇ TÜR SAYISI VE TURLERİ

TABLO H-8: KONUŞULANIN SİGARA İÇME DURUMU VE İÇİYORSA SIKLIĞI

TABLO H-9: KONUŞULANIN ALKOL TÜKETME DURUMU VE TÜKETİRSE SIKLIĞI

ÇALIŞMADA BULUNAN DİĞER TABLOLAR

r-1: İLÇELERE GÖRE MÜLAKAT RAPORU

ÖZEL AMAÇLI TABLOLARIN LİSTESİ

ÖZEL TABLO 1:KONUŞULANIN DİNİ İBADETLERİNİ YERİNE GETİRME DURUMUNA GÖRE DÜKKANIN CUMA NAMAZI VAKTİNDE AÇIK OLMA DURUMU

ÖZEL TABLO 2:KONUŞULANIN İNTERNET KULLANIMINA GÖRE DÜKKANININ İNTERNET SAYFASI OLMA DURUMU

ÖZEL TABLO 3:YORGANCILAR ODASINA ÜYE OLUNMA DURUMUNA GÖRE VERGİ MUAFİYETİNDEN YARARLANMA DURUMU

GİRİŞ

Bilim insanlık tarihinin son yüzyıl içerisinde geliştirdiği bir alan olmasına karşılık, insanoğlunu yaptıkları ve yazdıkları içinde en ilginç olanıdır(Saran, 1989-s.50)

Oldukça zor olmasına rağmen, bilimi şöyle tanımlayabiliriz: “uygun araştırma yöntemlerini, sağlam ve doğru düşünmeye dayanarak elde edilen ve bir olgunun belirli bir durumuna veya bir grup olguya dair tanımlar, yasalar ve ilkeler grubu olarak belirlenmiş, nitelik ve nicelik bilgisidir. Bilimin tanımlanması konusunda görülen bu zorluk ve karmaşıklık, konusu alanında yoktur.”(Saran, 1989:s.12)

Günümüzde toplumsal bilimler adı altında toplayabileceğimiz bilgi dalları; sosyoloji, antropoloji, ekonomi, psikoloji, sosyal antropoloji, linguistik ve tarih olarak nitelendirilebilir.

Antropoloji sözcüğü Grekçe ‘insan’ anlamına gelen ‘anthropus’ ve ‘logos/logia’ sözcüklerinden türetilmiştir.(Özbudun vd,2012:11)

Antropoloji, dünyanın her yerinde, tarih boyunca yaşamış ve hala yaşayan insan toplumlarının incelenmesidir. Bu bilim dalı, insanları birbirinden farklı ve benzer kılan her şeyle ilgili bilgi üretmeye çalışır. (Haviland. vd, 2006: 52)

“Akademik bir disiplin olan Antropoloji ya da bilinen adıyla genel antropoloji dört ana alt disiplin veya alanı kapsar”(Kottak,2013:8)

1-Fiziksel Antropoloji: insanı biyolojik bir organizma olarak ele alır.

2-Arkeolojik Antropoloji; insan davranışını tanımlamak ve açıklamak amacıyla maddi kalıntıları inceleyen bir daldır.

3-Dilbilimsel Antropoloji: dili, toplumsal ve kültürel bağlamda, zaman ve mekana göre incelerler.

4-Kültürel Antropoloji, sosyokültürel antropoloji olarak da adlandırılır. İnsan davranışlarını, kültürel ve toplumsal benzerlik ve farklılıkları ortaya koyan çözümleyen ve yorumlayan alt disiplindir.

Uygulamalı Antropoloji, uygulamalı Antropoloji, antropolojik verilerin, bakış açısının, teorinin ve yöntemin, çağdaş toplumsal sorunları tespit etmek, değerlendirmek ve çözmek için kullanılmasını öngörür.(Kottak:2013: 15)

Herhangi bir topluluk ilgili bir antropolojik araştırma, bize o topluluğun yaşantısı, kültürü ve kişi davranışlarının şekillenmesi ile ilgili birçok veriyi barındırır. Burada araştırılan bir köy monografisi olabilirken, bir meslek kolunu derinlemesine çalışma şeklinde de olabilir. Bu çalışmada İstanbul’da yorgancılar, yorgan dükkanları, yorgancılıkta kullanılan alet ve malzemeler, yorgancılarda sağlık gibi konular işlenmiş olup, demografi, evlilik, eğitim, göç, semt ve mesken, sosyal yaşam, kanaat ve tutum gibi konu başlıklarındaki veriler için ekip arkadaşlarım Sultan Ayan ve Oğuzhan Çelik’in tezlerine bakılabilir. Antropolojik araştırmalarda en önemli unsurlardan biri de çalışmanın metodolojisidir. Bir sonraki bölümde çalışmamızın metodolojisine değinilecektir.

METODOLOJİ

SAHA ÖNCESİ YAPILAN AŞAMALAR

Araştırmada İzlenen Yöntem

Etnografların, genel itibarıyla “kültürel” sıfatıyla tanımlanan meseleler üzerine sosyal-kültürel antropoloji uzmanlarının, saha çalışması yürütmesi zorunludur. Saha çalışması, araştırmacının incelediği topluluk içerisinde bizzat yaşadığı ve araştırmasının başında ortaya koyduğu sorulara cevap oluşturacak verileri toplamak için o topluluğun gündelik hayatına hem katıldığı hem de bu hayatı gözlemlediği uzun bir zaman dilimidir. (Hart, 2011:13)

Araştırmacı kendi kimliği üzerine, çok farklı dünya görüşlerine sahip insanlarla yaşanan kültürel karmaşaların anlamı üzerine, bu farklılıkları çarpıtmaksızın nasıl temsil edileceği ve uzmanlaştırılacağı üzerine kafa yorar. “Katılımcı gözlemci” denen kavram, mülakat, yoklama, anket, fotoğraf ve zaman zaman videoyu da kapsayan farklı araştırma biçimlerini de içine alır. Aslında araştırmacının, araştırma sahası konusunda ilginç ve işe yarar “verileri” toplamasını sağlayan her yol bir yöntemdir. Bu nedenle araştırmacının çalışmaları yürütme sürecinde genellikle farklı yöntem türlerini dikkate alması ve denemesi gerekir. Baş bir deyişle, saha çalışmasının başında kesin ve değişmez bir plan geliştirmesi şart değildir, hatta çalışma ilerledikçe sorularını ve yaklaşımını değiştirmeye daima açıktır.(Hart, 2011:14)

Bir sosyal araştırma, genel sonuç elde edinceye kadar belirli aşamalardan geçer. Bu aşamalar;

- 1) Konu Seçimi
- 2) Ön araştırma
- 3) Problemi Sınırlandırma
- 4) Örnek Seçimi

- 5)Mülakat sorularının hazırlanması
- 6)Mülakat uygulaması
- 7)Araştırmada elde edilen verilerin gruplandırılması
- 8)Toplanan Bilgilerin Dökümü
- 9) Elde edilen Verilerin Gruplandırılması
- 10) Raporun yazımı, olarak sıralamak mümkündür (Akkayan,1979:54).

Konu Seçimi

Günümüzde insanlar, geleneksel tarzda üretilen yorganları tercih etmeyip, daha ucuza satın alınabilen, model alternatifi daha fazla olan, temizliği daha kolay olan, birçok yerden satın alınabilen, seri üretim fabrikasyon yorganlara yönelmiştir. Bu durum bir zanaat olan geleneksel yorgancılığın bitme noktasına gelmesine neden olmuştur.

1985 yılı 3.sınıf antropoloji öğrencilerinin geleneksel yorgancılık sanatının kaybolması hakkında saha araştırması mevcuttur. Bu durum konu seçimimizde etkili olmuştur. Bu konunun çalışılması sayesinde bölümümüzde 31 sene önce yorgancılığın bitmesi söylentileri üzerine aynı yöntem ile yapılan yorgancılık çalışmasında elde edilen veriler ile günümüz şartlarında elde edilmiş verilerin karşılaştırılabilmesi mümkün olacak, bu konuda yapılan bir çalışmanın mevcudiyeti zamanın yorgancılığa olan etkilerini ve günümüzde yorgancılığın konumunun izah ederken çalışmamızı güçlendirecektir.

Ön Araştırma

3.sınıfta ‘Sosyal Antropolojide Araştırma Planlama Ve Veri Toplama Uygulaması’ dersinde saha araştırması için yöntem, konu, zaman sınırlaması ve çalışma ekibi gibi aşamalar belirlendi. İlk olarak bütün sınıf il dışına çıkıp köy monografisi çalışacakken ekip arkadaşlarımızdan çeşitli zorunluluklardan dolayı şehir dışına çıkamayacak olanlar için de ikinci bir çalışma planı yapıldı.

Kapalı Çarşı'daki İstanbul Yorgancılar ve Çeyiziler Odası'na ilk ziyarette, Oda başkanı Nazmi İnce'nin sadece çarşamba günleri orada olduğunu öğrenildi, görüşebilmek için 19.04.2017 tarihine randevu alındı. Oda Başkanı ile tanışmaya gidildi. Zamanın mesleğe olan etkisini, odanın eski adının İstanbul Yorgancı ve Hallaç Esnafı Zanaatkarlar Derneği olmasından da görülüyor. Randevu da, çalışmadan ve çalışmanın amacından bahsedildi, yorgancılık hakkında sohbet edildi. Odanın, kullanılan malzemeleri toptan ucuza satın alıp, esnafa ucuz mal temin ettirmek gibi amaçlar için kurulduğunu, yorgancılığın Trabzon ili Maçka ilçesinden doğduğunu, yorgancıların çoğunluğunun Trabzonlu olduğu öğrenildi. Ayrılırken odaya üye olan esnafların listesi alındı.(bknz: 2018 Yorgancılık Çalışması Metodolojisi) Liste de 302 adres vardı fakat tamamının değil 172 tanesinin yorgancı olduğu ifade edildi. İfade edilen bu durumun geçerliliğini test edebilmek amacıyla yorgancılar odasından alınan liste incelendi. Listede işletme sahibinin adı-soyadı, dükkanının adresi ve hemen hemen her adrese ait telefon numaraları kayıtlıydı. Listede yorgancılarla birlikte, odaya kayıtlı olan çeyizler, gelinlikçiler ve diğer mefruşatçıların da adreslerini kapsıyordu Buradan adreslerin ne tür bir işletme olduğu bilinmiyordu. Bundan sonraki aşamada dükkânları tespit etmek, yorgancı ağı oluşturmak, meslek hakkında bilgiler edinebilmek için katılarak gözlem çalışmaları yapıldı.

Elimizdeki liste sadece yorgancıların değil, odaya kayıtlı olan çeyizciler, gelinlikçiler ve diğer mefruşatçıların da adreslerini kapsıyordu. Bu durumda sadece bu verinin dükkânların tespit edilmesinde eksik kalacağı kanaatine varıldı ve bu liste ile birlikte çeşitli mobil uygulamalar kullanıldı. (Google Maps, İbb Haritalar vb.)

Dükkanları tespit etmekteki amaç, yazın saha araştırması esnasında, adreslerin kolay bulunmasını sağlamak, aynı zamanda daha önce görüşmüş ve tanışmış olmanın vereceği güveni oluşturmaktır. Dükkanların tespiti için ilçeler dağıtıldı, bu dağılım, yazın yapacağımız mülakatların da ilçelerini belirlemiş oldu. Dükkanları tespit aşamasında kullanacağımız kısa bir mülakat formu hazırlandı. Bu form 2 sayfadan oluşmaktaydı. İlk sayfada temel demografik bilgiler, ikinci sayfasında ise meslek ile ilgili sorular yer almaktaydı. 25-26 Nisan tarihlerinde dükkan tespitlerine başlandı

Ön araştırmada kullandığımız diğer bir teknik ise katılarak gözlem tekniğidir. Dükkanlarda vakit geçirilerek ustalar ile birlikte, pamuk attık, yorgan dikmeye çalıştık, gerektiğinde pamuk çuvalı taşıdık. Böylece, ustaların, günlük yaşamlarında,

dükkanlarında nasıl vakit geçirdiği ile ilgili bilgiler topladık, aynı zamanda bir iletişim kurarak diğer yorgancıların da kapısını çalmamıza yardımcı oldu.

Ön araştırmada zorlanılan noktalardan biri, listede veya haritalarda yorgancı olarak görünen dükkanların, aslında birer çeyizci, gelinlikçi olduğunun saptanmasıydı. Buna bir neden Yorgancılar Odasından alınan listede gelinlikçiler ve çeyizcilerin de bulunmasıydı. Konu ile ilgili Yorgancılar Odası başkanı Nazmi İnce ile görüştüğümüzde 2015 yılından itibaren odada sadece yorgancıların üye olmadığı ve 2019 yılına kadar tüm çeyizcileri, gelinlikçileri kendi bünyelerinde toplayacaklarını ifade etti. Bunun nedenini odanın üye yetersizliği nedeni ile kapanma tehlikesi yaşadığı şeklinde açıkladı. Bazı ilçelerde ise İstanbul’da sürekli devam eden kentsel dönüşüm etkisiyle birçok dükkanın adresi değişmiştir. Kimi dükkânlar zorunlu bir şekilde yer değiştirirken, kimi dükkân sahipleri dükkânlarını kapatmak zorunda kalmışlardır.

Problemın Sınırlandırılması

Konu sınırlandırması konu seçimi esnasında İstanbul’daki yorgancı esnafı şeklinde olmuştur. Burada hem yorgancı esnafının sosyoekonomik durumu hem de yorgancılık hakkında teknik bilgiler edinilmesi esas alınmıştır. Pilot görüşme ile birlikte üzerinde çalışmak istediğimiz konular; demografi, evlilik, eğitim, göç, semt ve mesken, çalışma hayatı, dükkan bilgileri, yorgancılıkta kullanılan malzeme ve aletler, sağlık, sosyal yaşam, kanaat ve tutum olarak belirlendi.

Örnek Seçimi

Konu ile ilgili verilerin toplanması amacıyla ilk olarak İstanbul Yorgancı ve Hallaç Esnafı Odasına gidildi. Bu aşamada lisans bitirme çalışmasında 5 arkadaşlık. Çalışmada İstanbul’un tümü ele alınacaktı, ilçeler eşit bir şekilde dağıtılacaktı. Daha sonrasında 2 arkadaşımız çalışmadan kendi isteği doğrultusunda ayrılmıştır. Bu durum, hem İstanbul’un büyüklüğü nedeni ile hem de çalışmada yer alacak kişilerin sayısı nedeni ile, çalışma kapsamının daraltılmasına neden olmuştur. Bu doğrultuda, Yorgancılar Odasından edinilen ilçeler, adreslere göre dağıtılmıştır. Listeye göre en çok

yorgancının bulunduğu ilçeler belirlenip, daha sonrasında ilçeler kura yolu ile eşit sayılarda paylaşılmıştır.

Mülakat formunun hazırlanması

Mülakatlar; alan araştırmalarında sıklıkla kullanılan etkin bir bilgi alma yöntemidir. Mülakat soruları uygulanacak olan kitleye uygun hazırlanmalıdır. İkinci ön araştırma öncesi temelleri atılan mülakat formlarının sistematik, işler ve kullanılabilir hale getirilmesi için sistemli şekilde yoğun çalışılmıştır.

Ön araştırma ile birlikte yürütölen literatür çalışması, mesleki ve sosyoköltörel bir takım bilgiler sunmuştur. Literatür taraması yaparken ilk olarak bölümde yer alan ve 1985 yılında yapılan çalışmalar incelendi. Eski çalışmanın mülakat formundaki soruların biri kısmı birebir alındı, bir kısmı geçen zaman zarfında artık sorulmasına gerek kalmadığı için alınmadı örneğın evde televizyon olma durumu sorusu ve değışen zamanın getirisi olarak yeni sorular eklendi örneğın dükkânda internet olma durumu, dükkânın sosyal medya hesabı olma durumu vb. Daha sonrasında burada yer alan bilgilerin işimize çok yarayacağını düşünölerek, bibliyografyamızda yer almasına karar verildi

Bu aşamada yararlandığımız diğerk kaynaklar;

<http://dergipark.gov.tr/>

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tarama.jsp> ;

gibi, makale, yüksek lisans tezleri, çeşitli araştırmaların yer aldığı internet siteleridir.

Bu bilgiler ve ilk ön araştırmada edinilen bilgiler ile birlikte, bir mülakat formu oluşturulmuştur. Ardından hazırladığımız soruların sahada nasıl işleyeceğini görmek için pilot çalışma gerçekleştirilmiştir. Daha önceden tanışıp çalışmamızı anlattığımız dükkanlarda ki ustalarla 24-25 mayıs tarihlerinde çalışmacı başına beşer mülakat denemesi yapılmıştır. Bunun sonucunda bazı soruların sorulma biçimini, bazı soruların sorulma sırasını değıştirilip, yeni sorular eklenmiş ve mülakat formumuz son halini almıştır.

SAHA ÇALIŞMASI

Mülakat Uygulaması

Saha araştırmamızı 2017 yılının temmuz-ağustos aylarında gerçekleştirmek üzere mülakat uygulamamıza temmuz ayının üçüncü haftasında başlandı. Her gün dükkanlar gezilerek ustalarla mülakat yapılmaya başlandı. Aynı zamanda haftanın bir ya da iki günü belirlenip, seçtiğimiz bir dükkanda katılarak gözlem yapılmıştır. Gerek adreslere ulaşmanın uzun sürmesinden, gerekse ilk defa görüşülen ustanın güvenini kazanmakta zorlanmamızdan dolayı çalışma Eylül ayının ortalarına kadar devam etti.

3 arkadaş, yaklaşık 2-2,5 aylık saha sürecimizde 22 ilçe gezerek 100 mülakat uygulaması yapıp 208'e yakın adres ziyareti gerçekleştirdik. (Bknz: 2017 Yorgancılık Çalışması Metodolojisi) Burada yer alan mülakatların 40 tanesi şahsımca gerçekleştirilmiştir. Çalıştığım yerler ise Anadolu yakasında yer alan Ataşehir, Kadıköy, Kartal, Maltepe ilçeleridir.

Elimde bulunan listedeki toplam 73 adresten 40'ı ile mülakat yapabildim. Yaptığım 40 mülakatta 30 kişi dükkan sahibidir. Geriye kalan 10 kişi ise dükkan sahibinin yanında çalışan kişilerdi. Geriye kalan 33 dükkanın 4'ünde mülakat yapılamadı. Geriye kalan 29 dükkan ise çeşitli sebeplerden dolayı çalışmaya dahil edilemedi.

16. sırada mülakat yapılan Sezgin Öztürk'ün söylemleri güvenilir olmadığı için döküme alınmamasına karar verildi. Elimde kalan güvenilebilir ve kullanılabilir mülakat sayısı otuz dokuza düştü. (Tablo: f-1)

f-1: İLÇELERE GÖRE GÖRÜŞME RAPORU

Gidilen ilçeler	Yapılan	Yapılamayan	Adresi bulunamayan-taşınmış, başka alanlarda hizmet veren dükkanlar	Toplam gidilen dükkan sayısı
Kadıköy	19	2	15	36
Ataşehir	6	0	0	6
Maltepe	11	0	3	14
Kartal	4	2	10	16
TOPLAM	40	4	28	72

Saha çalışması esnasında karşılaşılan aksaklıklar

Gittiğimiz yerlerde kentli insanının güven problemiyle karşılaştık. Bizimle görüşme yapmak, bilgi vermek istemediler. Bazıları maliyeden geldiğimizi düşünüp çekimser yaklaştı (özellikle bu dükkânlar odaya ya da başka bir kuruma kayıtlı olmadan çalışıyorsa ya da vergi muafiyetinden yararlanmak için dükkânın kirasını resmi olarak daha az gösterdiyse). Bazıları da dolandırıcı olduğumuzu düşündü. Bu gibi durumlarda okulumuzu referans göstermemizin yanında daha önce ziyarette bulunduğumuz ustaların ismini, bazen de o ustaların sözlerini referans verip bu dükkânlardaki ustalarla da görüşmeye, dükkan sahiplerine kendimizi, çalışmamızı, amacımızı daha iyi anlatmaya çalıştık.

Saha çalışmasında, kentte çalışmanın yarattığı bir problem ise dükkânlarda geçirilen zamanın kısıtlı olmasından kaynaklanan gözlemleme süresinin darlığıdır. Saha

alışmasının önemli bir parçası olan ‘katılarak gözlem’, zamanın kısıtlı oluşu, güven problemi gibi sebeplerle tam olarak sağlanamamıştır. Ancak daha fazla katılarak gözlem yapabilmek amacıyla; birer adet dükkân seçilip, dükkân sahipleriyle anlaşıl, o dükkânlara sık sık ziyarette bulunuldu. Yine bu dükkânlarda görsel belgeleme çalışması yapıldı. Yorgan Dikim aşamalarının fotoğrafları çekildi.

Mülakat formunda yer alan bazı sorular sorulurken zorluklar yaşanmıştır. Özellikle aile, demografi, evlilik, anne-baba bilgileri alınırken, konuştuğumuz insanlar çekimser davranmıştır. Yorgancılık ile ilgili sorular öne çekilerek sorulsa da, bu sorulara gelindiğinde bazı ustalar cevap vermek istemediler. Özel buldular, hatta bazıları hakarete varan kelimeler kullanarak mülakatı sonlandırmak istediler. Bu durum bir çalışmacı olarak bizleri, çalışmadan düşürüp, yarattığı moral bozukluğu ile en azından o gün içerisinde, çalışmaya odaklanamamaya neden olmuştur. Bizler birer çalışmacı olarak dükkânlara gittiğimizde mülakatını yapıp çalışmasını gerçekleştirecek kişilerde olsak, özellikle kent yaşamında bireylerin sokaklarda, evlerinde, iş yerlerinde yaşadığı zor durumlar, kandırmacalar, bizleri ilk gördüklerinde önyargılı bir biçimde yaklaşmalarına neden olmuştur. Konuşulanlardan kimisi bizleri birer bankacı, maliyeden devlet memuru, birer pazarlamacı zannedip kimliklerimize bakmaya çalışmışlardır. Çalışmada güvenin oluşturulması ve mülakata başlanması zaman alabilmektedir. Hatta ilk başta mülakat yapmayı kabul etmeyen ustalar olup daha sonrasında başka bir ustanın selamıyla gelip tekrar denediğimizde bizlerle mülakat yapmayı kabul etmişlerdir.

SAHA SONRASI YAPILAN AŞAMALAR

Saha araştırması tamamlanıp 2017-2018 Eğitim-Öğretim yılının başlamasıyla yapılan mülakatlar Sosyal Antropoloji bölümüne getirilecekti. Mülakat formları 05.10.2017 tarihinde teslim edildi. Her bir araştırmacı mülakatlarını muhafaza etmek için kutulara yerleştirip bölüm içerisindeki raflara yerleştirdi. 4.güz dönem dersi olan Sosyal Antropolojide Lisans Bitirme Çalışması I ve Sosyal Antropolojide Lisans Bitirmeme Çalışması Uygulaması II dersleri Prof. Dr. Yüksel Kırımlı'dan alındı.

Dönem boyunca ders saatlerinden arda kalan zamanlarda bölümde çalışabilmek için aylık nöbetçi listeleri oluşturuldu. Giriş-çıkış saatinin yazıldığı ve alınan kararların not edildiği bir defter oluşturuldu.

Mülakatta Yapılan Hataların Kontrolleri

Bu aşamada mülakatların iki adımda kontrolleri yapılmıştır. İlk adımda yapılan kontrol mülakatçının kendisine aittir. İlk adımda cevabını bildiğimiz ya da cevabına ulaşabileceğimiz ama boş kalmış soruların doldurulması, doğum tarihi ve yaş gibi sayısal ifadelerin birbiri ile tutarlılığının kontrolü, cevapların birbiri ile olan tutarlılığı gibi işlemler, siyah ya da mavi kalemle doldurulmuş mülakat formlarına kurşun kırmızı kalemle not alındı. Cevap kısmı boş olan sorular; sorulup cevap alınamadıysa cevapsız, cevap kısmı boş kalmış ya da alınan cevabın soru ile anlam ilişkisi bulunmayan sorular boş belirsiz olarak not alındı.

İkinci kontrol, mülakat yapan kişinin ekip arkadaşı tarafından yapıldı. Bu kontrolde mülakatlara yapılacak müdahaleler ise mavi kurşun kalem ile işaretlendi. Bu kontrolle, ilk kontrolde gözden kaçanlar, eksik cevaplar ve alınan cevapların tutarlılığı kontrol edildi.

Mülakat formlarının neresinde, hangi sorularda hata yapıldığı, neden hata yapıldığı bizler için önemliydi. Hata dökümü yaparak hangi sorularda hata yapıldığı görülmeye çalışıldı.

Hataların görünür hale gelmesi ve hataları analiz edebilmek için döküm kâğıdı kullanıldı. Bu işlem ile hangi soruda kaç defa hata yapıldığı çeltikler ile gösterilip toplam hata oranlarına bakıldı. Yapılan hataların nedenlerine bakılıp hata oranı yüksek olan sorular verilerin niteliğini düşürmemesi için veri havuzuna dahil edilmedi. Burada karşılaşılan hatalar ise boş-belirsiz oranının yüksek olduğu sorular ile cevap alınamayan sorular oldu.

Kod Formunun Oluşturulması ve Denemeleri

Hata dökümü kod formuna hazırlıktır. Toplam da 100 mülakat varken cevaplarında tutarsızlık, eksiklik olması ve güvenilir mülakatlar olmamasından dolayı bazı mülakatlar döküme dahil edilmedi. Dökülecek mülakat sayısı 94'e düşürüldü. Mülakatlara il, tüm ilçeler arasında bulunduğu ilçesinin alfabetik sırası ve o ilçedeki görüşmecilerin soy isim-isim sırasından oluşan 6 haneli mülakat kod numaraları verildi.

Mülakat formunda açık uçlu ve yarı yapılandırılmış olan soruların (yani 'diğer' kategorisi bulunan tüm soruların) cevaplarını kategorize edebilmek için kura da çekilen sayılara denk gelen mülakat kod numaralarına göre mülakatlardan yüzde otuzluk bir dilim seçildi. Rastgele seçilen bu 30 mülakattaki cevapların yaklaşık olarak tüm mülakatlardaki cevapları temsil edeceği düşünüldü. Açık uçlu sorulara alınan cevaplar tek tek dökülüp bir araya getirildi ve her soru için alınan cevaplar kendi içinde kategorize edildi. Burada cevapların kategorize edilmesinin amacı, bir sonraki aşamada oluşturulacak kod formuna tüm soruların cevaplarını toparlamak, cevapları maddeler haline indirgeyebilmektir. Alınan cevaplar kategori haline getirilirken, 1986 yılında ki çalışmada kod formu kullanılmadığı için, çalışmanın mülakat formu ve kendi oluşturduğumuz mülakat formundaki ortak ve benzer olan soruların tablolarının kategorilerine bakılarak, bazı kategoriler oluşturulmaya çalışıldı. Bu aşamada mülakat formunda yer alan bazı sorulara, artık gerek duyulmayacağı için kod formunda yer verilmedi. Örneğin sahada diğer yorgancılara adreslerine ulaşabilmek için sorulan irtibat ve iletişim tablosu kod formuna dahil edilmemiştir.

Kod formu ve yönerge formu ekipçe oluşturuldu. Oluşturulduktan sonra tüm ekip kendi mülakatlarındaki soruların cevaplarını fotokopi alınan formlar üzerinde kodladı. Yapılan kodlamalar önce kendimiz daha sonra ekip arkadaşımız olmak üzere iki adımda kontrol edildi.

Alınan Yazılı Verileri İstatistiki İşlemlere Dönüştürme

Kodlamalar ve kontroller bittikten sonra formlar SPSS isimli istatistik programına kaydedildi. SPSS programı yine ekipçe hazırlandı. Ardından tüm kodlanmış formlar yüklendi, program üzerinde tüm veriler birleştirildi. Bu sayede veri havuzu bilgisayar ortamına taşınmış oldu.

Bütün verileri en iyi şekilde değerlendirebilmek, her bir verinin tüm veri havuzunda nerede yer aldığını gösterebilmek, çalışmadaki benzerlik ve farklılıkları vurgulayabilmek için ana ayrım oluşturulması gerekiyordu. Ana ayrım olarak seçilecek sorunun her mülakatta mutlaka cevabının yer alması ve bütün mülakatları yaklaşık olarak yarı yarıya bölmesi gerekir. Bununla birlikte seçilecek ana ayrımın, amacında olması ve çalışma için anlamlı bir ayrım oluşturması gerekiyordu.

Görüşme yapılan yorgancılardan hepsinin bu zanaatı usta-çırak ilişkisi içinde öğrendiği bilinmektedir. Fakat bugün mesleğin kaybolmasının bir sebebi de artık bu meslekte çırak yetişmemesidir. Yorgan dükkanlarında eskiden 8-9 kişinin çalıştıklarını söyleyen görüşmecilerin büyük çoğunluğu şu anda dükkanda tek kişi çalışmaktadır. Sahada görüldüğü kadarıyla da aktif olarak mesleği sürdüren yorgancılar kendilerini son nesil yorgancı olarak tanımlamaktadır. Aynı zamanda çalışma yapılan gruptaki yorgancıların meslekte bulundukları süre ve bu sürede yaşanan değişimler bazı farklılıkları göstermektedir. Örneğin yaşı daha büyük olan yorgancılar eskiden yaptıkları birçok işi yapmayı bıraktıklarını söylerken yaşı daha genç olan yorgancılar o işi meslek hayatı boyunca hiç yapmadıklarını söylemektedir. Buna eskiden sıkça dikilen ama artık divan kullanılmadığı için diktirilmeyen divan örtüsünü örnek verilebilir. Buradan yola çıkarak görüşmecileri ve cevaplarını yaşlarına göre ayırmanın verileri değerlendirirken farklılık ve benzerlikleri daha görünür kılacağını ve verilen cevapları

kendi içinde değerlendirecek olmanın verileri daha sağlıklı sunmayı sağlayacağı düşünöldü.

Ana ayrımı hesaplamak için görüşmecilerin yaşları medyanı hesaplandı. Bunun sonucunda 94 görüşmeci 54 yaş ve altı 43 görüşmeci ile 55 yaş üzeri olan 51 görüşmeci, olarak ikiye ayrıldı.

Verileri tablo haline getirip sunmak, verileri karşılaştırma imkanı vereceğini, soruların tüm veri içindeki yerini göstereceğini, yazıda sayfalarca anlatılacak veriyi bir şablon halinde sunmanın yararlı olacağından tercih edilmiştir.

Tablo yapımına başlarken ilk olarak tablosu yapılacak sorular belirlendi ve tablosu olacak bu soruların tablo başlıkları listelendi. Tablo yapımına başlarken tablo grupları paylaşıldı ve Excel programında tablo şablonları oluşturuldu. Bu şablonlarda tablo başlıkları, ana ayrım, kategoriler ve formüller yer almaktaydı. şablonu tamamlanan tablolar, lisans bitirme çalışmasında odaklanılmak istenilen bölümlere göre tekrar paylaşıldı. Paylaşılan tablolara veriler yerleştirildi. Bu aşamada SPSS programına veri girişinde yapılan hataları görme fırsatımız oldu. Kod formuna bakarak programdaki hataları düzeltildi.

Yazıyla Anlatım

Sayısal veriler halindeki veriler alandan elde edilen bulgular doğrultusunda yorumlanmış ve rapor haline getirilmiştir. Tablo yorumları gerçekleştirilirken teorik kısmı hakkında çeşitli kaynaklardan yararlanılmaya çalışıldı. Ayrıca örnek olaylar, tablo ve resimlerle desteklenen çalışmaya son şekli verilmiştir

ARAŞTIRMANIN YÜRÜTÜLDÜĞÜ İL: İSTANBUL

İstanbul 15 milyonluk nüfusu ile ülkenin en kalabalık şehridir. İstanbul Türkiye'nin kuzeybatısında, Marmara kıyısı ve Boğaziçi boyunca, Haliç'i de çevreleyecek şekilde kurulmuştur. İki yakadan oluşmaktadır. Bunlar Avrupa veya Rumeli yakası, Anadolu yakası veya Asya yakası şeklindedir. Önceki tarihlerde İstanbul'un batı sınırlarını İstanbul Surları oluştururken, günümüze gelene kadar gelişme ve büyüme süreci ile sınırları genişlemiştir.

Dünyanın en eski şehirlerinden biri olan İstanbul, 330-395 yılları arasında Roma İmparatorluğu, 395-1204 ile 1261-1453 yılları arasında Bizans İmparatorluğu, 1204-1261 arasında Latin İmparatorluğu ve son olarak 1453-1922 yılları arasında Osmanlı İmparatorluğu'na başkentlik yapmıştır.

Karadeniz ile Marmara Denizi'ni bağlayan ve Asya ile Avrupa'yı ayıran İstanbul Boğazi'na ev sahipliği yapması nedeniyle, İstanbul'un jeopolitik önemi oldukça yüksektir. Bugün tamamına yakını doldurulmuş olan ya da kaybolan doğal limanları vardır. Bu özellikleri yüzünden bölge toprakları üzerinde uzun süreli egemenlik anlaşmazlıkları ve savaşlar yaşanmıştır.

İstanbul'un iklimi, Türkiye'de Karadeniz iklimi ile Akdeniz iklimi arasında geçiş özelliği gösteren bir iklimdir, dolayısıyla İstanbul'un iklimi ılımandır. İstanbul'un yazları sıcak ve nemli; kışları soğuk, yağışlı ve bazen karlıdır. Nem yüzünden, hava sıcak olduğundan daha sıcak; soğuk olduğundan daha soğuk hissedilebilir. Kış aylarındaki ortalama sıcaklık 2 °C ile 9 °C civarındadır ve genelde yağmur ve karla karışık yağmur görülür. Kış aylarında bir iki hafta kar yağabilir. Yaz aylarındaki ortalama sıcaklık 18 °C ile 28 °C civarındadır ve genelde yağmur ve sel görülür.

İnsanlar var olduğundan beri, bulundukları iklim, doğa ve coğrafi özelliklere göre yaşamlarını şekillendirmek durumunda kalmışlardır. Canlı bir varlık olan doğa, yine kendisi gibi canlı bir varlık olan insanla yaşamı boyunca sürekli birlikte olmayı

gerektirecek bir zorunluluğun parçası olarak karşımızda durmaktadır. Bu birliktelik, başka bir deyişle zorunlu ilişki hep insanın kendi ihtiyaçları ve öngörülleri etrafında şekillenmekte ve insan, parçası olduğu doğanın etkisini tek taraflı bir tutumla görmezden gelerek kendi konumunu merkezileştirme yolunu seçmiştir. Durum böyle olunca ekosistemin bir parçası olan insan, aynı zamanda doğal evriminde bir parçası olarak doğal işleyişe doğrudan müdahil bir varlık olarak öne çıkmıştır. Günümüz dünyasında insanın ihtiyaçları doğal şartların yaşattıkları ile doğru orantılıdır. İnsanın soğuktan korunma ihtiyacı beraberinde kıyafet giymeye, yine doğadan kullandıkları ile bir şeyler örtünmeyi getirmiştir. Yorgan insanın soğuktan korunmak amacıyla ürettiği bir eşyadır. Zaman içerisinde bu işi yapabilenler, bunu bir meslek haline getirmiştir. Bu meslek ile birlikte hem bir kazanç sağlanmış hem de yorgancılar, içerisinde bulunduğu kültürün izlerini taşıyan, doğada bulunan varlıklardan esinlenerek, kendi iç dünyalarını aktaran ürünler ortaya koymuştur.

Çalışmanın yürütüldüğü İstanbul ilinde geçmişte çok fazla dükkan bulunmaması ve İstanbul'un kışlarının da soğuk geçmesi, bu işi yapan ustaların, kalabalık bir nüfusu olan İstanbul'a göç etmesini ardından mesleği burada icra etmelerine olanak tanımıştır.

Harita 1: İstanbul İli Sınırları, Kaynak;

http://cografyaharita.com/turkiye_mulki_idare_haritalari3.html

İstanbul'un toplam 39 ilçesi vardır. Bunlar;

Adalar, Arnavutköy, Ataşehir, Avcılar, Bağcılar, Bahçelievler, Bakırköy, Başakşehir, Bayrampaşa, Beşiktaş, Beylikdüzü, Beyoğlu, Büyükçekmece, Beykoz, Çatalca, Çekmeköy, Esenler, Esenyurt, Eyüp, Fatih, Gaziosmanpaşa, Güngören, Kadıköy, Kağıthane, Kartal, Küçükçekmece, Maltepe, Pendik, Sancaktepe, Sarıyer, Silivri, Sultanbeyli, Sultangazi, Şile, Şişli, Tuzla, Ümraniye, Üsküdar, Zeytinburnu şeklindedir. (TUIK,2017)

İstanbul ilçelerinde gerçekleştirilen çalışmada tarafıma düşen ilçeler Maltepe, Kartal, Kadıköy ve Ataşehir ilçeleri olmuştur. Bu ilçelerde yorgancılık ve yorgancılarının sosyoekonomik özellikleri incelenmiştir.

Bir sonraki bölümde yorganın ve yorgancılığın tarihçesi, Türk kültüründe yorganın yeri incelenmiştir

YORGAN VE YORGANCILIK HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Yorganın ve Yorgancılığın Tarihçesi

Yorgan kelime anlamı olarak ‘‘Yatakta örtünmeye yarayan, içi pamuk, yün vb. şeylerle doldurularak dikilmiş geniş örtü’’ şeklindedir (Türkçe Sözlük, 2005: 2193). Yorgan ve yorgan yapımı insan ihtiyaçları doğrultusunda ortaya çıkmıştır. Birçok kültürün kullandığı bir örtünme aracıdır.

Yorgan kelimesi Kıpçak dillerinde ‘‘yogurgan’’, Kumukça’da ‘‘yuvurgan’’, Nogayca’da ‘‘yuvırkan-yurkan’’, Altayca, Teleütçe’de ‘‘yurkan’’, Tuvaca ve Hakasça’da ‘‘çorgan’’ (Clauson,1972) şeklinde bilinirken, Kırgız Türkçesinde ‘‘curkan’’, Türkmen Türkçesinde ‘‘yorgan’’, Uygur Türkçesi’nde ‘‘yodkan’’, olarak kullanılmaktadır (Türk Lehçeleri Sözlüğü 1, 1990: 994). Kaşgarlı Mahmut bu kelimeyi ‘‘yogurkan’’ şeklinde kullanmış ve ‘‘anınğ üze yogurkan aşuldu. –onun üzerine yorgan örtüldü-’’ve ‘‘yogurkanda artuk adhak kösülse üşiyür-yorgandan ziyade ayak uzatılsa üşür’’ şeklinde örneklendirmiştir (Divan-ı Lügat it Türk, 1986: C.1, 197-4, C. 2,137-6).

Dikişinde kullanılan pamuk ve yünden, kullanılan kumaşın dikimine, malzeme seçiminden, kumaşa uygun motif seçimine kadar incelik isteyen bu sanat, Lonca adı verilen esnaf teşkilatının kontrolü altında olmaktadır. Esnaf, terim olarak şehir ve kasabalarda çeşitli hizmetlerin üretimi ile ilgili bir iş kolundan uzmanlaşmış olarak çalışan mesleki grup olarak tarif edilmektedir. (Genç 1986 s113.) Esnafın bağlı olduğu ‘‘Esnaf Loncaları’’ Ahilik örgütlenmesinin bir uzantısıdır. 13.yüzyılda 1280’lerde kurulan ve 20.yüzyılın başlarına dek süren Ahilik, belli bir süre içinde belli kuralları benimsemiş, tarihsel ve sosyo-ekonomik zorunlulukların ortaya çıkardığı bir esnaf birliğini ifade etmektedir. Yorgancı esnafı da bu teşkilatın bir üyesidir. (Ertalay 2013, s.11). Günümüzde İstanbul yorgancıları, İstanbul Yorgancı ve Hallaç Esnafı Sanatkarları Odası altında toplanmıştır. Fakat bazı yorgancı esnafı bu odaya kayıt olmamaktadır. Buna en çok gösterilen nedenler ise ‘‘gerek görmedikleri için, aidat ödemek istemedikleri’’ içindir. Yorgancılar ticari faaliyetlerini sürdürmek için bir ticari

odaya kayıtlı olmaları gerekmektedir. Yorgancılar odasına alternatif olarak İstanbul Ticaret Odası, Esnaf ve Zanaatkarlar Odası, ilçe meslek odaları gibi yerlere üye olmaktadırlar.

Türk Kültüründe Yorgan

Günümüzde hem günlük hem tören eşyaları arasında sayılan yorgan, ustasının elinde süslenip onun iç dünyasını aktarırken bütün el sanatları gibi hem bir meslek ürünü, hem de halk estetiğini yansıtan bir malzeme olarak değerlendirilir. Türkçenin en eski kültür kelimelerinden biri olan “yorgan” günümüzde hemen hemen bütün Türk lehçelerinde hatta Balkan dillerinde de yaşarken aynı zamanda bir dil malzemesi olarak da atasözü, deyim, mani, türkü, masal gibi sözlü halk edebiyatı verileri içinde yerini almıştır. (Duvarcı,2010 s.508)

Halk yaşayışının ve düşüncesinin dile yansıması sonucu yorgan kelimesi pek çok anonim kaynaklı dil malzemesinde kendine yer bulmuştur.

Atasözlerinde;

Yorgan gitti, kavga bitti.

Bitli yorganı kimse üstüne almaz.

Ayağını yorganına göre uzat

İyi olmayacak hasta yatağı bırakıp, yorgana işer.

Çarşafsız döşekle, yüz­süz yorganla yatılmaz.

Kadının iyisi yorganı yorgana katar, şaşkını yorgan deliğinden aya bakar.

Attan düşene yorgan döşek, eşekten düşene kazma, kürek.

Deyimlerde;

Pire için yorgan yakmak.

Yorgan döşek yatmak,

Yorgan kavgası yapmak,

Kırk yamalı yorgan vb. birçok söz grubunda yorgan kelimesi, kendisine yer bulmuştur

Yorgan, Türk Kùltüründe bir tören eşyası anlamı taşıyabilmektedir. Gelinlerin, damatların sonrasında bebeklerinin kullandığı yorganlar, modellerine renklerine çizimlerine göre sınıflandırılmaktadır. Ustalarda mülakatlarımız sırasında bize en çok bahsettikleri konulardan biri, saten yorgandan ziyade, günlük yorganın daha fazla tercih edilmesi idi.

Geçmişte bunun tam tersi olduğunu söyleyen ustalar, bu durumu, genç nesilin artık çeyizlik, bebeklik, sünnetlik gibi yorganları tercih etmemesi, dolayısıyla bir arz-talep ilişkisinin olmamasıyla açıkladılar. Önceleri, bir kadının tüm çeyizliklerinin yorgancılar tarafından hazırlandığını, hatta bunun için dükkandan 1 ay öncesinden randevu alındığını aktaran Muzaffer Çolak Usta, bu değişimi, hazır yorganların çıkması, el emeğine önem verilmemesi, mesleğin itibarının azalmasıyla açıkladı. Evlenecek bir çift için hazırlanan tüm gereçleri (yorgan, yastık, minder, divan örtüsü, yatak, yatak örtüsü) kendilerinin hazırladıklarını söylediler. Bu çeyizlikleri isteyen kişilerin, günümüz parasıyla beş ile on bin arasında bir ücret ödediklerini aktardılar. Toplumda sadece bir el sanatından, ekonomik önceliklerin nasıl değiştiğini, nasıl değişebileceğini, önceliklerin yer değiştirmesini buradan görmek mümkündür.

Bir yorganın tüm aşamaları ile tamamlanması, kullanılan modele göre bir gün ile bir hafta arasında değişebiliyor. Yorganlar temel olarak çeyizlik ve günlük olarak ayrılıyor. Çeyizlik yorgan gruplarına, sünnetlik ve bebek yorganı da dahil olmaktadır

Yorgan nasıl dikilir?

Yorgan üç kısımdan oluşmaktadır. En dışında yorgan yüzü denilen ve genellikle saten, atlas, kadife, ipek ve basma gibi kumaşlardan yapılan dış yüz bulunur. Bu yüzde özenli bir dikiş tekniği ile oluşturulan motifler vardır. Bu motifler geometrik olabildiği gibi, çiçek yaprak yıldız güneş gibi şekillerde bazen hayvan betimleyen motifler bazen de insan portreleri olabilmektedir. Yorganın ikinci katında astar denilen kısım bulunur. Pamuklu bir kumaştan ya da Amerikan bezi adı verilen bir bezden yapılır. Bu kısım yorganın içine konulacak yün, pamuk ya da kuş tüyünün yerleştirilmesi için bir torba görevi yapar. Yorganın üçüncü katını ise içerisine konulan yün, pamuk veya elyaf oluşturur. Günümüzde bu yorganların içinde daha çok pamuk kullanılmaktadır.

Yorgan dikiminde ilk adım, bir zemine konulan yorgan yüzünün dört bir yanından dikilme işlemidir. Bu dikiş ‘‘Peyim Dikiş’’ adı verilir. Sonrasında makineden geçecek malzeme belirlenir. Bu malzemeler kimi zaman yün kimi zaman pamuk olabilmektedir. Pamuk doldurulmadan önce pamuk atma makinesinde inceltir. Kumaşın üstüne ‘‘çubuk’’ yardımı ile serilir. Daha sonrasında yorgan dürülür. Dürülen yorgan pratik bir hareketle ters çevrilir. Böylece pamuk, yün veya elyaf gibi malzemeler bir torba içerisinde gibi durur. Bu aşamadayken yorganın ağız kısmı dikilir. Sonrasında yorgan tekrar açılarak ‘çubuklama’, ‘sopalama’ işleminden geçer. Yorgancı tezgâhına taşınmadan önce 10 ar cm aralıklarla yorgana fiske vurulur. Bu işleme teyelleme adı verilir. Amaç dikilecek yorganın malzemesinin eşit bir şekilde kalması, dikilirken malzemenin yayılmamasıdır. Sonrasında yorganın ilk olarak ana hatları sonrasında geriye kalan kısımları dikilir. Dikiş bittikten sonra son bir defa sopalama işlemi yapılır. Tüm bir yorganın dikimi günlük yorganlarda kırk beş dakika ile iki saat arasında saten yorganlarda ise modele göre bir haftaya kadar sürebilmektedir.

Bir sonraki bölümde tüm bu yorgan serüvenin geçtiği yorgancı dükkanlarına, dükkanların fiziki yapılarına, işleyişine, yorgancıların meslek ile ilgili bilgilere yer verilecektir.

5.YORGANCILAR VE YORGAN DÜKKANLARI

İstanbul’da Yorgancı Esnafının Genel Özellikleri

Görüşme yaptığımız yorgancıların büyük bir kısmı İstanbul dışı doğumludur. Bu yorgancıların memleketleri ise genellikle Trabzon’dur. Bu yorgancılar aynı zamanda mesleği bir “memleket mesleği” olarak tanımlamaktadırlar. Meslek Trabzon’da özellikle Maçka ilçesinde yaygın bir meslektir. Yorgan ustaları Trabzon’da geçim sıkıntısı yaşanması ve toprağın tarım yapmaya izin vermemesinden, dolayısıyla tarım alanındaki iş gücünün azlığından dolayı ortalama 13 yaşında memleketlerinden ayrılıp İstanbul’a göç etmişler, buraya daha önce gelen akrabalarından veya ailesinin yönlendirdiği ustaların yanlarında bu işe başlamışlardır.

İstanbul’da bugün mesleğe devam eden yorgancıların yaş ortalaması 54’tür.

Yorgancıların hemen hemen hepsi evli olmakla beraber bekar yorgancılar ve eşi vefat etmiş yorgancılar da vardır. Yorgancıların ortalama hane büyüklükleri 3,14’tür. Demografik bilgiler için Oğuzhan Çelik’in tezine göz atınız. (Çelik, O., 2018)

Yorgancıların ortalama eğitim düzeyi ilköğretim seviyesindedir. Buna neden olarak erken yaşta işe başlayıp geçim derdine düşmelerini gösterebiliriz.

Konuşulan kişilerin büyük bir kısmı usta statüsünde de olsa bu konuda belirli bir formel eğitim gözlemlenememiştir. Bir kişinin usta olmasını belirleyen ölçüt dükkanının olup olmamasıdır. Yorgancılar çekirdekten yetişip ustalığa uzanan bir yol izlemektedir. Bu süreçte çıraklık kalfalık ve ustalık dönemlerini geçirmektedirler. Konuyla ilgili, Sultan Ayan’ın çalışma tablolarına bakılabilir. (Ayan. S., 2018)

Günümüzde çırak yetiştirmeyen yorgancılar geçmiş zamanda çırak olan kişinin cep harçlığı dışında bir para almadığını, emeği karşısın da dükkanda kalabildiklerini, çıraklık bitiminde ise usta tarafından çeşitli hediyeler aldıklarını ifade ettiler. Bu hediyelerin, iç çamaşırı takım elbise yastık yorgan gibi eşyalar olduğunu ifade ettiler. Çıraklık sürecinin bitmesi kişinin kendi yeteneğine göre olabiliyor. Fakat bazı

yorgancılar ıraklık ve kalfalık sürecinin hemen hemen aynı şartlarda geçtiğini aktarmışlardır.

Yorgancılar ticari faaliyetlerini sürdürebilmek adına, İstanbul Yorgancı ve Hallaç Esnafı Sanatkarları odasına üye olmak durumundalardır. Bunu bir zorunluluk olarak görmeyen ve ticari kaydını İstanbul Ticaret Odası, İlçe Meslek odaları veya Esnaf ve Sanatkarlar odasına yaptıran yorgancılarda vardır.

Dükkanların fiziki yapıları

Yorgancılıkta dükkan yerlerinin seçimi önemlidir. Dükkanların genellikle, insanların yoğun olarak alışveriş yaptığı, diğere esnafların da bulunduğu caddeler üzerine açılmasına özen gösterilir. Günümüzde İstanbul’da var olan dükkanların çoğı, hareketli caddeler üzerinde de olsa, bir kısım dükkan sahibi tercihini ana caddeden içeriye doğru olan sokaklarda kullanmıştır. Buna neden olarak İstanbul’da emlak fiyatlarının artmış olması, aynı zamanda da yorgancılık mesleğinin eskisi kadar para kazandırmıyor olmasını gösterebiliriz. Dükkanlar genellikle bir apartmanın zemin katlarında yer almaktadır. Dükkanların ön cepheleri cam vitrin şeklindedir. Dükkanların büyüklükleri farklılaşmak ile birlikte genellikle ortalama 20-30m² civarındadır. (Fotoğraf: 24)

Fotoğraf 24: Bir yorgancı dükkanının dıştan görünümü/ Kadıköy/İstanbul

Yorgancı dükkanlarının açılma yılının ortalaması 1996 yılıdır. 2010-2019 yılları arasında çok sayıda dükkan açılırsa, aslında bunlar, mesleğe yeni başlamış ve kendi dükkanını açmaya karar veren kimseler değildir. Kimi dükkanların yer değiştirmesi kimi dükkanların yenilenmesi, eski kalfaların kendi dükkanlarını açması, eski ustaların ortaklık yaparak yeni dükkan açmaları ile oluşmuştur. (Tablo: F-1)

Yorgancılıkta dükkan yerlerinin seçimi önemlidir. Dükkan seçimlerinde ekonomik unsurlar göz önünde bulundurulmuş en büyük etkenlerdendir. Bunun yanı sıra dükkanlar için dükkanın köklülüğü yani bir nevi reklam değeri çok önemlidir. Dükkanlarını ‘neden şuanda bulunduğu yerde’ açtıklarını sorduğumuz yorgancıların %22 si ‘var olan bir dükkanı devraldık’ cevabı vermiştir. Bunun sebebi işleri iyi olan, işinde iyi olan kişilerin devam ettirdiği dükkanların kalitesinin de yüksek olmasıdır. İstanbul’da son yıllarda devam eden kentsel dönüşüm süreci, özellikle çalışmayı yürüttüğüm Maltepe, Kadıköy ilçelerinde kendisini olumsuz yönde hissettirmiştir. Çalışma süresince elimde bulunan adreslere gittiğimde yorgancı dükkanını ile karşılaşmadığım anlar olmuştur. Elimde bulunan adresleri dolaştığımda dükkanların yer değiştirdiği tespit edilmiştir. Yerlerinde sabit kalmak yorgancılar için önemliyken, kentsel dönüşüm faaliyetleri bunu engel olabilmektedir. Dükkan sahipleri isteyerek ya da zorunlu bir şekilde yer değiştirebilmektedir. Dükkanlarının evlerine yakınlığı da yorgancılar için önemli bir unsurdur. İstanbul gibi trafikli bir şehirde yakın bir iş yerine sahip olmak lüks gibi görünebilir. Yorgancıların yaklaşık %30’u evlerine yakın olduğu için dükkanlarını o bölgede açmışlardır. Verilen diğer bir cevap iş potansiyelinin olmasıdır. Görüştüğüm yorgancılar, eskiden bazı mahallelerde yorgancı olmadığını, buralara sadece seyyar yorgancı gittiğini anlattılar. Daha sonrasında yüksek talep gördükleri için bir şekilde oraya yorgancı açmaya çalışmışlar. Konuşulanların %12’si iş potansiyeli gördüğü için dükkanlarını orada açmışlardır. Kategorilerimiz arasında ‘miras’ seçeneğinin olmasının nedeni bu mesleğin ‘baba’ ile fazla ilişkili olmasıdır. Fakat burada babadan miras kalan sadece tek bir dükkan vardır. ‘Var olan dükkanı devralan’ yorgancılar arasında babasından para ile dükkanı alan yorgancılar da vardır. (Tablo: F-2)

Konuştığımız ve dükkan sahibi olan yorgancılardan %78'i kiracıdır. Sadece 13 yorgancı kendi dükkanlarında mülk sahibidir. Yorgancı dükkanlarında yer seçimi önemli olduğundan, kiracı olarak iş yapmak ve gerektiğinde dükkanı taşıyabilmek de önemlidir. Bu yüzden daha çok dükkanı kiralama yoluna gittiklerini ifade edebiliriz. Dükkan sahibi olmak beraberinde çeşitli vergilerde getirmektedir. Zaten ekonomik olarak durumları çok iyi olmayan bazı yorgancılar dükkana yatırım yapamamaktadır. (Tablo: F-3). Bu durum meslekte yıllardır aynı şekilde devam etmektedir. 1985 yılında yapılan çalışmada da dükkanların büyük bir kısmı kiralıktır. (Orak, M., 1986)

Dükkanların kiralari belirlenirken, konumu, işlevselliği, boyutu gibi veriler incelenir ve mülk sahibi tarafından değer biçilir. Yorgancı dükkanlarının büyük bir kısmı kiralıktır. Bu dükkanlara ödenen ortalama kira 879TL'dir. (Tablo: F-4). Bu veriler alınırken karşımıza çıkan bir diğer husus, dükkan sahiplerinin vergi muafiyetinden yararlanmak için dükkan kiralalarını düşüktten gösterme, bunun için mülk sahibi ile anlaşma eğiliminde olmalarıdır.

Dükkanın mülkiyetini elinde bulunduran sadece 8 yorgancı vardır. Tapunun kimin üzerine ait olduğunu sorduğumuzda verilen diğer cevaplar ise, babasına ait ve kardeşleri ile ortak cevaplarıdır. (Tablo: F-5)

İşletilen dükkânların metrekairelerini sorduğumuzda alınan cevap ortalama 37,2 metrekairedir. (Tablo: F-6) Burada dikkat çeken unsur 54 yaş ve altı yorgancıların dükkânlarının metrekairelerinin ortalamasının 42,6 olmasıdır. Daha genç olan yorgancılarda dükkanlarını büyük seçme eğilimi olmuştur. Bunun bir sebebi, 54 yaş ve altı yorgancıların aynı zamanda perdecilik ve mefruşat işi yapmaya eğilimi olmasıdır.

Dükkanlardaki çalışanlar

Yorgancılar uzun yıllar boyu bir dükkanda birden fazla usta, hatta yanlarında kalfalar, çıraklar ile birlikte çalışmışlar. Yıllar içerisinde yorgancılığın çeşitli sebepler ile azalmasıyla dükkanda ki istihdam durumu da değişmiştir. Önceleri kalabalık olarak çalışan ve müşteriden 1 ay öncesine kadar randevu almalarını rica eden yorgancılar, artık günde gelecek bir-iki işe bakar olmuşlardır. Bu da yorgancılarda istihdam durumunu zaman içerisinde değiştirmiştir. Şimdiki yorgancıların %75'i kendi başlarına çalışmaktadırlar. (Tablo: F-7) Yorgancıların yanında hiç çırak çalışmamaktadır. Dükkanlarda çalışan kişiler usta ve kalfadan oluşmaktadır. Dükkan sahibi dışında

alışan kişilerin %31'ini ustalar oluştururken %36'sını kalfalar oluşturmaktadır. Burada bilgi açık olarak verilememiştir. Çünkü dükkanda kendini kalfa olarak niteleyen insanlar genelde meslekte uzun yıllarını geçirmesine rağmen dükkân aamadığı için kendini usta olarak kabul etmeyenlerdir. Tabloda yer alan diğerlerin oranı %31,6'dır. Burada yer alan diğer kişiler, konuşulananın oğlu, kardeşi ve eşi olabilmektedir.(Tablo: F-8)

Dükkanda, dükkân sahibi yanında çalışan yorgancılardan yaşlarının ortalaması 52,4'tür. Yaş ortalaması, çırak veya kalfa olmak için büyüktür. Fakat mesleki olarak dükkân sahibi olmamak kendilerini 'kalfa' olarak tanımlamalarına neden olmaktadır.(Tablo: F-9). Bu bireylerin yüzde %68'i evlidir. %21'i ise bekardır.(Tablo: F-10).Dükkân sahipleri yanlarında çalıştırdıkları kişilerin yine Trabzonlu olmasına zen göstermektedir. Yorgancılık mesleğinde Trabzonlular olarak birbirlerini tutma eğilimi vardır. Dükkân sahibi yanında çalışan yorgancılardan yarısı Trabzonludur.(Tablo: F-12) Tablolara bakıldığında, dükkân sahibi yanında çalışan kişilerin yarısına yakınının usta ile akrabalık ilişkisi vardır. Bunlar birinci dereceden akrabadır. (Tablo: F-14). Dükkân sahibi yanında çalışan yorgancılar ortalama 16,5 senedir, dükkân sahibi ile birlikte çalışmaktadır.(Tablo: F-15) Bu kişiler işi birlikte yürüten kardeşler olabilmektedir. Birlikte bir dükkân açıp, genelde vergi muafiyetinden kim yararlanmak istiyorsa onun üzerine dükkânı gösterebilmektedirler

Yorgancılıkta, zellikle Trabzonlu yorgancılarda akrabalık ilişkileri fazladır. Yorgancılık mesleğinle ilgilenen kimselerde ya baba ya kardeş ya da diğer akrabaların yorgancılık yaptığını görülebilir.

Dükkanda alışma hayatı

Çoğu meslek kolunda olduğu gibi yorgancılarda da dükkânlarını pazar günü kapatmaktadırlar. Dkkânlarını haftanın her günü kapatan yorgancılardan yüzde 91'i Pazar günü %9'u da her iki günde de kapalı tutabiliyor. (Tablo: F-16) Yorgancılardan çoğu hafta sonları en azından bir günü kendilerine dinlenme günü olarak ayırmaktadırlar. (Grafik.1.) Hafta içeri dükkânlarını uzun saatler açık tutma durumunda kalabilmektedirler. Bu da yorgancılardan yorulmasına sebep olmaktadır. Dükkanda genellikle tek başına çalışmaları, dükkânı haftanın 7 günü açık tutamamalarına neden olmaktadır. Bu da hazır yorgan satan, haftanın her günü açık olan alışverişi merkezlerindeki firmalarla rekabet etmesini zorlaştıran unsurlardan sadece biri olarak gösterilebilir. Konuyla ilgili, mülakat yaptığım dükkân sahibi Birol Usta; '*eskisi gibi 7-*

8 kişi çalıştığımız günler olsa hala rekabet edebilirdik büyük üreticilerle' şeklinde bir ifade kullandı. Yorgancının bu ifadesi yorgancılarının tek kişi çalışmasının üreticiler karşısında rekabet edemediklerinin bir göstergesi olarak karşımıza çıkıyor.(Tablo: F-17)

Grafik.1. Dükkanın Her Gün Açık Olma Durumu

Dükkada tek kişi çalışmanın verdiği bir zorlukta, dükkanı her gün kendilerinin açmaları kendilerinin kapamalarını, bu arada geçen sürede bu işin her ayrıntısıyla kendilerinin uğraşmalarıdır. Dükkada temizlik, derleme toplama işlerini genelde kendileri yapmaktadırlar. Yanlarında her ne kadar bazen kalfalar veya çalışanlar olsa da konuşulanların büyük bir kısmı bu işi kendileri üstlenmektedirler. Yorgancılara dükkanı kim açar kim kapatır diye sorduğumuzda aslında bir çoğunun, bir kişiden fazla çalıştığını düşünerek sorulmuştur. Dükkada usta-çırak ilişkisi var mı, bir hiyerarşiden söz edebilir miyiz diye sorgulamak istenilmiştir. Fakat saha çalışmasında karşımıza çıkan veriler, yorgancılarının çoğunun kendi başına çalıştığını göstermektedir. Dükkanı kim açar diye sorduğumuzda %85'i kendimiz cevabını vermiştir. Birden fazla çalışanı olan dükkanlar da vardır. Bu yüzden 'değişiyor' cevabı da %11'dir. Dükkanı açan 'kalfa' cevabı sadece %3'ü oluşturmaktadır. Tabloda yer alan diğer seçeneği ise yorgancının yanında çalışan kendi oğludur.(Tablo: F-18)

Dükkanların %50'sinin açılma saati 08:01-09:00 arasındır. Dükkanlarını saat 08:00' dan önce açan yorgancılarının büyük bir kısmı daha genç olan yorgancılarıdır. (Tablo: F-20). Dükkanların kapanma saati ise 21:00'i bulabilmektedir.(Tablo: F-21). Dükkanlarda geçirilen süre 12 saati bulabilmektedir. İş olsun olmasın dükkanı bu kadar uzun süre açık tutmaları, gelecek bir müşteriye, bir işe ihtiyaç duymalarıdır. Ayrıca

sahada denk geldiğim bir yorgan alış-verişi sonrasında usta bana “*artık kadınlarda çalışıyor, öyle gelip sabahtan iş yaptırmak yok, akşamları da gelip iş yaptırabiliyorlar*” dedi. Ustalar ayrıca geçmiş zamanda gece 12'lere kadar çalıştıklarını ifade ettiler. Dükkanlar hafta içi açık olsa da dükkanların %60'ı Cuma namazı vaktinde dükkanı kapatıp kilitlemektedir. Özellikle 55 yaş ve üstü yorgancılarda bu oran daha fazladır.(Tablo: F-22)

Konuşulunun dini ibadetlerini yerine getirme durumuna göre Cuma namazı vaktinde dükkanı kapatıp kapatmama durumu karşılaştırılmıştır. Dini ibadetlerini yerine getiren yorgancılardan %35,8'i Cuma namazı vaktinde dükkanı açık tutmaktadır. %64,2'lik kısmı ise dükkanını kapatıp Cuma namazına katılmaktadır. Dini ibadetlerini yerine getirmeyen fakat dükkanını kapalı tutan yorgancılar da vardır.(Ö.3*)

Özel Tablo 1: Konuşulunun Dini İbadetlerini Yerine Getirme Durumuna Göre Dükkanın Cuma Namazı Vaktinde Açık Olma Durumu

	N	AÇIK		AÇIK DEĞİL	
		n	%	n	%
GENEL TOPLAM	69	24	34,8	45	65,2
GETİRİR	67	24	35,8	43	64,2
GETİRMEZ	2	0	0,0	2	100,0

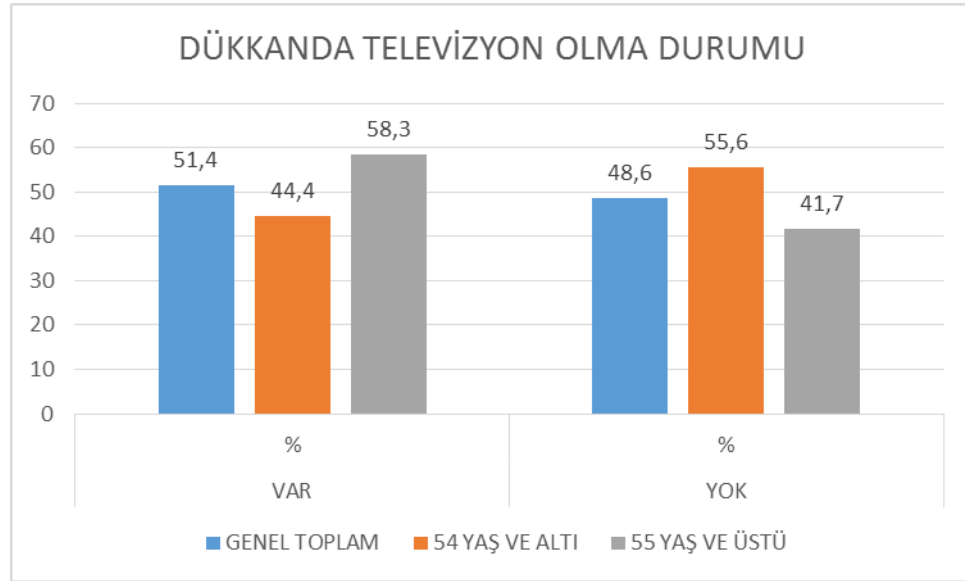
*Bu tabloda “N” mülakat yapılan yorgan dükkanı sahibi üzerinden hesaplanmış olup 4 frekansın cevabı boş-belirsiz olduğundan dahil edilmemiştir.

Dükkada temizliği yorgancıların kendisi yapar, herhangi bir temizlik görevlisi, yardımcısı yoktur. Temizliği kimin yaptığı sorulduğunda %63'ünün kendisinin yaptığı görülmektedir. Dükkada bir kişiden fazla çalışan varsa ‘değişiyor’ cevabı verilmiştir. Tabloda yer alan ‘diğer’ seçeneği ise konuşulunun oğlu, kızı veya eşi olabilmektedir.(Tablo: F-23)

Mülakat yaptığımız dükkanlarda, dükkanı gözlemlediğimizde dükkada temelde var olan eşyaları da inceleme fırsatı bulduk. Tüm yorgancılarda bütün eşyalar

bulunmasa da dükkanların genelinde televizyon, masa, takvim, duvar saati, sehpa, sandalye, raflar, vergi levhası, raf, dolap, merdiven, yangın tüpü, ecza dolabı mevcuttur.

Bir yorgancı dükkanında sabit telefon bulunması önemlidir. Müşteriler, siparişlerini telefon aracılığı ile verebilmektedir ya da verdikleri bir siparişin takibi için ulaşılabilirlik önemlidir. Ayrıca bir işletmenin telefon numarasının olması o dükkana güven duygusu yaratabilmektedir. Yorgancılara dükkanınızda sabit telefon var mı diye sorduğumuzda %66'sı var olduğunu söylemiştir. (Tablo: F-24). Yorgancılar günlerinin büyük bir kısmını dükkanda geçirmektedirler. Görüştüğümüz bir çok dükkanda ustalar ses olması için televizyon ve radyo gibi eşyalara ihtiyaç duymaktadırlar. Katılarak gözlem yaptığım dükkanda dahil olmak üzere bir çok yorgancıda televizyona rastlanmıştır. (Grafik.2.) Bunu yüzdelik dilime döktüğümüzde yorgancıların %50,7'sinin dükkanında televizyon bulunmaktadır.(Tablo: F-25). Grafikte anlatımda 1 frekansın cevabının boş-belirsiz olduğundan veriye dahil edilmemiştir. Grafikte de görüldüğü üzere 55 yaş ve üzeri yorgancılarda televizyon izleme oranı daha yüksektir.

Grafik.2. Dükkanda Televizyon Olma Durumu

Televizyon bulunmayan dükkanlarda da radyo olabilmektedir. Yorgancılar ne tür televizyon programları izlersiniz diye sorduğumuzda verilen cevaplar çoğunlukla haber dizi belgesel gibi cevaplar olsa da, pratikte öyle olmadığını gözlemlerimize dayanarak söyleyebiliriz. Genellikle sabah kuşağı olarak adlandırılan magazin, evlilik programları, tartışma programları gibi programlar izlediklerine şahit olunmuştur. İlgili tablo için Sultan Ayan'ın tezine göz atabilirsiniz.

Geçmişte dükkanlarda çırak çalıştıran yorgancılar, artık yeni çırak yetişmediğini, uzun süredir iş isteyen yeni çıraklar olmadığını, iş isteyen çırak olsa da, kendilerinin çırağın masraflarını üstlenemeyeceğini anlatmışlardır. Son yıllarda basında yer alan haberlere göre, bazı meslek kollarında çırak çalıştıran kişilere, devlet tarafından sigorta primi desteği verileceği yer almış, fakat görüştüğüm ustalar bununla ilgili bir resmi adım atılmadığını aktarmıştır. Hatta böyle bir madde hayata geçse de yanına çırak almak istemediğini söyleyen yorgancılar oldu. Hem çırağın diğer masraflarını (yemek, maaş) karşılayamayacaklarını hem de gençlerin bu işi yapmak istemeyeceklerinden bahsetti. Bazı yorgancılar ise ‘çocuğun hayatını bu meslekle karartmasına gerek yok’ şeklinde ifadeler kullandılar. Çırak ihtiyacınız var mı sorusuna yorgancılar ‘yok’(%63) cevabını verdi. Yaşca daha büyük olan yorgancıların çırak ihtiyacı daha fazladır. Bu yorgancılardan bazıları hastalıklardan, bazıları hem fiziksel olarak hem de psikolojik olarak bu işten çok yorulduklarını ifade ederek çırak ihtiyaçlarının olduğunu ifade etmişlerdir. (Tablo: F-26). Görüştüğüm ustalardan Muzaffer Usta, kendisine geçen yıl genç birinin gelip iş istediğini söyledi. Usta kendisine birkaç ay para veremeyeceğini, sonraki aylarda harçlık verebileceğini söylemiş. Burada, ustaların geçmiş yıllarda uyguladığı sistemin günümüze uymadığı görülüyor. Ustalar, geçmişte çırak olarak alınan kişilerin emekleri karşılığında dükkanda kalabildiklerini, bunun da şehire yeni göç etmiş kişiler için büyük bir olanak olduğunu söylediler. Bu süreç içerisinde sadece haftalık aldıklarını anlattılar. Bunun haricinde çıraklık bitiminde, kendilerinin o dükkanda devam etmesi için ustalar tarafından kendilerine çeşitli hediyeler verildiğini aktardılar. Bu hediyeler genelde çorap, iç çamaşırları ve diğer giyimlerden oluştuğunu ifade ettiler.

Depoların en büyük işlevi pamuk atma işlemine yarayan pamuk atma motorunun burada bulunmasıdır. Bazı dükkanlarda depoya dükkanda bulunan eski dolaplar, yünler, pamuk çuvalları da konulmaktadır. Yorgancılara deposunun olup olmadığını sorduğumuzda %86’sı olduğunu söyledi. (Tablo: F-27) Dükkanların içerisinde genellikle depo bulunmakla birlikte, bazı dükkanlarda deponun dükkan dışında bir yerde olduğu saptanmıştır. Depoların büyük çoğunluğu dükkan içerisinde yer almaktadır. (Tablo: F-28) Dükkan dışında bulunan depolar çeşitli formlardadır. Bu ayrı bir dükkan şeklinde olabilirken, bir apartmanın merdiven boşluğunda bile bulunabilmektedir. Deposu dükkan içinde bulunan yorgancılarda temizlik büyük sorun oluşturabilmektedir. Depo ile dükkanı birbirinden ayıran bazen sadece tavadan asılı bir yorgan bazen de

suntadan ya da plastikten yapılmış ufak bir kapı olabilmektedir. Bu durumda deponun açık olduğu zamanlar içeride oluşan pamuk veya yün tozu, yorganların sergilendiği ve dükkanın ana kısmını oluşturan bölüme yayılabilmektedir. Yorganın üzerimize serdiğimiz bir ihtiyaç olduğunu düşünürsek, temizliğinin de önemi yüksektir. Bu yüzden sıkça temizlik yapılmaktadır. Yorgancılar, genelde her akşam basit bir temizlik ayda bir ise genel bir temizlik yaptıklarını aktardılar. Dükkanda genellikle tek başlarına çalıştıkları için temizlik işlerini çoğunlukla kendileri yaparlar.(Tablo: F-23). Bazı dükkanlarda tuvalette bulunmaktadır. Tuvaleti olan dükkanların oranı %37'dir.(Tablo: F-29).

Yorgancılar müşterilerden birkaç farklı yolla sipariş alabilmektedir. Bu yöntemler arasında telefonla sipariş, müşterinin dükkana gelerek sipariş vermesi, internet gibi platformlardan sipariş şeklinde sıralayabiliriz. Alınan siparişlerin 4'te 3'ünü, dükkana gelen müşteriler tarafından olduğunu söyleyebiliriz. Görüşme yaptığımız yorgancılar, yorgancıların müşterilerle ilişkisinin yüksek olması gerektiğini ifade ettiler. Yorgancılar, kendilerinin en büyük reklamının referans sitemi olduğunu söylediler. İnsanların, yorgancı dükkanını birbirine önermesi ile kendilerinin iş yapabildiklerini söylediler. Yorgancılar, kendilerinin müşteri kitlesinin kadın olduğunu vurgulayarak, çeyizlik işleri, yastık, minder veya tamirat işleri için birbirlerine terzi, mefruşatçı, yorgancı sorduklarını, sonucunda da o müşterilerin dükkanlara giderek sipariş verdiğini söylediler. Alınan siparişlerin büyük bir kısmını müşterinin dükkana gelmesi oluştursa da özellikle daha genç olan yorgancıların sipariş için internet platformu oluşturduklarını, özellikle Facebook üzerinden insanların mesaj yoluyla sipariş verdiklerini aktardılar. İnternet aracılığı ile sipariş alan yorgancıların oranı ise %8'dir. Bu yorgancılar daha çok genç olan yorgancılarıdır. (Tablo: F-30)

Yorgancılık mesleğinin azalmasıyla, dükkanda dikilen günlük veya herhangi bir saten yorganın aylık bazda sayıları da azalmıştır. Eski zamanlarda ve kalabalık çalıştıkları zamanlar, ayda 200 yorgandan fazlasını diktiğini belirten ustalar, günümüzde hem tek çalışmanın verdiği zorlukla, hem de dikim yorganların talep görmemesiyle beraber bu sayıların dipleri gördüğünü belirttiler. Geçen ay kaç yorgan diktiniz sorusuna verdikleri cevabın ortalaması 37,3'tür.(Tablo: F-31) Burada ortalamayı arttıran bir frekans; dükkanda 4 kişi çalışıp ayda 210 yorgan dikmeyi başaran bir dükkandır. Yorgancılar genel olarak ayda sadece beş, on, işler iyi ise 20 yorgan diktiklerini söylediler. Tabloda bu sayı aralıklarında biriken frekanslarda ustaların söylediklerini

pekiştirmektedir. Geçmiş zamanda ayda 200 yorgan sayısını bulduklarını söyleyen yorgancılar, günümüzde, yıllık bazda ortalama 300 yorgan diktğini ifade etmektedir. (Tablo: F-32). Burada ilgi çeken diğer bir unsur, 54 yaş ve altı yorgancıların yıllık bazda diktği yorgan sayısı, 55 yaş ve üstü yorgancılardan çok daha fazla olmasıdır.

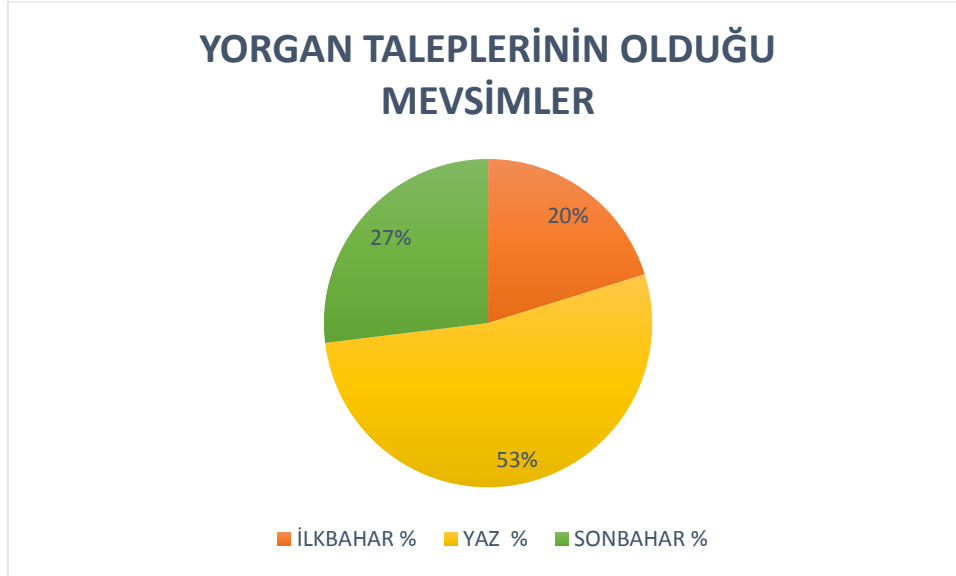
Yorgancı dükkanlarında sadece yorgan dikilmez, yorgancılar kendilerine ek gelir olması amacıyla yastık yatak örtüsü yatak, yatak örtüsü, masa örtüsü, çekyat örtüsü, döşek, perde, kırlent, minder, seccade, piko ve diğer mefruşat ürünlerini de dikerler. Geçmişte, gelin olacak bir kadının tüm çeyizlik malzemelerini, özellikle de yün yatağın popüler olduğu zamanlar yün yatakları yorgancıların hazırladığını, bunun için yorgancılara çok yüksek paralar ödendiğini öğrendim. Günümüzde ise yorgancılar, sadece yorgan dikerek para kazanılmayacağını, bu yüzden bu yan ürünleri dikerek dükkanlarını çevirebildiklerini aktardılar. Hatta bazı ustalar, *‘yorgan dikmeyi çoktan bıraktım, sadece minder, yastık gibi şeyler dikiyorum, dükkanımı öyle döndürüyorum’* şeklinde ifadeler kullandılar. Müşterilerinde yorgancılar işçiliğinin, dikişlerinin iyi olması nedeniyle terzilerden ziyade, bu işler için yorgancıları tercih ettiğine şahit oldum. Yorgancılara yorgan dışında bir şey diker misiniz diye sorulduğunda %93 diğer cevabı verilmiştir.(Tablo: F-33). Yorgan dışında en çok dikilen ürün ise ‘yastık ve yataktır’(Tablo: F-35).

Bazı yorgancılar, zamanın ilerlemesi ile birlikte kendilerine gelen yorgan, yastık, yatak vb. diğer ürünlerin siparişlerinin azaldığını, hatta artık hiç talep edilmediğini aktardılar.

Yorgancılara, geçmişte dikip şu an dikmediğiniz ürünler var mı diye sorduğumuzda, konuştuklarımızın yarısı ‘var’ cevabını vermiştir.(Tablo: F-36). Bu ürünlerin ne olduğunu sorduğumuzda yastık yatak örtüsü yatak, yatak örtüsü, masa örtüsü, çekyat örtüsü, döşek, perde, kırlent, minder, seccade, piko ve divan örtüsü cevapları verilmiştir. Burada artık tercih edilmeyen ürünler yatak örtüsü(%17), çekyat örtüsü(%19) ve divan örtüsüdür(%16) (Tablo: F-38). Yorgancılara bunun nedenlerini sorduğumuzda ise talep olmaması, günümüzde fabrikasyon ürünlerin tercih edilmesi ,zamanla piyasanın değişmesi, müşteriye pahalı gelmesi, ürünün artık kullanılmaması ve konuşulanın dikmeyi bırakması şeklinde cevaplamıştır. Yorgancıların yarısı talep olmaması nedeniyle bu ürünleri artık dikmediğini söylemiştir.(Tablo: G-39) Özellikle bu ürünlerin söylenmesini, fabrikasyon üretimin yoğunlaşması, tekstil firmalarının işi

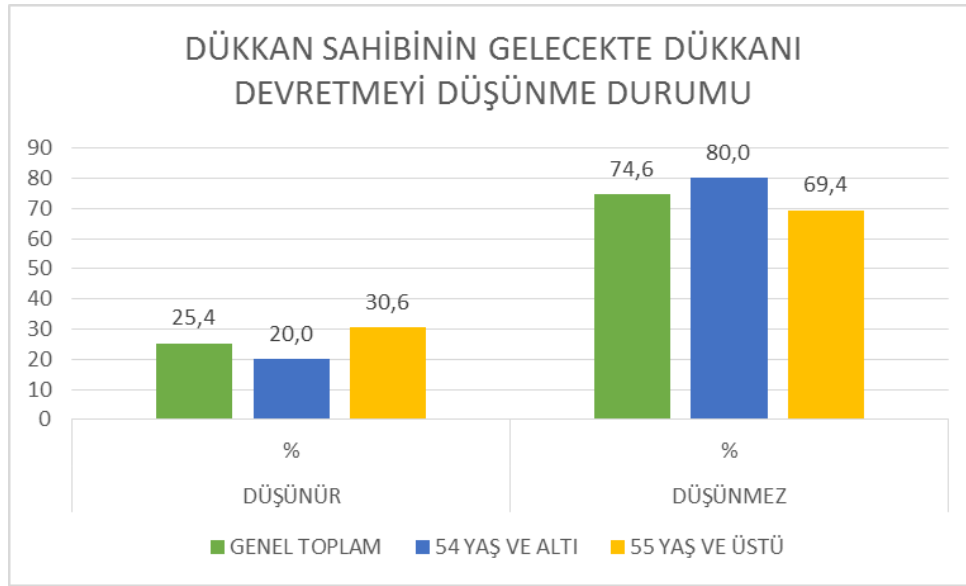
daha kısa sürede yapabilmeleri, işçi maliyetini azaltarak ürünü daha uygun sunmaları ve müşteriye daha çok seçenek sunabilmeleri ile açıklayabiliriz.

Yorgana olan talep, yaz aylarında artış göstermektedir.(Tablo: F-40). Yorgancılar, kadınların kışa hazırlık yaptıkları için, yaz aylarından yorganı diktirip sakladıklarını anlattılar. Veya ellerinde olan yünü yıkayıp kurutmak için yaz mevsiminin daha uygun bir zaman olduğunu söylediler. Böylece yorgancılar yünleri götürüp yeni yorgan diktirebiliyorlar. Çeyizlik yorgan kullanımının azalmasına karşın, çeyizlik yorgan diktiren insanların yine yaz aylarını terci ettiğini söyleyebiliriz. (Grafik.3.) Bunun nedenleri arasında, evlilik zamanlarının genellikle yaz ayları içerisinde olması gösterilebilir.

Grafik.3. Yorgan Taleplerinin Olduğu Mevsimler

Yorgancılar, işlerinin iyi olmadığını düşünse de dükkanı devretmek isteyen yorgancılar % 25'i, oluşturur.(TABLO:F-41), (Grafik.4.) Dükkanını devretmek isteyen yorgancıların yarısı, neden devretmek istiyorsunuz diye sorduğumuzda 'iş olmaması' cevabını vermiştir. Mesleği bırakmak isteyen, emekli olmak isteyen yorgancılarda %22'yi oluşturur.(Tablo: F-42) Devrettikten sonra ne yapmayı düşünüyorsunuz diye sorduğumuzda ise memleketime dönerim cevabı alınmıştır.

Grafik.4. Dükkan Sahibi Gelecekte Dükkanı Devretmeyi Düşünür mü?

Teknoloji, bilimin gelişmesiyle gün geçtikçe hayatımızın her alanına girmektedir. Teknoloji ile birlikte işler hafiflemekte, emek gücü azalmakta, zaman kazanılmakta ve çok sayıda ürün elde edilebilmektedir. Üretim şekillerinin değişmesi, tüketim alışkanlıklarını da belirleyebilmektedir. Bu durum, kültürel ürünlerin niteliğinin değişmesine, bu ürünlerin basitleştirilerek, standart hale getirilmesine neden olabilmektedir. Çalışma konumuz olan ve geleneksel tarzda üretim yapan yorgancıların bu durumdan fazlaca etkilendiğini ortaya koyabiliriz. Yorganların hazırlanma çıkması, yorganın kültürel olarak anlamını yitirmesine, sadece üstü örtmeye yarayan bir araç haline gelmesine neden olmaktadır. Yorgancılara, bu meslekte geçmiş ve günümüz arasında nasıl farklar olduğunu sorduğumuzda, yarısından ‘işlerin hazırlanma çıkması’ cevabı alınmıştır. Bu cevapla ilişkili olarak yine, saten yorgan dikilmemesi, mesleğin getirisinin azalması, yeni neslin geleneksel yollarla üretilen yorganı tercih etmemesi, pamuk kullanılmaması geçmişten günümüze yorgancılık mesleğindeki farklılıkları ortaya koyan cevaplardır. Verilen cevaplar arasında ‘işlerin artık daha iyi’ olması cevabı vardır. Görüştüğümüz 2 dükkanda, ustalar işlerin daha iyi olduğunu, saten yorgan dikmeselerde çok sayıda günlük yorgan siparişi aldıklarını belirttiler. Bazı ustalar ise mesleğin itibarının azalması cevabını vermiştir. Burada bazı ustalar mesleğin, insanların gözünde eskisi kadar değerinin kalmadığını bunu da makinelerin insandan daha iyi iş çıkartmasıyla açıkladılar, bu cevabı veren birkaç usta ise mesleğin giderek azalmasını kendi aralarında oluşan anlaşmazlıklara, kimi yorgancıların müşteriye kötü

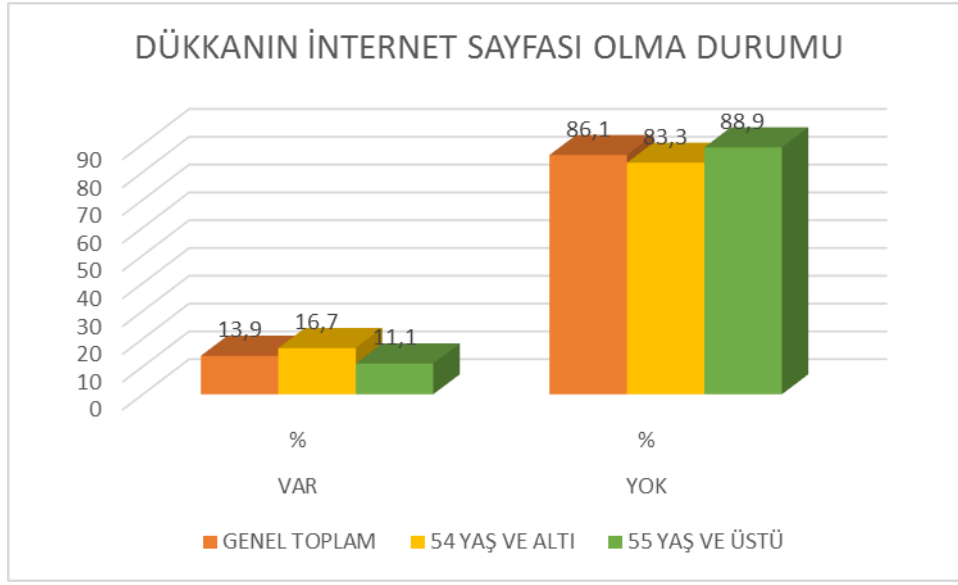
davranmasına, hakaretler ederek, yaptığı iş için müşteriden fazla para almasına bağladı. (Tablo: F-43)

Yorgancılar, mesleğin devam etmesini istediklerini, bunun için çeşitli girişimlerin olması gerektiğini ifade ettiler. İşe ilk olarak ‘insanları yorgan konusunda bilinçlendirmek’ ile başlanması gerektiğini, bunun içinde reklam yapmak gerektiğini aktardılar. Bu konuda en büyük yardımı doktorlardan beklediklerini ifade ettiler. Konuyla ilgili, görüştüğüm ustalardan Aydın Tur Usta “*doktorlar çıkıp, onu yemeyin bunu yemeyin dediği gibi, bunu kullanmayın yün yorgan kullanın dese işlerin daha iyi olacağını düşünüyorum*” şeklinde bir ifade kullandı. Mesleğin yitip gittiğini, bu konuda devletten yardım istediklerini anlattılar. Daha önce Cumhurbaşkanlığı tarafından düzenlenen Esnaf ve Sanatkarlar toplantısına katılan Yorgancılar Odası başkanı Nazmi İnce ‘yorgancıların sorunlarını dile getirdiğini, esnafa vergi muafiyetinin tüm yorgancılara uygulanmasını, yorgancılar için çıraklık okulu açılması gerektiğini ve bununla ilgili yardım istediğini’ anlattı. Ayrıca kendisi bazı üniversitelere şahsen başvurarak, yorgancılık ile ilgili meslek yüksek okulu açılmasını rica ettiğini anlattı. Yorgancıların %20’si devletin yardım etmesi gerektiği cevabını vermiştir. %25’i çırak ve usta yetiştirilmeli cevabını vermiştir. Konuyla ilgili yorgancılar odası başkanının kendilerine destek vermeleri gerektiği cevabı da alınmıştır. Yorgancıların %20’si ise artık meleğin bittiğini ve hiçbir şey yapılamayacağını söylemiştir. (Tablo: F-44).

Yorgancılar mevcut şartlarda, fabrikasyon ürünlerle rekabet edebilmek için reklam yaparlar. Yorgancıların %80’i reklam yaptığını aktarmıştır. (Tablo: F-45). Reklam yapma biçimleri farklılık gösterebilmektedir. Yorgancılar, her şeyden önce uzun yıllar aynı yerde olmak, insan ilişkilerini yüksek tutmak, iyi bir esnaf olmanın en iyi reklam olduğunu söylediler. Kategorileştirip sorduğumuz sorular için ise en çok verilen cevap “’tabela asmak”’ olmuştur. El duvar ilanı, kartvizit ve internet ise diğer cevaplar arasındadır. Özellikle 54 yaş ve altı yorgancılar da internetten ve sosyal medyadan reklam yapma eğilimi vardır. (Tablo: F-46). Kategorilerde yer almasa da görüştüğüm ustalardan Birol Usta, reklam için ‘*yorganlara büyük markalar gibi etiket diktiğini ve bunun müşterilerde daha iyi izlenim bıraktığını*’ aktardı. (Bkz. Fotoğraf 12)

Teknolojinin gelişmesiyle, internet kullanımı yaygınlaşmıştır. Birçok firma işini büyütmek için internet platformunu tercih etmektedir. Sadece internet kanalıyla satış gerçekleştiren birçok firma vardır. Yorgancılar da bu şekilde bir satış işlemi olup

olmadığını veya müşteri bulmak için internet platformunu kullanıp kullanmadığını sorduğumuzda sadece %15’lik bir kesimin internet sayfası olduğu bilgisine erişilmiştir.(Tablo: F-58) Fakat bu internet siteleri sadece müşteri bulmak için kullanılmaktadır. Bu siteler üzerinde online satış işlemi yoktur. İnternet sitesi olmayan fakat bir internet sitesi açmayı planlayan yorgancılar vardır. Bu yorgancılar 54 yaş ve altı yorgancılarıdır. Meslekte daha genç olan yorgancıların internet kullanımı daha yaygındır. Dolayısıyla işlerini internet üzerinden de yönetmek isteyen yorgancılar daha çok genç olan yorgancılarıdır. (Grafik.5.)

Grafik.5. Dükkanın İnternet Sayfası Olma Durumu

İnternet sitesi haricinde, direkt dükkânının sosyal medya hesabı olan yorgancılar vardır (%18). (Tablo: F-62) Bu yorgancılar hesaplarını Facebook ve Instagram kanallarında açmışlardır.(Tablo: F-61)

Konuşulunun internet kullanımına göre dükkana internet sayfası açma durumu incelendiğinde internet kullanan yorgancıların %22,2’sinin dükkânına internet sayfası açıldığı saptanmıştır. İnternet sayfası ya da sosyal medya kullanımı kişilerin dükkânın iletişim, ulaşım bilgilerine erişimini sağlayabilmektedir. Yorgancılar bunun satışa etkisi olduğunu vurgulamışlardır. İnternet kullanmasa dükkânının internet sayfası olabilmektedir. Görüştüğümüz yorgancıların çocukları, işlerin daha iyi olabileceğini düşünerek böyle bir girişimde bulunmuşlardır.(Tablo Ö.2)

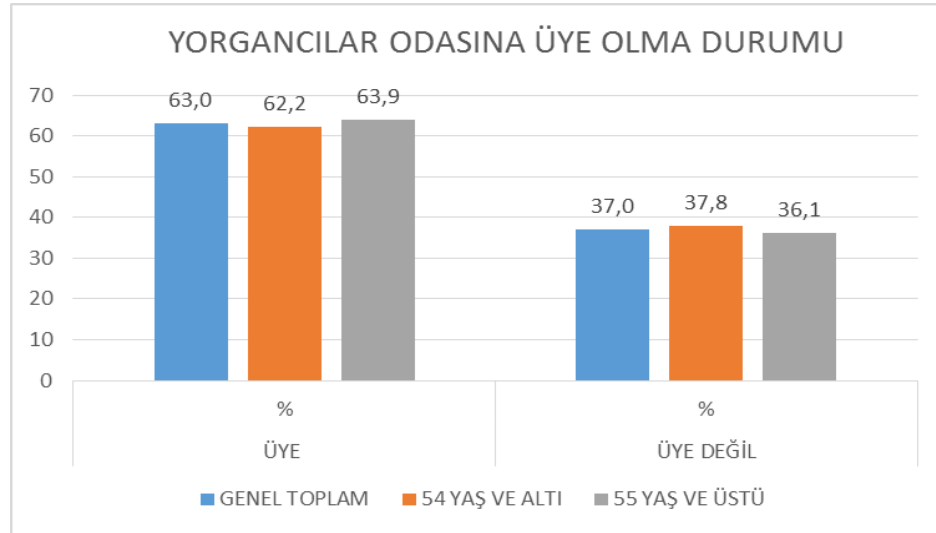
Özel Tablo 2.Konuşulanan İnternet Kullanımına Göre Dükkanının İnternet Sayfası Olma Durumu*

	N	VAR		YOK	
		n	%	n	%
GENEL TOPLAM	71	11	15,5	60	84,5
KULLANIR	36	8	22,2	28	77,8
KULLANMAZ	35	3	8,6	32	91,4

(*) 2 frekans boş belirsiz olduğundan tabloda yer almamıştır.

Mesleki yapılanma

İstanbul’da yorgancı esnafı günümüzde ‘İstanbul Yorgancı ve Hallaç Esnafı Sanatkarları Odası’ bünyesinde faaliyet göstermektedir. Yorgancılar odasından edindiğimiz bilgiye göre, bir bireyin yorgancı dükkanı açması için yorgancılar odasına üye olması şartı konulmuştur. Fakat görüşme yaptığımız yorgancıların sadece %63’ü yorgancılar odasına üyedir.(Tablo: F-47), (Grafik.6.)

Grafik.6. Yorgancılar Odasına Üye Olma Durumu

Üye olmama nedenlerinin başında, üye olmaya gerek duymaması, faydasının olduğunu düşünmemesi ve her sene toplanan ve resmi olarak 310 TL olan aidat ücretini ödemek istememeleri gelmektedir.(Tablo: F-49) Konuyla ilgili saha çalışması aşamasında, bazı yorgancıların isyanlarına şahit olunmuştur. Yorgancılar, toplanan aidatın paraların nereye gittiğini bilmemekten, oda başkanının çalışmamasından, odanın

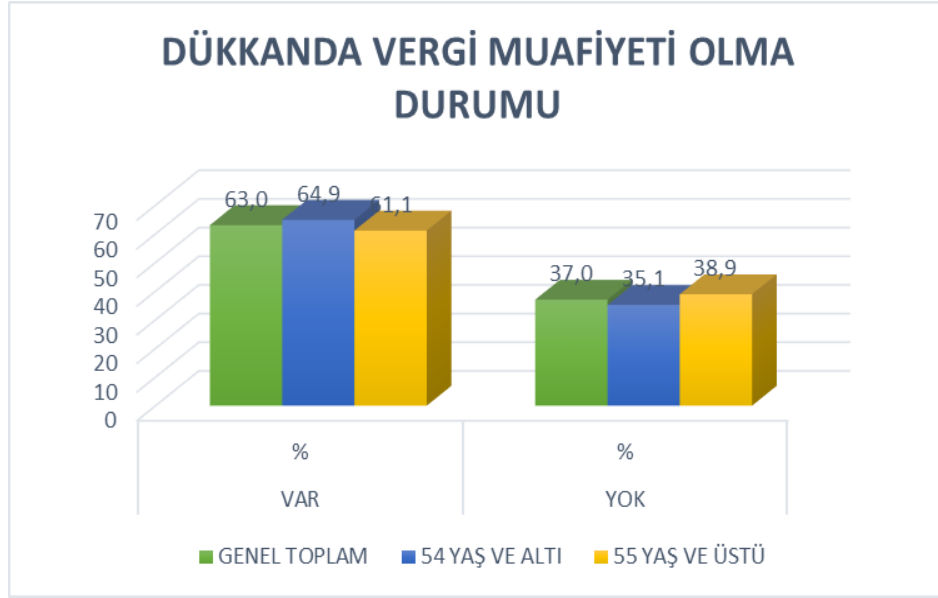
uzun süredir güncel fiyat listesi göndermemesinden, yorgancılara sahip çıkmamasından şikayetçi olmuştur. Yorgancılar odasına üye olmayan yorgancılar ise ticari faaliyetlerini sürdürmek için, İstanbul Esnaf ve Sanatkarları Odası, İstanbul Ticaret Odası gibi kurumlara üye olmaktadır.(Tablo: F-50)

Yorgancılar odasına üye olan 46 kişiye odanın belirlediği ve müşteriye sunulan fiyat listesini uygulayıp uygulamadığını sorduğumuzda %60 uygulamam cevabı vermiştir. (Tablo: F-51) Uygulayan ve uygulamayan iki tarafta, odanın fiyat politikasını beğenmemektedir. Fiyatları uygulayan yorgancılar, zorunlu tutulduğu için uyguladıklarını aktarmışlardır. (Tablo: F-52) Fiyatları uygulamayan yorgancılar ise, fiyatların, semt semt değişmesi gerektiğini, alım gücünün, dükkan kiralalarının, ticaret yapılan diğer esnafın fiyatlarının değişkenlik gösterdiğini dolayısıyla fiyat listesi üzerine iyi bir çalışma yapılması gerektiğini, çalışma yapılmadan fiyatları uygulamayacaklarını aktardılar. Konuyla ilgili verilen diğer bir cevap ise ‘listenin ellerine ulaşmaması’ şeklindedir.(Tablo: F-53)

Konuşulanlara, yorgancılar odasında yetkili bir kişi olsaydınız neler yapardınız diye sorduğumuzda, en çok verilen cevap hiçbir şey yapmam(%18) olmuştur. Yorgancılık mesleğinin devamlılığa karşı umutlarının azaldığını ve artık pek bir şey yapılamayacağı aktarılmıştır. Çeşitli platformlarda reklam yaptırılmasını söyleyen yorgancılar (%15,2) da vardır. En güzel reklamın doktorlar tarafından yapılacağına inanan, doktorların aynı beslenme olduğu gibi yorgan konusunda da çıkıp televizyonlarda yün ve pamuğun sağlığını anlatmalarının mantıklı olacağına inanan yorgancılar mevcuttur. (%12). Yorgancılar odasında yetkili olursa esnafa destek olacağını söyleyen (%15,2), yorgancıları düzene sokacağını ifade eden (%10,6), dükkanlara denetleyeceğinin ve iyi çalışmalarını sağlayacağını belirten yorgancılar da mevcuttur. Bazı yorgancıların işlerini iyi yapmadığını, insanların iyi niyetini suiistimal ettiklerini ve bu yorgancıların meslekten ihraç edilmesi gerektiğini savunan yorgancılar da vardır (Tablo: F-55).

Geleneksel, kültürel, sanatsal değeri olduğu ve kaybolmaya yüz tuttuğu belirlenen meslek kollarında faaliyette bulunan ilgili esnaflar Gelir Vergisi Kanununun 9 uncu maddesinin birinci fıkrasına 6322 sayılı Kanunla eklenen (8) numaralı bent hükmü uyarınca; el dokuma işleri, bakır işlemeciliği, çini ve çömlek yapımı, sedef kakma ve ahşap oyma işleri, kaşıklık bastonculuk semercilik, yazmacılık, keçecilik ve

yorgancılık gibi kaybolmaya yüz tutmuş meslek kollarına vergi muafiyeti getirilmiştir. Çalışma yaptığımız yorgancılar da bu muafiyetten yararlanabilmektedir. Fakat görüştüğümüz yorgancıların %37'si bu muafiyetten yararlanamamaktadır. (Tablo: F-56) .(Grafik.7.).

Grafik.7. Dükkanda Vergi Muafiyeti Olma Durumu

Buna neden olarak gerekli şartları sağlayamama cevabı alınmıştır.(Tablo: F-57). Görüşülen yorgancılardan bazıları, vergi muafiyeti şartlarının eşit olması için yorgancılar odasına müracaat ettiklerini fakat olumlu bir sonuç alamadıklarını aktardılar. Konuyla ilgili Yorgancılar Odası başkanı Nazmi İnce ile görüştüktan sonra kendilerinin de devlete bu isteklerini ilettiklerini fakat geri dönüş alamadıklarını öğrenildi.

Konuşulanan, yorgancılar odasına üye olması durumuna göre vergi muafiyetinden yararlanma durumu incelendiğinde yorgancılar odasına üye olan yorgancıların da vergi muafiyetinden yararlanabildiği görülmektedir. Yorgancılar odasına üyelik zorunlu tutulmakla beraber, vergi muafiyeti şartlarından biri olarak tanımlanmıştır. Fakat pratikte, yorgancılar odasına üye olmayan yorgancıların da, İstanbul Ticaret Odası, İlçe Meslek Odaları, Esnaf ve Sanatkarlar Odası gibi kurumlara üye olarak bu muafiyetten yararlanabildiği saptanmıştır. Diğer vergi muafiyeti şartları ise; dükkan kirasının belirli bir miktarı geçmemesi, dükkanda herhangi bir markaya ait ürünlerin satılmamasıdır. Bu durumda yorgancılar odasına üye veya üye olan yorgancılar, dükkanda tek başına yorgan veya diğer çeyizlik eşyaların dikimi ile para kazanamayan

bazı yorgancılar mecburi olarak farklı mefruşat ürünlerinin satışını yapmaktadır. Bu durumda vergi muafiyetinden yararlanamazlar. Vergi Muafiyetinden yararlanamayanların oranı %37 olarak belirlenmiştir. (Tablo: Ö.3.)

Özel Tablo 3:Yorgancılar Odasına Üye Olunma Durumuna Göre Vergi Muafiyetinden Yararlanma Durumu

	N	YARARLANIR		YARARLANAMAZ	
		n	%	n	%
GENEL TOPLAM	73	46	63,0	27	37,0
ÜYE	46	30	65,2	16	34,8
ÜYE DEĞİL	27	16	59,3	11	40,7

Yorgancılarda Malzeme Alış-Verişi

Yorgancılar ticari faaliyetlerini sürdürürken, daha çok toptancı ile çalışmaktadır. Satenler, ipekler, kumaşlar, elyaf, yün ve pamuğu bu şekilde tedarik ederler. Diğer malzemeler için çeşitli semtlere alış verişe gideler. Toptancılar ile çalışırken açık hesap ile çalışırlar. Toptancılar ticari bir araba ile dolaşır ve malın teslimatını gerçekleştirir. Kimi zaman dikilecek yorganın iç malzemesini müşteri getirmektedir.

Saha çalışması esnasında bir ustadan toptancılık işi ile ilgilenen Ali Saçlı isimli kişinin telefon numarasını aldım. Kendisinin Trabzonlu olduğunu öğrendim Anadolu yakasında bulunan tüm yorgancıların, pamuk, yün, kumaş tedarikini kendisinin yaptığını söyledi. Benim de aldığım notlarda hep bu isim yer almaktaydı. Kendisi de eski bir yorgancı olduğunu söyledi. Fakat bu işten para kazanamayınca toptancı işine girdiğini aktardı.

Bir sonraki bölümde yorgancılıkta kullanılan aletler, malzemeler, aletlerin kullanımı, yorgan desenleri yorgan motifleri gibi konulara değinilecektir.

MALZEMELER VE ALET KULLANIMI

Yorgancılıkta Kullanılan Aletler ve İşlevleri

Hallaç Yayı

Hallaç Yayı Yorgan dikimine başlamadan önce kullanılacak yün veya pamuk liflerinin kabartılması gerekir. Bu işleme “Yün atma”, “pamuk atma” denir. Bu işlem ile birlikte pamuğun lifleri ayıklanır, dikilmesi daha kolay hale getirilir. . Bu iş için hallaç yayı ve hallaç tokmağı kullanılır. (Bkz. Fotoğraf: 7)

Günümüzde ise bunun yerini, daha kolay ve daha seri yapan "hallaç motoru", "pamuk atma motoru " almıştır

Hallaç Tokmağı ve Çubuğu

Pamukları atmak için hallaç yayı ve hallaç tokmağı kullanılır . Hallaç yayları genelde ağaçtan yapılır ve koyun bağırsağından yapılan “kiriş” bölümü vardır. Kirişin gerginliğini ayarlamaya yarayan bir “çubuk” bulunur. Kiriş gergin olunca sesi tiz çıkar ve pamukları ince atar (Muzaffer Çolak). Hallaç tokmağı ve çubuğu günümüzde kullanılmamaktadır. Mülakat yaptığımız yorgancıların tamamı pamuk atma makinesi, diğer bir adıyla hallaç makinesiyle işlerini gördüklerini söylediler.

Hallaç Makinesi

Dükkanların tamamında hallaç makinesi bulunmaktadır.(Tablo: G-19). Hallaç makinesi günümüzde hallaç yayı ve tokmağının yerini almış, bir motorla çalışan pamuk atma makinesidir. Pamuk ve yünü liflerinden ayırma, kabartma ve dikilebilir hale getirilmesini sağlar. Makine içine yerleştirilen pamuk ve yünü, madeni iğneleri ile kabartır ve yumaklar haline getirir. Çift kişilik bir yorgan için bu işlem yaklaşık 10-15 dk. sürmektedir. Fazla pamuk tozu çıkartmasından dolayı bu işlem sırasında maske, bez gibi materyaller ile yüz korunur. (Bkz. Fotoğraf: 17)

Çırpı ipi

Konuşulanların %98,6'sında çırpı ipi kullanılır.(Tablo: G-19) Yorgan desenleri çizilirken kullanılan iptir. Hiza almak için ya da yorgana düz çizgi çekilirken kullanılır. Bazı ustalar bu çırpı ipine cetvel diyebiliyor. (Bkz. Fotoğraf: 2)

İplikler

Yorgancılıkta kullanılan iplikler; pamuk iplikleri, merserize iplikler ve sentetik iplikler olarak sınıflandırılabilir. (Bkz. Fotoğraf: 17)

İğneler

Dikiş dikmeye yarayan bir ucu sivri diğer ucundan iplik geçen araçtır. Yorgancılar iğne konusunda hassastır ve kolay bükülmeyen bükülse de kendini toparlayan iğneleri terci ediyorlar. Yorgan iğneleri genellikle yuvarlak veya uzun delikli olabiliyor. İğnelerin çeşitli numaraları vardır. Bazı ustalar bu iğneleri 0,1'den 0,5 'e bazıları ise 1'den 5'e şeklinde sıralıyorlar. İnce işler için 5 numaraları iğneleri tercih ediyorlar. Mülakat yatığım esnada en çok karşılaştığım iğne İngiliz malı olan "Rose" marka iğnelerdi. Bunun dışında ustalar Rus, İngiliz ve Alman iğnelerinin de çok başarılı olduğunu söylüyorlar. (Bkz. Fotoğraf: 4)

Yüksük

Yüksük olmadan yorgan dikilemez. Yorgancıların tamamı yüksük kullanırlar (Tablo: G-19) Yüksükler genellikle alyans şeklindedir. Yani gövdeleri kalındır. Genellikle orta parmağa takılır. Parmağın tam ortasında konumlanır. Ustaların parmağını iğneden korur ayrıca iğnenin daha kuvvetli bir şekilde itilmesini kolaylaştır. Yapı malzemesi olarak krom ve nikelden oluşur. İpliğin zarar görmemesi için bir kumaş parçasına sarılırlar. (bkz. Fotoğraf:17)

Kalıplar

Kalıplar genellikle mukavvadan yapılır. Ustalar bu kalıpları yorgan motiflerini çizirken kullanır. (Bkz. Fotoğraf: 10)

Ön araştırma ve saha araştırmamız esnasında gözlemlediğimiz üzere, bir yorgancı dükkanında kullanılan diğer aletler ve malzemeler; düğme basma makinesi, tebeşir, çizim sabunu, pergel, kantar, metre, mezuradır. Dükkanların tamamına yakınında bu aletler ve malzemeler mevcuttur. (Tablo: G-19).

Burada karşımıza çıkan bir diğer husus, kullanılan bazı materyallerin kimi yorgancılar tarafından beğenilmemesiydi. ‘‘Çizim sabunu kullanan yorgancılar kaba iş yaparlar, hatta bakarsan çoğu Kilis’li yorgancılarıdır’’ diye sınıflandırma yapan Usta Birol Öztürk, tebeşirin yorgan çiziminde daha iyi iş çıkarttığını belirtti. Yorgancılıkta bu tarz söylemlerin fazlaca olduğu saha çalışması esnasında karşımıza çıktı. Ustalar birbirlerinin işlerini genellikle beğenmeyip çeşitli yakıştırmalarda bulunabiliyorlardı. Bu yakıştırma veya ayrımları, memleket üzerinden yapabilirken bazen de cinsiyet üzerinden yapabiliyorlar. ‘‘O usta kadın gibi yorgan diker’’, ‘‘ o Trabzonlu değil, eli kabadır, fiske vurmasını bilmez’’ gibi söylemlerle bir çatışma ortamı doğuruyorlar. Bazı ustalar bu çatışmaların yıllar içerisinde yorgancılığın azalmasındaki etkenlerden biri olduğunu ifade etmektedirler.

Yorgan İçin Malzemeler ve Alet Kullanımları

Saha çalışmasından önce, yorgancı dükkanlarında, dükkanda pamuğun kim tarafından atıldığını merak ediyorduk. Burada amaç, usta ve yanında çalışan kalfalar arasında belirli bir hiyerarşi olup olmadığını bir açıdan yakalamaktı. Fakat dükkanda pamuğu kimin attığını, yani, yorgan içine yerleştirilen pamuğun seyreltme işini kimin yaptığını sorduğumuzda, konuşulanların %79,5’inin pamuğu kendinin attığını öğrendik. Çalışanlar arasında belirli bir iş bölümü olmadan, dükkanda çalışan her bir birey, her işi yapabilmekteydi.(Tablo: G-1)

Pamuk atma işleminin hangi araçla yapıldığını sorduğumuzda konuşulanların tamamı ‘pamuk atma motoru’ cevabını vermiştir.(Tablo: G-2). Ön araştırmada ve saha sürecinde bu işlemin pamuk atma motoru ile yapıldığını zaten gözlemlemiştik. Burada aradığımızın ‘hallaç yayı’ ile yani ‘geleneksel’ yöntemle pamuk atıp atmayan ustaların da izini sürmek olduğunu söyleyebilirim. Ustalar, gelişen teknoloji ile hallaç yayı ve tokmağının artık kullanmadığını, bunun yerine pamuk atma motorunu tercih ettiklerini söylediler. Bu yöntemin hem daha sağlıklı olduğunu hem de işlerini daha hızlı yapmaya yaradığını belirttiler. Ustalar bundan 25 sene öncesine kadar hallaç yayını sırtına alıp dolaşan ‘seyyar yorgancıların’ olduğunu söylediler. Bu seyyarların kapı kapı dolaşıp,

insanların, yorgan, yastık, yatak gibi materyallerin pamuk atma işlemini, kendi evleri, bahçeleri ve sokaklarında yaptıklarını ifade ettiler.

Pamuk atma motoru, çalıştığı esnada çok fazla pamuk tozu çıkartır. Bu toz sağlık sorunlarını ciddi bir şekilde arttırabilir. Saha çalışmasında pamuk atma işleminde bulundum. Toz ciddi bir şekilde öksürmeme neden oldu. Ön araştırmada da gördüğümüz üzere bu pamuk tozu için önlem almayan ustalar vardı. Konuştuğumuz yorgancılardan %85'inin önlem aldığını %15'inin ise hiçbir önlem almadan pamuk attığını öğrendik. (Tablo: G-3) Bu ustalar genellikle depolarının havadar olduğunu bunun için önlem almaya gerek olmadığını söylediler. Pamuk atarken alınan önlemler ise maske takmak, bez sarmak, havalandırma kullanmak şeklinde sıralandı. En çok alınan yöntem ise %61 ile maske takmak oldu. (Tablo: G-4).

Yorganlar temelde günlük ve çeyizlik yorgan olarak ikiye ayrılıyorlar. Günlük yorganlar daha çok insanların örtünme, ısınma ihtiyaçlarını karşılıyor, Üstü genelde beyaz olan bu yorganlar günümüzde daha çok tercih ediliyor. Yorgancılar birer tören eşyası olarak kullanılan saten yorgancılardan artık alıcı bulmadığını ifade ediyorlar. Günlük yorganda en çok tercih edilen tür ise %44 ile pamuklu yorganlardır. (Tablo: G-5) . Dikilen günlük yorganların neredeyse tamamı beyaz renk kumaş ile kaplanır. Yani günlük yorganda en çok tercih edilen renk beyaz rengidir. (Tablo: G-6) Saha çalışmasında farklı renkleri de gözlemlese de bunlar yine beyaza yakın (krem, fildişi) renklerde. Bu beyaz renkli kumaşın içine pamuk doldurularak tüketiciye sunulur.

Günlük yorganda en çok kullanılan ve tercih edilen motiflerin neler olduğunu sorduğumuzda, herhangi bir motif olmadığını, dikilen günlük yorganların düz-sade olduklarını ifade etmişlerdir. (Tablo: G-7)

Çeyizlik yorganlar, yorgan yüzü için saten veya ipek kullanılıp, astar için pamuklu kumaş kullanılan, yorgan arası denilen bölüme ise yün ya da pamuk doldurularak yapılan yorganlardır. Bu tür yorganlar gelin çeyizlerinde, sünnetlerde, ve bebekler için yapılan yorganlarda tercih edilmektedir. Çeyizlik yorgan için en çok kullanılan kumaş türlerine verilen cevaplar; saten, ipek saten, deri saten, kristal saten, basma ipek şeklindedir. Konuşulanların yarısı sadece 'saten' cevabını vermiştir. (Tablo: G-8).

Çeyizlik yorganda en çok tercih edilen renklere verilen cevapların %23,3' ünün, renkler değişiyor dediğini görebiliyoruz. Yorgancılar, müşterilerine, örnek çalışmaları gösterip, katalog açıp renk seçtirmektedir. Tabloda %22,2 ile karşımıza çıkan 'yavruağzı rengi' en çok tercih edilen renk olarak görünüyor. (Tablo: G-10)

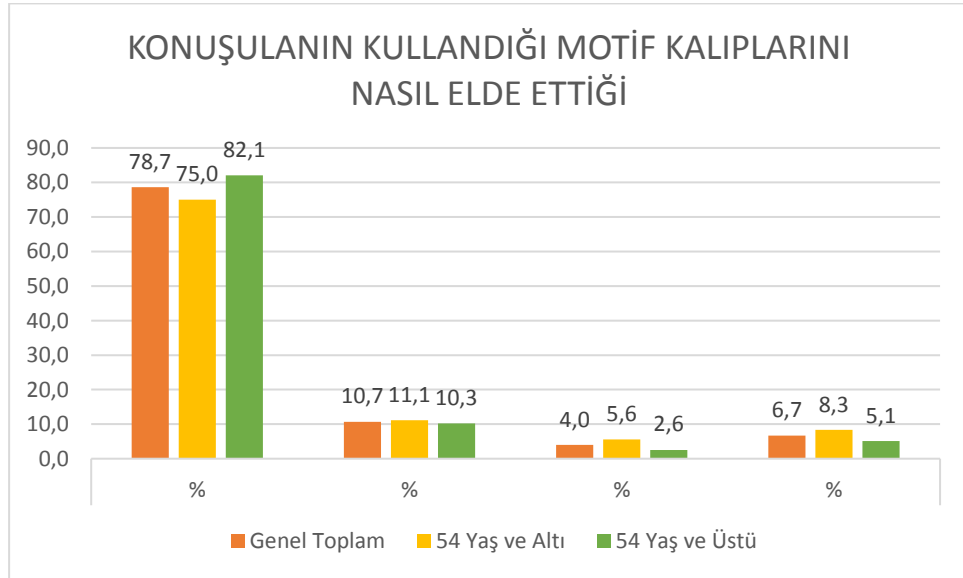
Çeyizlik yorganda çok sayıda motif vardır. Yorgancılar bu motifleri, müşterinin isteğine göre yorgana işlerler. Bu motifler, yorgancıların dükkanında bulunan yorgan motif kitabında yer alır.(Fotoğraf: 20) Müşterilere buradan motif gösterip dikebildikleri gibi, kendisinin en çok kullandığı motifleri de müşteriye sunabilmektedirler. Bazı motifler dikimi zor olduğu için ağır modeller olarak adlandırılır. Bazı motifler ise zahmeti, işçiliği az olduğu için hafif model olarak adlandırılır. Hafif modeller aynı zamanda fiyatı da uygun olan modellerdir. Fiyatlar motiflere, işçiliğe, semte göre farklılıklar gösterir. Fakat fiyat konusunda en büyük ayırım; hafif ve ağır modeller olarak karşımıza çıkmıştır. Müşteriler daha çok uygun olan modelleri diktirme eğilimindedir. En çok tercih edilen motif kabak çiçeğidir (Fotoğraf: 25). Kabak çiçeği yorgancıların kendi aralarında hafif model olarak nitelendirdiği bir motiftir. (Tablo: G-12)

Çeyizlik yorganlar, ustaların ellerinde birer sanat eserine dönüşmektedir. Her yorgancı, her motifi dikemez. Bunu saha çalışmasında gözlemlediğimiz ve ustaların not aldığımız sözleri ile açıklayabiliriz. Konuşulana en çok bildiği motifler sorusuna verilen cevaplar; kabak çiçeği, yelpaze, tavuskuşu, lale, karanfil, göbekli modeller, güneş, yonca, parke, baklava, papatya, pervane, kare, tavan nakışı, tren yolu, buket lale gibi modellerdir. Tabloda karşımıza çıkan ve en yüksek frekansa sahip olan kategori 'hepsini bilir' kategorisidir. Burada yorgancılar, tüm motifleri bildiklerini söyledilerde, soruyu tekrar sorup motif söylemelerini rica ettik. Bazıları beş motif, bazıları daha fazla motif sıraladılar. Bazı yorgancılar ise ben iyi bir ustayım tüm motifleri bilirim cevabı verdiler, bazıları ise ellerinde zaten bir kitap olduğunu, ona bakarak çizim yaptıklarını söylediler. Burada yer alan diğer kategorisinde, kitapta yer alan diğer motifler sıralandı. (Tablo: G-14).

Konuşulana en çok kullandığı motifi sordüğümüzda yine karşımıza fiyatı uygun olan modellerden kabak çiçeği %32 ile ilk sıradır. Konuşulanların %22'sinin, motiflerin hepsini kullandığı görülüyor. Yorgancılar müşterilerin isteğine göre sipariş alıyorlar. Yorgancıların en çok kullandığı diğer motifler ise, yelpaze, göbekli modeller, tavus kuşu, lale, karanfil, güneş, yonca, parke, baklava, papatya, pervane, kare, tavan nakışı,

tren yolu, buket lale gibi modellerdir. Bir yorgancı, model yorganların artık dikilmediğini, kendisine uzun süredir sipariş gelmediğini, yorgancılığın bitmek üzere olduğunu hatta kendisinin dükkanını kapatmak istediğini söyledi. Dolayısıyla verdiği cevap ‘hiç birini kullanmaz’ oldu. (Tablo: G-16). Kullanılan bu motiflerin fotoğrafları ek kısmında ‘motifler’ başlığı altında verilmiştir.

Yorgancıların saten yorgan üzerine motif çizebilmeleri için desen kalıpları vardır. Kalıplar genellikle mukavvadan yapılır. Kalıplar çok fazla çeşitlilik gösterir. Birkaç desen kalıbından onlarca farklı desen elde edilebilir. Her usta kalıp çizmez. Bazı ustalar bu kalıpların hazırlarını satın alır, babasından kalma desen kalıplarını kullanır veya diğer yorgancılardan ödünç alma yoluna gider. Kalıp çizen yorgancılar, konuştuğumuz kişilerin %78,7 sini oluşturur. %10,7’si hazırlarını satın aldığı ifade etmektedir. Diğer yorgancılarla ortak kalıpları kullandığını söyleyen yorgancılar ise %6,7 oranına sahiptir. (Grafik.8.) Bu meslek babadan oğula geçen bir meslek ünvanını taşıdığı için babasından kalma kalıpları kullanan da yorgancılar vardır.(Tablo: G-18)

Grafik.8. Konuşulananın Kullandığı Motif Kalıplarını Nasıl Elde Ettiği

Dükkanları ziyaret sırasında gözlemlediğim ve not aldığım şeylerden biri de bu kalıpların genellikle, üzeri ahşap görünümlü kaplamalardan oluşan ve yorgancı tezgahı denilen bu tezgahın altında muhafaza edilir. Konuşulanlara desen kalıbı kullanıp kullanmadığını sorduğumuzda %96’sı kullanırım cevabını vermiştir. (Tablo: G-17)

Yorgancılar Sadece Yorgan Mı Diker?

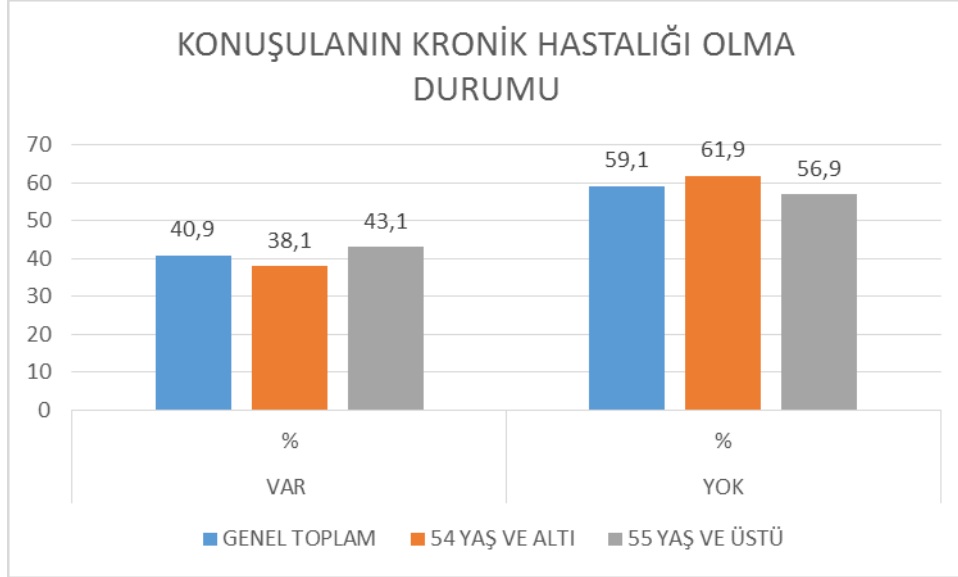
Başlık ilk bakışta, tabi ki hayır cümlesini söyletebilir. Yorgancılar aynı zamanda evlenen bir çiftin tüm çeyizlik işleri ile ilgilenebilir. Çeşitli tamirat işleri ile uğraşırlar, pamuk alıp satarlar. Fakat sahada karşılaştığım bir bilgi bunlardan çok daha farklıydı. Ticari faaliyetlerinin yanında, toplumsal olarak karşı çıkılan, reddedilen fakat pratikte işin hiç de öyle olmadığı ‘büyü’ için malzeme satan yorgancılar da vardır. Saha çalışmasında gittiğim dükkanların ufak bir kısmında da olsa bu ifadelerle karşılaşmıştır. Peki bu büyü nereden çıkıyor?

Yorgancılıkta geçmişte kullanılan hallaç yayı ve tokmağı vardır. Pamuk atma makinesi ile birlikte bunu kullanan usta yok denecek kadar azdır. Hatta gittiğimiz onlarca dükkanda karşımıza bunu kullanmayı bilen sadece birkaç usta çıkmıştır. Bu Hallaç yayları genelde ağaçtan yapılır ve “koyun bağırsağından” elde edilen bir “kiriş” kısmı vardır. İşlevsel olarak pamuğu inceltmeye yarar ve en etkili olarak kullanılan materyal koyun bağırsağıdır. Fakat zamanında koyun bağırsağı bir büyü materyali olarak kullanılmış ve bazı yorgancılar sadece bu işi yaparak para kazanmışlar. “*Dükkana gelen müşterilerin çoğu kadındır*” diyen yorgancılar, kadınların büyüü çok sevdiğini ve kadınların genelde bozulan ilişkiye düğüm atmak, sevdiği kişilerle arasını yapmak amacı ile bu koyun barsağını satın aldıklarını söylemektedir.

YORGANCILARDA SAĞLIK

Yorgancılık mesleği fiziksel anlamda zor ve yorucu bir meslektir. Dükkanların vitrin kısmı her ne kadar temiz ve özenli tutulmaya çalışılsa yorgan dikme işlemi sırasında oluşan duruş bozuklukları, pamuk veya yün atılırken çıkan pamuk tozu, güneş almayan depo kısımları, sağlıksız bir ortamda çalıştıklarına işarettir. Bu bölümde sağlık hakkında, yorgancılarının verdiği veriler yorumlanmıştır

Konuşulana herhangi bir engelinin olup olmadığını sorduğumuzda görüştüğümüz doksan dört ustadan sadece iki tanesinin ‘var’ demiştir. Burada konuşulan iki ustadan birinin yürüme engeli olduğunu 1 tanesinin de kötürüm olduğu saptanmıştır. (Tablo: I-1) Konuşulanların %40,4 ünün kronik rahatsızlığı olduğu öğrenilmiştir.(Tablo: I-2),(Grafik.9.)

Grafik.9. Konuşulanın Kronik Rahatsızlığı Olma Durumu

Bu hastalıklar içerisinde en yüksek payı kalp-damar rahatsızlıkları almıştır. Çalışma yaptığımız grubun yaş ortalaması göz önüne alındığında bunun 55 yaş ve üstü yorgancılarda daha yüksek olduğunu görüyoruz. 55 yaş üstü 9 frekansta kalp-damar rahatsızlıkları 7 frekansta iste tansiyon rahatsızlığı görülmüştür. Saptanan diğer

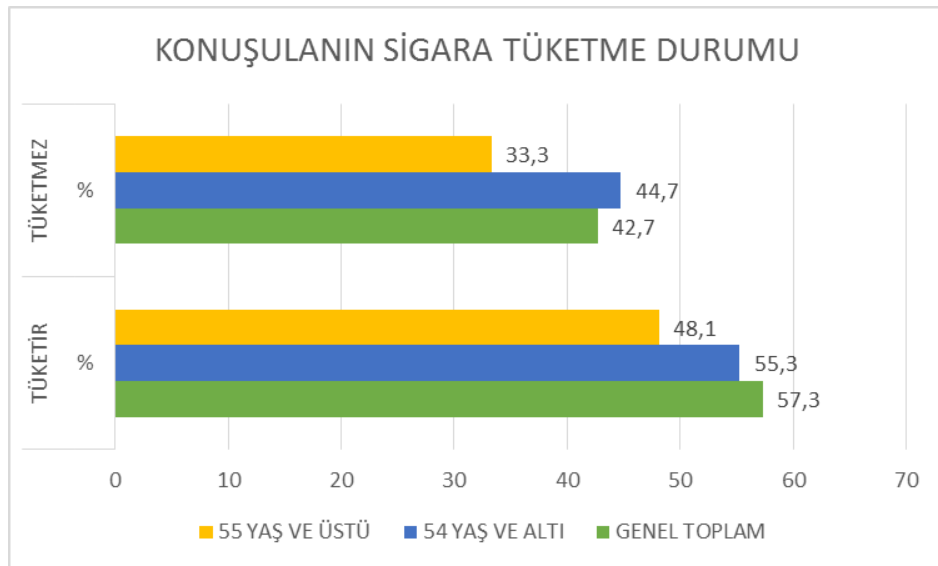
rahatsızlıklar ise akciğer, iç hastalıklar, nörolojik rahatsızlıklar, diyabet ve göz rahatsızlıklarıdır. 55 yaş ve üstü yorgancılarda rahatsızlık oranı daha fazladır. (Tablo: I-3)

Konuşulanların %20'si ameliyat geçirmiştir. (Tablo: I-4). Ameliyatların %33 ünü by-pass ameliyatı oluşturur. Konuşulanların kalp rahatsızlığı oranının fazla olduğunu göz önünde bulundurursak, geçirilen ameliyatların by-pass olması da normaldir.

Saha çalışmasında gözlemlerimize dayanarak, yorgan dikme işlemi sırasında yorgancılardan çok fazla eğilerek iş yaptığını tanıklık edilmiştir. Bu duruş pozisyonu yorgancılardan belinde mutlaka sorun yaratır diye düşünüldü. Fakat veriler bu oranın çok da yüksek olmadığını göstermektedir. Bel fıtığı ameliyatı geçiren sadece 8 kişi vardır. (Tablo: I-5)

Konuşulanların %30'u düzenli olarak bir ilaç kullanmaktadır. Düzenli olarak ilaç kullanan yorgancılardan büyük bölümü 55 yaş ve üstü yorgancılarıdır.(Tablo: I-6). Kullanılan en çok ilaçlar ise kalp ilacı ve tansiyon ilaçlarıdır. Kullanılan diğer ilaçlar ise şeker, mide ilacı, kan sulandırıcı, tiroit ve alerji ilaçlarıdır. (Tablo: I-7)

Yorgancılar odasını ziyaret ettiğimizde ilgimizi çeken bir broşür oldu. Broşür üzerinde 'sigaraya hayır, pamuğa evet' ifadesi yer alıyordu. Yorgancılar odası başkanı Nazmi İnce, bunu yorgancılar olarak bir kampanya aracı olarak kullandıklarını söylediler. Yorgancılar sigara içip içmediğini sorduğumuzda yarısından fazlasının sigara tükettiği saptanmıştır.(Tablo: I-8).(Grafik.10.)

Grafik.10. Konuşulanın Sigara İçme Durumu

Sigara içenlerin ise %36'sı günde bir paket sigara tüketmektedir. Görüştüğüm bir dükkanda, müşteri dükkana geldiğinde içeriye kokladı ve ustaya '*burası sigara kokuyor, şimdi bu yorganların üzerine bu koku sinmez mi*' şeklinde bir soru yöneltti. Usta ise sigara içmeden günün geçmediğini her daim dükkân önüne çıkamadıklarını ifade etti. Müşteriler, yorgancılardan temiz olmalarını bekliyor. Dükkânların temiz olması, düzenli durması, kokmaması müşteriyi o dükkana daimi müşteri kılabiliyor.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada 2017 yılı Temmuz-Ağustos-Eylül aylarında gerçekleştirilen saha araştırmasındaki bilgilerin derlenmesi sonucunda, İstanbul'da yorgancılık ve yorgancılarının sosyo-ekonomik yapısı anlatılmaya çalışılmıştır.

Yorgan birçok kültürün kullandığı, Türklerin yerleşik hayata geçtikten sonra uygulamaya başladığı, üretim yaptığı geleneksel bir sanat dalı olmuştur. Bu sanat dalı günümüzde geçmişe göre daha az rağbet görmekte hatta bitme noktasına kadar gelmektedir. Talebin başlıca zayıflama nedenleri arasında; üretimin fabrikasyonlaşması, yorgancılar arasında birlik ve beraberliğin kalmaması, rekabetin yoğun olması ve neticesinde herkesin kendi fiyat aralığını belirlemesi, yorgancı yetiştiren bir okul olmaması, olarak sıralanabilir. Yorgana olan talep azalmasıyla beraber iş gücü ve iş hacminin düşmesi, bu mesleğe yönelen çırak adaylarının başka işlere yönlendirilmiştir. Bununla beraber, mesleğin genç nesile aktarılma imkanı da ortadan kalkmaktadır.

Renk renk kumaşların kullanıldığı, yüzlerce farklı motifin, farklı dikiş teknikleri ile icra edilen bu sanatın ustaları günümüzde sayıca azalmaktadır. 15 yıl öncesine kadar İstanbul Hallaç Esnafı Sanatkarları Odası'na kayıtlı olan 1200 kadar esnaf varken günümüzde sayısı 150-200 arasına kadar gerilemiştir. Mesleğin yoğun olarak yaşatıldığı ve birçok ustanın yetiştiği Kapalıçarşı'da günümüzde yorgancı kalmamış, sadece dernek binası bulunmaktadır.

Saha çalışmasında, yorgancıların büyük bir kısmının Trabzonlu olduğu saptanmıştır. Özellikle Trabzon'un Maçka ilçesinde bu meslek yoğun olarak yaşatılmıştır. Göç edenlerin büyük bir kısmı Trabzon ilinde yorgancılığı öğrenmiş, para kazanmak amacıyla İstanbul'a göç etmeyi tercih etmiştir.

Konuşulan yorgancıların en genç olanı 33 yaşında en yaşlı olanı ise 80 yaşındadır. Fakat meslekte aktif olarak devam eden yorgancıların yaş ortalaması da giderek artmaktadır. Mesleğin genç nesile aktarılamadığının en büyük göstergesi, ustaların yaş ortalamasının 54 olmasıdır.

Konuşulan ustaların %90,4'ü evlidir. Ortalama hane büyükleri ise 3'tür. %95'nin çocuğu vardır.(Çelik, O., 2018)

Yorgancıların büyük bir bölümü ilkokul mezunudur. Görüşülenlerden elde edildiği üzere, bu mesleğe küçük yaşlarda başladıkları, dolayısıyla eğitim hayatlarının uzun sürmediği bilgisi aktarılmıştır.

Konuşulanların büyük bir kısmı bu işi usta çırak ilişkisi içerisinde öğrendiklerini belirtmiştir. Meslek genel olarak babadan-oğula geçen bir meslektir. Konuşulanların büyük bir kısmı mesleği babalarından, babasının yönlendirdiği bir ustadan ya da akrabaları arasında olan yorgancılardan öğrendiklerini ifade etmişlerdir

Değişen teknoloji ve talep doğrultusunda yorgancılar geçimini sağlayamamakta ve başka işlere yönelmektedir. Bazıları ise yorgancılık mesleğini asıl işinin yanında yan iş olarak devam ettirmektedir.

İstanbul'da sürekli ve devam eden kentsel dönüşüm sürecinde dükkanların yeri zorunlu olarak yer değiştirmekte ve saha araştırmasında da dükkanları bulmaya çalışırken zorlanılmıştır. İstanbul'da emlak fiyatlarının artması, tüketim konusunda insanların önceliklerinin değişmesi, yeme-içme mekanlarının ana caddeler üzerinde kendilerine daha rahat yer bulmaları sonucunda ana caddelerin dükkanlarını büyük firmaların mağazaları kiralamakta, dolayısıyla yorgancılar, elektrikçiler, anahtarcılar ve daha bir çok esnaf dükkanlarını ara sokaklara taşımaktadır.

Yorgan dükkanlarının bulunduğu yerleşim yerine göre taleplerin değiştiği gözlemlenmiştir. İşlek olmayan ara sokaktaki bir yorgancı hiç iş yapmayıp kapatma noktasındayken, işlek bir caddede bulunan yorgancı hala hatırı sayılır sayıda sipariş almaktadır.

Özellikle kadınların çeyizlerinde yer alan yorgan, günümüzde de sürdürölmeye çalışılan gelenekler arasında yer almaya çalışmaktadır. Geçmişte yeni evlenecek bir kadının tüm çeyizlik işlerini yorgancılar yaptırdıklarını ifade eden ustalar, günümüzde bunun azaldığını fakat hala belli bir kesimin çeyizlik yorgan için geldiğini ifade etmiştir. Hızlı bir değişim süreci yaşanan bu günlerde İstanbul başta olmak üzere tüm Türkiye'de geleneksel yorganların üretimi azalmış, yerini hazır yorganlar azalmıştır. Dolayısıyla bu sanatı yaşatan ustalar gün geçtikçe azalmakta, meslek ise değerini kaybetmektedir. Süreç içerisinde günden güne değer kaybeden yorgancılık için eğitim

kurumları, belediyeler tarafından tanıtım ve uygulama programları kurulabilir, bu organizasyon sürecini ise, mesleği terk etmiş, bırakmış ya da bırakmak üzere olan ustalar yönetebilir. Güzel Sanatlar Fakülteleri, Mesleki Eğitim Fakülteleri, Mesleki ve Teknik Liseleri ve Esnaf ve Sanatkarlar Odaları birbirlerini destekleyen faaliyetlerde bulunabilir, yorgancılık sanatı ve bu sanatla aynı durumda olan diğer el sanatlarının canlandırılması için uygulamalı faaliyetlerde bulunabilir, eğitim programlarına seçmeli dersler koyabilir. Belediyeler, mesleki eğitim için açtıkları ücretsiz kurslar ve seminerlere yorgancılık eğitimini de ekleyerek, birçok kişinin bu sanata ilgisini ortaya çıkarıp, sanat hakkında bilgilendirilmesine ve mesleğe ilgi duyabilecek kişilerin yetiştirilmesine olanak sağlamalıdır. Yerel yönetimler yorganın turist çekecek şekilde reklamını yapabilir.

Görüşülen ustaların da ifade ettikleri gibi, yeni teknoloji ile kullanılan elyaf malzemenin terleme, koku yapma ve astım gibi rahatsızlıklarda tetikleyici olması, alerjik durumlara neden olması gibi sağlık açısından olumsuz yönleri tüketiciye anlatılmalı ve doğal malzemeye üretilen yorgaları kullanılmaya yönlendirilmelidir.

GÖRSEL BELGELEME: YORGAN NASIL DİKİLİR

Fotoğraf No:1/ Muzaffer Usta depo olarak isimlendirdiği yerde, pamuklu beyaz kumaşı yere seriyor. Deponun duvarlarında bulunan sarımsı renk yün ve pamuk tozundan kaynaklanıyor. Maskesi cebinde de olsa kullanmayı tercih etmiyor.

Fotoğraf No:2/ Pamuk atma motoru ile yün ve pamuk inceltme işlemi yapılıyor. Bu motorlar dükkanların depolarında, dükkan dışında bir depoda, ardiyelerde bulunabiliyor. Burada günlük yorgan dikimi için yün malzemesi tercih ediliyor. Yünün inceltme işlemi ile yorgan dikimi başlıyor.

Fotoğraf No:3/ Yere serilen pamuklu beyaz kumaşın üzerine, inceltlen (seyreltilen) yün seriliyor. Fotoğrafta Muzaffer Usta'nın sağ elinde olan yorgancı çubuğu gözükmesede, serme işlemini bu çubuk yardımı ile yapıyor.

Fotoğraf No:4 / Tamamı serilmiş y n ile birlikte, beyaz pamuklu kumaş altından katlanıyor ve sarılıyor. Daha sonrasında tersine çevrilerek y nlerin kumaşın içinde kalması sağlanıyor

Fotoğraf No:5/ Yorganın ağız kısmı dikilmeden önce yüksük ve(soldaki),iplik (sağdaki) hazır edilir.

Fotoğraf No:6 / Katlanan yorganın açıkta kalan kısmı yani, ağız kısmı dikiliyor. Sonrasında yorgan yere seriliyor. Çubuklama işlemine geçiliyor.

Fotoğraf No:7 Yorgan, ustaların farklı şekilde isimlendirdikleri (kızılıcık sopası, yorgancı sopası, değnek, çubuk) sopa ile yorganı dövüyorlar. Dövme işlemi esnasında farklı boyutlarda ki sopaları kullanıyorlar. Muzaffer ustanın yorganı sopalama / çucuklama işlemi 10 dakika sürdü. Yorganın yüzeyi dümdüz bir hal alana kadar devam etti. Kendisi bu işlem için ince, kızılıcık sopası tercih etti

Fotoğraf No:8/Yorgan dikilmeden önce dolgu malzemesinin kenarlara dağılmasını önleyensığlayan teğelleme işlemi. Bu işlemde 10 cm aralıkla yorgana fiske vuruldu. Dikim için depodan çıkarıldı ve yorgancı tezgahına konuldu.

Fotoğraf No:9/ Yorganın dikim işlemi, ustanın yorgan yüzünü fiskeleme işlemi ile devam ediyor. Dikim işleminin tamamlanması ustalar arasında fiske atmak olarak geçiyor. Burada usta 04 numalı yorgancı iğnesi ile işlemi gerçekleştiriyor. Bu işlem yapılırken usta yorganın altına bacakları ile girer, bu esnada yorgancı tezgahında oturur. Ele iğne batmaması ve iğnenin hızlı ittirilip kolay girmesini sağlayacak yüksük kullanılır.

Fotoğraf No:10 / İncelikle dikilen bir günlük yorgan 45 dakikada satışa hazır olur. Modelli yorganlar için bu durum farklıdır. Hafif model olarak adlandırılan yani işçiliği kolay olan modellerin dikimi yaklaşık 1 gün sürer fakat Tavuskuşu gibi işçiliği zor olan yani ağır model olan yorganın dikimi 3 günü bulabilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akkayan, T (1979). : **Göç ve Değişme**: İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Ayan, S., (2018): **“Kaybolan Bir Zanaat: Yorgancılık”** İstanbul Üniversitesi , Edebiyat Fakültesi, Antropoloji Bölümü, Lisans Bitirme Çalışması. İstanbul
- Balaban, S. (1986). **“İstanbul İli Yorgancı Esnafının Sosyo-Ekonomik Kültürel Yapıları”** İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Antropoloji Bölümü, Lisans Bitirme Çalışması. İstanbul
- Çelik, O., (2018): **“İstanbul’da Yorgancılık ve Yorgancı Esnafının Sosyokültürel Özellikleri”**, İstanbul Üniversitesi , Edebiyat Fakültesi, Antropoloji Bölümü, Lisans Bitirme Çalışması. İstanbul
- Clauson, S. Gerard, (1972). : **“An Etymological Dictionary”**, of 17e-Thirteenth-Century Turkish, Oxford.
- Dede, F. (2010): **“Ankara İli Merkez İlçeleri Geleneksel Yorgan Sanatının İncelenmesi”**. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, El Sanatları Anabilim Dalı, Dekoratif Ürünler Eğitimi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Ankara
- Derleme Sözlüğü (1993).: **TDK Yay.** Ankara, C. XI.

- Divan-ı Lügat'it Türk, (1986).: **Besim Atalay Tercümesi**, TDK Yay. Ankara, C.I, 197-4,C.2,37-6,C.2, 141-13.
- Duman, M. (2007).: **“Geleneksel Türk yorgancılık sanatı”**. İstanbul: Heyamola yayınları
- Duvarcı, A. (2007).: **“Kaybolan Bir Kültür Yorgan Ve Yorgancılık: Halk Bilimsel Bir Yaklaşım”**, 38. ICANAS (Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi 10-15 Eylül 2007, Ankara, 507-516[www.ayk.gov.tr/wp-content/upload/2015/01/DUVARCI-Ayşe (Erişim tarihi: 21 Eylül 2015)]).
- Hart, K. (2011): **“Modernliği Dokumak”**. Bir Batı Anadolu Köyünde Hayat, Aşk, Emek. (çev.) Elçin Gen. İstanbul: Koç Üniversitesi.
- Haviland, W. A., Prins, H. E.,
- Walrath, D., & McBride, B. (2008): **“Kültürel Antropoloji”**(1. Basım ed.). (Sarioğlu İ.,D., Trans.) İstanbul: Kaktüs Yayınları
- Kırımlı Y, (2003).: **“Osmanlı Öncesi ile Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemlerinde Esnaf ve Ekonomi Semineri”**, Globus Dünya Basım Evi.
- Kottak, C., P., (2001).: **“Antropoloji”**: İnsan Çeşitliliğine Bir Bakış (2. Baskı). Ankara: Ütopya Yayınları.

Kümbetoğlu, B. (2008).

“Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma”. Bağlam Yayıncılık.

Saran, N. (1989).:

“Antropoloji”. İstanbul: İnkılap

Özbudun, S. vd. (2012).:

“Antropoloji Kuramlar Kuramcılar”, Ankara: Dipnot Yayınları

İnternet Kaynakları

<http://www.istanbulkulturturizm.gov.tr/TR,165064/genel-bilgiler.html> (E.T 17.05.2018)

www.yorgancilarodasi.net

SAHA NOTLARI

Ön araştırma ve saha çalışması sırasında elimizde bulunan mülakat formları haricinde birer not defteri de vardı. Buraya, gidilen dükkanlarda ne görüldüğü, o gün neler yaşandığı, gözlemler sonucu elde edilen veriler kayıt altına alınmıştır. Sahada tutulan bu notlar herhangi bir düzenleme yoluna gidilmeden, araştırmacının dili ile kayıt altına alınmıştır.

Görüşülen Kişi: ALİ DENİZ

Görüşme Tarihi ve Yeri: 21.04.2017, Kozyatağı Mahallesi, Cemil Akdoğan Sokak No-40/A Kadıköy/İstanbul

Ali Deniz Usta, Hikmet Çavuş usta ile birlikte çalışıyor. Dükkanları Kadıköy'ün Kozyatağı semtinde yer alıyor. Dükkan Ali Deniz Usta üzerine kayıtlı. Ali Usta Kosovalı ve bu işi Kosova'da babasından öğrenmiş. 13-14 yaşından beri yorgancılık yapıyor. Şu an ki mevcut dükkanı açmadan önce farklı bir kaç dükkan da farklı ustalar ile çalışmış. Dükkan kendi üzerine kayıtlı ve dükkan kendinin. Kendisi dükkanının üzerinde bir dairede oturuyor ve komple o binada akrabaları ile birlikte yaşıyor. Dükkan eskiden ablasının üzerine kayıtlıymış. Devletin verdiği teşvikten yararlanmak adına öyle bir iş yapmışlar. Daha sonra kendi üzerine almış. O yüzden internette aynı adres üzerinde iki farklı dükkan gözüküyor. İşlerini en çok Nisan- Kasım ayları arasında yapıyorlarmış. Nisan ayında çeyizliklerin, kadım ayında ise kışlık, gündelik yorganların dikildiğini aktardı usta. En çok istenilen ürünün yorgan ve yastık olduğunu, eskisi gibi yatak işinin olmadığını aktardı. Sektördeki büyük, güçlü firmaların geleneksel yorgancılığı bitirdiğine inanıyorlar. Kimseye aktaramadıkları için bu işin biteceğini söylüyorlar. Çocukları olmalarına rağmen işi onlara öğretme eğilimine girmemiş ustalar.

Yorgancılık yapan Ali usta aynı zamanda dükkanın yanında yer alan demirci dükkanının da sahibi, kendisi bu işle de ilgileniyor. Kare ve Baklava desenli yorganların çok fazla istendiğini söyledi. İşlerinin tamamının kadınlar ile olduğunu söyledi. Trabzonluların bu işte çok olduğunu fakat Kilis, G.Antep, Kastamonu illerinden de ustaların olduğunu ekledi. Dükkanda Perde, yatak örtüsü yastık ve yastık örtüsü çekyat divan örtüsü, koltuk kılıfı gibi ürünler dikiliyormuş

Dükkanın ismi Üsküp Yorgancısı, yaklaşık 10m²'lik bir dükkan, kaldırım seviyesinin 2 basamak altında yer alıyor. 2 katlı bir apartmanın altında, apartman girişinin sağında yer alıyor. Dükkanın ön cephesi komple cam ve önünde 2m²'lik bir depo, giriş yer alıyor. Burada yünler, pamuklar, Satenler, bir kaç içi, dışına çıkmış, tadilat bekleyen yastıklar mevcut. Dükkanda dikiş makinesi, overlock makinesi, duvara asılı fakat kullanılmayan hallaç ve hallaç tokmağı, duvarlarda lale ve geometrik desenleri olan sarı, pembe ve mor olmak üzere yorganlar uçlarından asılmış ve üçgen görünümü verilmiş şekilde asılı duruyor. Bunun nedenini sorduğumda görsel olarak bir zenginlik oluşturduğunu söylediler. Tüm yorgancılarda olduğu gibi, dükkanın girişinden 1 metre sonra başlayan bir yorgancı tezgahı bulunuyor.

Görüşülen Kişi: Muzaffer Çolak

Görüşme Yeri ve Tarihi: 05.08.2017 / Bağlarbaşı Mah. Gül yolu Sokak. No:133/5 Maltepe/İstanbul

Daha önce tanıştığım ve kendisine sorular sorduğum Muzaffer Çolak Usta'nın yanına gitmeden önce kendisini aradım. Kendimi hatırlattım. Çalışmamın devam ettiğini ve bir dükkanda vakit geçirmek istediğimi söyledim Yarın müsait olup olmadığını ve kaçta gelebileceğimi sordum. Anlayış ile karşıladı. Bu sene işler çok değişken o yüzden saat 10 da gelersen iyi olur bende o saatte açıyorum dedi. Sesi telefonda çok kısık geliyordu. Müsait değilseniz başka zaman uğrarım dedim fakat 'gel gel' dedi.

Muzaffer Bey 07.02.1954 Doğumlu. 63 yaşında ve Trabzon doğumlu. Memleketi de Trabzon Maçka. Kendisi evli ve iki çocuğu var. Bir oğlu bir kızı var. Oğlu üniversiteyi bitirmiş. Bilgisayar öğretmenliği okumuş ve şuan doğu görevini tamamlamak üzere Malatya'da öğretmenlik yapıyormuş. Kızı ise Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi'nde Biyoloji bölümünde okuyormuş. Uzun senelerdir okulu bitirememiş. 7. senesiymiş. Muzaffer usta yaklaşık 1.65 boylarında ve oldukça zayıf bir yapısı var. 63 yaşında olmasına rağmen saçları siyah. Saçlarının ön kısmı açılmış. Esmer tenli, gür bir bıyığı var ve o da siyah. Vücuduna oranla elleri büyük. Ellerinde bir kaç kesik izi var. Kaşları kalın ve yay şeklinde, yüz hatları biraz sivri. İlk bakışta sinirli biri

izlenimi veriyor. Altında kumaş pantolon, topuğuna basılmış bir kundura ve üstünde içine sokulmuş gri beyaz çizgili, polo yaka bir T-shirt vardı.

Ertesi gün geldiğim de saat 09:40 civarındaydı. Kendisi orda dükkanı toparlıyordu. Dükkan önünde yığılmış bir kaç koli, yüksekliği 1 metreden fazla 3 adet beyaz pamuk çuvalı gözüme çarptı. Dükkanın önü biraz dağınıktı. Dükkanın hemen yanında bulunan dut ağacından dutlar tüm yola dökülmüştü. Dükkan Maltepe'de minibüs yolu (Bağdat Cad.) üzerinde, Kadıköy yönünde ilerlerken sağ tarafta İnönü Caddesine girince yolun ikiye ayrılmasıyla başlayan Gül yolu Sokağın hemen hemen başında yer alıyor. İnönü Caddesi aynı zamanda Maltepe'yi, ilçenin yukarılarındaki semtlere bağlayan Zümrüt evler, Gülsuyu, Esenkent, Baş büyük minibüslerinin güzergahı olan cadde. Bu cadde de mefruşatçı, terzi gibi birçok esnaf bulunuyor. Küçük bir alışveriş caddesi olarak nitelendirilebilir. İnönü Caddesinden yukarı doğru çıkarken yol bir sapan şeklinde 2 ye ayrılıyor. Sapağın sağ tarafında Gülyolu Sokak bulunuyor. İnönü caddesine göre çok daha sessiz bir sokak. Araç trafiği tek yönle sınırlı. Sokağın hemen girişinde sağ tarafta bir binanın altında terzi kuaför ve emlakçı mevcut. Sokağın hemen başlarında 3-4 adet kiralık dükkan mevcut. Yorgancı sokağa girişten sonra soldan 5. binanın altında yer alıyor. Apartmanın ismi Öztürk apartmanı Bina toplamda 7 katlı ve 14 daireli. Her katta iki daire bulunuyor. Binanın dışı beyaz-gri renklerinde. Binanın zemin katında iki dükkan ortasında ise binanın giriş kapısı bulunuyor. Binanın girişi sokağa bakan cephede. Girişin sol tarafında Otogaz Gaz Sistemleri diye bir dükkan var fakat kiralık tabelası asmış, sağ tarafında ise yorgancı var. Dükkana girebilmek için iki adet mermer basamaktan çıkılıyor. Tabela olarak “Taç” markasının adının geçtiği kırmızı bir tabela kullanılmış. Tabelanın üzerinde aynı zamanda “ev tekstili” yazıyor ve daha da ufakça fazilet perde yazıyor. Dükkanın ön yüzü cam. Cam pencerelerin altında demir görünümlü üzeri beyaz boyanmış pencere zemini bulunuyor. Dükkan önünde sağ tarafta bir dut ağacı var. Sokak kaldırımından dükkan girişine kadar yaklaşık 3 metrelik mermer zeminli bir düzlük var. Burada 2 metre boyunda yemyeşil bir ağaç var. Dükkana giriş kapısının tokmağı sökülmüş. Sadece anahtar ile açılabilir. Giriş tokmağının hemen üstünde ustanın adı soyadı ve telefon numarasının yazılı olduğu bir a4 kağıt asılı. Dükkanın kepenkleri mevcut. Kapalı olduğunda bu kepenkler de indiriliyor.

Dükkanın içine girdiğinizde büyük bir dükkan olduğu gözünüze çarpıyor. Burası depo giriş kat ve asma kat olmak üzere 2 buçuk kat. Toplamda 75m² olduğunu aktardı

usta Dükkana girildiğinde sol tarafta yaklaşık 10 cm yüksekliğinde yorgancı tezgahı bulunuyor. Bir çift kişilik yorgandan biraz daha büyükçe olan bu tahta neredeyse kapının önüne kadar geliyor. Tahta yükselti, kapı girişı geniş sayılabilecek büyüklükte olduğu için içeri girerken basık bir atmosfer yaratmıyor.. Tahtanın hemen paralelinde ancak tahta kadar geniş bir alan kaplamayan dikiş makinesi var. Dikiş makinesine oturacak kişi pencereyi görebiliyor. Dükkanın tavanı ve duvarları beyaz krem rengi arası bir renk, zemin laminant parke. Açık kahverengi parkeler kullanılmış. Yorgancının dikiş makinesinin altında makineyi saracak şekilde t l perde kullanılmış. Bu şekilde makinenin alt kısmı t l kısmın içinde gizlenmiş. Dükkan gün ışığı alıyor ve aydınlık. Dükkanın giriş katında sol tarafta yorgancı tezgahı. Yorgancı tezgahının arka tarafında dikiş makinesi, onunda arka tarafında 5 çekmeceli kahverengi bir şifon yer üstünde ise 55 ekran eski tip t l  bir televizyon bir adet ufak uydu anteni. Çekmeceli şifon yerin önünde kırmızı kumaş örtüyle kapatılmış bir sehpa ve sehpa üzerinde 2 adet defter bir kaç iğne dağınık bir şekilde duruyordu. . Giriş katının arka kısmını ayıran bir camekanlı bölüm var. Dükkanın diğ r kısmı burda bulunuyor. Burada uzunlamasına bir masa ve masa üzerinde overlock makinesi bulunuyor. Ç şitli kumaş parçaları, kesilmiş kumaşlar ve benzeri şeyler burada mevcut. Ayrıca bu içeri kısım  n tarafa göre daha karanlık. Aydınlatması çok zayıf. Bir nevi depo olarak kullandığını aktarıyor usta. Bu depo denece kısmında bir ev tipi süpürge, 5 raflı büro tipi bir dolap, m ş terilerin isimlerinin yazdığı poşetlenmiş yorganlar. Poşet olarak şeffaf bir naylon poşet kullanılıyor. Bunun nedenini sorduğumda. İşı göstermek için, yani güzelliğini ortaya koymak için böyle poşetlediklerini anlattı. Daha zarif gösteriyor dedi.

Dükkanın camekan ve pimapen birleşimi ile yapılmış bir kapıdan arkaya geçilen kısmında, yani overlock makinesinin ve dolabın olduğu kısmında hem üste hem alta merdivenler var. Bu merdivenler betonarme . Merdivenler 20 basamak ve sadece sıva halde bırakılmış. Asma katta bir adet divan üstünde yorganı ile birlikte duruyor. Usta burayı dinlenmek amaçlı kullanıyor. Ayrıca orada da ufak bir televizyon mevcut. Daha önce de bu bölümleri bana gösteren usta bana burada eğer 3-4 kişi  alışsaydık burası ufak bir imalathane olarak kullanılabilirdi şeklinde bir söz etmişti. Burası da ufak bir florasen ışıkla aydınlatılıyor.

Dükkanın giriş kısmına tekrar gelecek olursak burasının da aydınlatması tavandan sarkan 4 adet florasen ışıkla aydınlatılıyor. Dükkan sabahları zaten aydınlık fakat saat 1 den sonra dükkan güneş almıyor. Yaz ayları için bunu bir avantaj olarak gören usta kış

aylarında ise dükkanın soğuk olduğunu söylüyor. Dükkanın ısınmasını elektrikli soba ile sağlıyor. Dükkanda aynı zamanda giriş kapısının üst kısmında tavana yakın bir klima bulunuyor. Klima Beko marka ve yeni. İhtiyaç duyulduğunda çalıştırıyor klimayı. Dükkanın alt katına inmek için dükkanın arka kısmına geçiyorsunuz. Burada bir koyu perde var ve aşağı inilen merdivenin kapısını bu perde oluşturuyor. Perdeyi açıp direkt aşağıya doğru inebiliyorsunuz yaklaşık 20 basamak ve aynı üste çıkan yol gibi sıra şeklinde. Depo kısmı 25m². Pamuk ve yün tozu ile dolu duvarlar. Öylesine bir toz var ki duvarlarda üstüne yazı yazılabilecek kadar. Yaklaşık 1 parmak kalınlığında diyebilirim. Hatta duvarların birinde Çatlak Muzaffer yazıyordu. Biri toza parmakla yazmış. Kendisi o yazının farkında mı bilmiyorum. Hafif silik şekilde duruyor.

Dükkanı komple gezdikten ve konuştuktan sonra usta ile biraz dışarı çıktık. Aşağıdaki toz beni çok fazla etkiledi. Muzaffer ustaya sorduğumda bu toza alışkın olduğunu aktardı. Fakat kendi oğlu da aynı benim gibi toza alerjisi varmış ve alerjik astım teşhisi konmuş küçük yaşlarda. Yoksa kendi yanında onu çirak olarak istemiş bir dönem. En azından yardım etmesini istemiş pamuk atarken. Dışarıda sokağın biraz ilerisinde Gül yolu parkı bulunuyor. Buraya geçip biraz orada oturduk. Kendisi dükkanda çok sıkılınca buraya gelip küçük çocukları oyun parkında sallıyormuş. Kendisinin henüz torunu yok ama torun çok istiyormuş. Artık torun bakma yaşına geldiğini söyledi.

Saat 4 civarındaydı, usta bugün erken kapatacağını söyledi. 'Elimde hiç iş yok, müşterilerimde hepsi yarın alacak yorganlarını dedi'. Ben de o anda yarın da gelebilir miyim diye sordum. Gel dedi sevinerek. Ben kendisine her türlü konuda yardım edebileceğimi söyledim fakat o 'bu benim işim ben yaparım, senin işin başka dedi'. Evde misafirleri varmış biraz alışveriş yapıp eve gideceklermiş. Bir kaç gün önce bir tanıdıklarını kaybetmişler. Bunun için memleketi olan Trabzon'a gitmişler. Memleketten yakın zamanda döndüğünü söyledi ve yanlarında bir akrabalarını da getirmişler. Bir süre kendilerine kalacakmış. Memlekete gittiğinde uzun süredir görmediği akrabalarını gördüğünü söyledi. İlerde belki gitmek isterim dedi.

Yorgancıda ilk günüm daha çok dükkan ile ilgili gözlem yapmak ve usta ile sohbet şeklinde ilerlerdi. Bir dükkanda kalıp çalışmamın devamı için çalışmam gerektiğini söyledim. Yardım edebileceğim tüm şeyleri sıraladım. Daha sonra usta ile vedalaşıp oradan ayrıldım. Usta giderken 'Allaha emanet' dedi.

Görüşülen Kişi: Bekir Güleç

Görüşme Yeri ve Tarihi: 17.08.2017 / Orhan tepe Mah. Cihan Sokak No:2 Kartal/IST

Mülakat yerine gitmeden önce elimde başka bir adres vardı. Bu adrese göre gittiğim yer bir perdeciydi. Yine de içeri girip yorgan dikip dikmediklerini sordum. Orada bulunan kişi bana yorgan diken dükkanı ileriye taşıdım cevabını verdi. (Yorgan dikmeye kendisinde devam ediyor) Bende ona siz yorgan usta mısınız diye sordum. Kendisi uzun zamandır perdecilik yaptığını ama işi bildiğini söyledi. Adres Mevlüt Turan isimli kişiye aitti. Yine kendisi bir dükkan açıp akrabası olan kişiyi oraya yerleştirmiş. Açtığı yer aslında yine perdecisi ama dükkanın bir köşesinde yorgancı tezgahı var ve bir usta yorganları orada diyor. Beni alıp oraya götürdü. Oradaki usta ile tanıştırdı. O ustanın adı Bekir Güleç. Dükkanın hiç bir tabelası yok çünkü Mevlüt Turan ustanın dükkanı ile yeni açtığı dükkan arasında sadece 50 metre var. Dükkan aynı zamanda hazır yorganda satıyor. Taç marka nevresimler yorganlar satıyor. Kumaşlar satıyor. Yatak örtüleri ve masa örtüleri var.

Mesleği bırakmak istediğini aktardı. Yorulduğunu memlekete dönmek istediğini, bu işin çok fazla yorucu olduğunu artık uğraşmak istemediğini söyledi. Pamuk tozu yutmanın senelerce ciğerinde birikmesine neden olduğunu anlattı. Dükkanda kendisi ile birlikte bir kişi daha çalışıyor fakat kendisi fason olarak perde sipariş alıp diktiriyor. En çok pamuk dolgulu yorganların satıldığını söyledi. En çok dikilen ürünlerin yastık ve yorgan olduğunu söyledi. Fabrikasyon ürünlere karşı olmadığını fakat onu da seçerken pamuklu olmasına dikkat etmek lazım dedi. Günümüzde hiç bir şeyin organik olmadığını, kendilerine gelen pamuğu da sonuç olarak ilaçlandığından bahsetti. İşçiliği fazla olduğu için, el yapımı yorganların özellikle çeyizlik olanların pahalıya satıldığını söyledi. İnsanların zor geçindiğini bu yüzden de fabrika üretimi olan yorganlara yöneldiğini belirtti.

Görüşülen Kişi: Halil Polat

Görüşme Yeri ve Tarihi: 18.07.2017 / Altayçeşme Mah. Palmiye Sokak No:14/B Maltepe/İstanbul

Yorgancı 23 isimli dükkan Halil Polat isimli ustaya ait. Bu dükkan Altayçeşme Mahallesi, Palmiye Sokak No:14/b Maltepe/İstanbul adresinde yer alıyor. Yorgancının bulunduğu apartman, girişteki dükkanlar ile birlikte toplamda 3 katlı. Binayı karşınıza aldığınızda sol tarafta yorgancı sağ tarafta elektrik ve su tesisatçısı var. Apartman boyasız, sıva halde, eski görünümlü bir apartman . Dükkanların her ikisi de kaldırım seviyesinden 2 basamak aşağıda . Kaldırımdan indikten sonra, dükkanın girişine yaklaşık 2 metre bir boşluk var. Apartmanın kendi girişi ise apartmanın ön cephesinin sağ tarafından oluyor. Diğer yorgancılarda olduğu gibi, yün ve satenler, büyüklü, küçüklü çuvallara doldurulmuş halde dükkanın önünde cama yaslanmış bir şekilde duruyor. Çuvalların 4 tanesi 50 cm 3 tanesi 100 cm civarındaydı. Beyaz renkte çuvallardı. Dükkanın önünde kahverengi dikdörtgen bir paspas ve çuvalların yanında demir bir sandalye bulunuyordu. Demir sandalyenin üzerinde hazır alınmış markası silinmiş bir yastık vardı. Dükkanın kapı da dahil olmak üzere hemen hemen yer yer camdan oluşmakta. Zeminden yaklaşık 30 cm bir demir, üst tarafı ise tavana kadar camlar ile çevrili bir dükkandı. Bu apartman Palmiye Sokak ve Acar Sokak'ının birleştiği yerde köşede yer alıyordu. . Dolayısıyla dükkanın 2 tarafa cephesi vardı, iki taraftan da aydınlık, güneş alan bir dükkandı. Dükkanın tabelası yoktu, ancak dükkana giriş kapısının hemen yanında yer alan camın üst taraflarına doğru büyük punto ve , sarı,mavi, beyaz kırmızı renklerinin dizilimi ile Yorgancı 23 yazılmıştı. Harflerin boyutu yaklaşık 20 cm civarındaydı. Dükkanın ve apartmanın soluna doğru, kaldırım ile apartman arasında yaklaşık 2,5 metre civarında bir boşluk vardı. Ve dükkanın tam arkasında yer alan 2.küçük bir dükkan daha vardı. O dükkanda içinde pamuk atma makinesi ve vantilatörden oluşan 3 m²'lik bir yerdi. Aparmanda boya olmamasına rağmen, dükkanların bulunduğu zemin kat beyaza boyanmıştı ve daha temiz, üstünde lekeler görünmeyen bir hal almıştı.

Palmiye sokak konumu itibariyle Pendik'ten Kartal'a uzanan Bağdat Caddesini dik kesen ve üstünde yer alan bir caddeydi. Cadde yaklaşık 400 metre civarında olup, bir çok farkı dükkan bulunmaktaydı. Örnek vermek gerekirse: Temizlik ve hijyen malzemeleri satan 3 adet dükkan, 1 adet fırın, araba kiralama şirketi, emlakçı, Ses market, berber, ısı sistemleri, bakkal gibi farklı esnaf bulunuyordu. Dükkanın önünde

dahil olmak üzere kaldırımların yarısına kadar araba çıkıyor ve orada park halinde arabalar vardı. Bu arabalar ile birlikte caddeden sadece bir arabanın geçebileceği bir boşluk kalıyordu. Cadde dar olmasına rağmen, caddede bulunan bütün evlerin önünde 2 metrelik bir boşluk vardı. Cadde Arnavut kaldırımları ile döşenmiş, apartmanları 3'er katlı düzenli bir caddeydi.

Dükkanın zemini sarı küçük karelerden oluşmuş, fayans görünümlü taşlardan oluşuyordu. Dükkanın girişinde sağ tarafta 4 raflı 15 cm derinliğinde bir raf bulunuyordu. Bu rafların 3 tanesi boştu. Rafların 3.katında, sarı, mavi, turuncu, kırmızı saten kumaşlar bulunuyordu. Dükkan girişinin hemen karşısında bir adet çalışma masası, önünde ve arkasında olmak üzere iki tane ofis tipi siyah sandalyeler bulunmaktaydı. Masa klasik bir çalışma masası boyutunda, demir ayakları olan kahverengi bir masaydı. Masanın arka tarafı duvardı. Duvarın rengi beyazdı fakat genel olarak duvara asılan yorgan çalışmalarından görünmüyordu. Masanın altında bir adet piknik tüpü vardı. Masanın 3 adet çekmecesine vardı. Tüm yorgancılarda olduğu gibi zeminden 30 cm yükseklikte tahta bir tabandan oluşan set çekilmişti. Ayakkabılar çıkarılarak bu setin üzerine çıkılır, oturulur ve yorgan orada dikilir. Bu set, Halil Bey'in dükkanında, dükkanın girişinin hemen solunda başlıyordu. Bu yükseltinin hemen başında ve kapıya yani ön cepheye yakın kısımda mini bir buzdolabı vardı. Arçelik markaydı. Üstünde beyaz gül desenli bir dantel işlemesi vardı. Buzdolabının üstünde Milli Gazete, gazetesi yer alıyordu. Çalışma masasının yanında dikiş makinası ve dikiş makinasının masası yer alıyordu. Bu makina Brother marka, 1990 yapımı bir makinaydı. Dükkanın ön cephesinde ve setin üzerinde 9 adet beyaz, üzeri dantel işlemeli yastıklar vardı. Duvarlarda sarı, pembe, kırmızı, mavi, 2*2 metre boyutlarında yorganlar asılıydı. Bu yorganlar, geometrik, çiçekli olmak üzere 2 çeşitliydi. Ayrıca duvarda hallaç aleti ve tokmağı asılıydı. Bu alet devasa bir anahtar andıran, yaklaşık 2 metre civarında, üst kısmı oval ve ince, ortası 5 cm yuvarlak şekilde delik ve sopa gibi uzayan bir arka kısma sahipti. Duvarlarda çeşitli gazete kupürleri vardı. Dükkanın ön cephesinin sağ cephesiyle birleştiği yerde 37 ekran arçelik marka gri bir televizyon vardı. Televizyonda ATV açıktı. . Televizyonun üst tarafında Halil Usta'nın sicil belgesi, yorgancılar odasından aldığı ve kaçınıcı sırada yorgancı olduğunu belirten bit yazı vardı.

Dükkan sahibi Halil Bey altında kahverengi kumaş pantolon üstünde beyaz üzerinde ince mavi çizgili bir gömlek, onunda üzerine gri renkte bir yelek girmişti. Çıkılan setin üzerinde mavi renkte açık bir terlik vardı. Orada yürürken bu terlikleri

kullanıyor, o basamaktan aşağıya inince siyah ayakkabılarını giyiniyordu. Halil Usta pos bıyıkları olan, esmer tenli, kalın kaşlı ve siyah gözlü bir adam. Yaklaşık 1.80 boyunda.

Halil Usta yorgancılık mesleğine 1978 yılında başlamış. Para kazanmak zorunda olduğu için Elazığlı bir yorgancı Ustasının yanında çırak olarak başlamış. 1982 yılında İstanbul'a göçmüşler. Babası TCDD' da görevli memurken İstanbul'a tayini çıkmış. Daha sonra burada Ahmet Usta'nın yanında senelerce devam edip, ilk dükkanını Maltepe ilçesinin farklı bir yerinde açmış. Şu an sahip olduğu dükkânı 2011 den beri işletiyormuş. Dükkanın kira olduğunu söyledi. Sicil kaydının kendi üzerinde olduğunu belirtti. Kiranın, arkada bulunan ufak deposuyla birlikte 800 TL olduğunu ve aslında bunun, bu küçük dükkan için fazla olduğunu aktardı. Dükkanın demirbaş eşyaları olarak, iğne iplik, dikiş makinesi ve pamuk atma makinesini sıraladı. Bu işin zor olduğunu , bitmek üzere olduğunu vurguladı, kendilerinin arkasından neredeyse hiç çırak yetişmemiş. Kendi oğluna işi öğreten sadece bir kaç yorgancı vardır dedi. İşten hala para kazanıldığını belirtti ve işlerin daha çok yaz aylarında olduğunu anlattı. Hatta kışın neredeyse hiç yorgan işi olmadığını fakat kışında çok fazla, terzilik gerektiren, yastık işi yaptıklarını anlattı. Yastık işinin karlı olduğunu söyledi. İnsanların, bazı terzilerden çok, yorgancıların dikişlerine güvendiklerini söylediklerini aktardı. Yorgancılığın bazen tehlikeli olabileceğini anlattı. Orada bulunan pamuk atma makinesinin çalışma prensibi de bunu kanıtlar nitelikteydi. Makine de pamukların ayrışacağı yere kadar el ile pamuk ittirilmelidir . Zaten daha önce de parmaklarını sıkıştırıp hastanelik olmuş. Parmağı tekrar dikmişler. Ayrıca elde çok fazla iltihaplanmalar olduğundan söz etti. Daha önce görüştüğüm dükkânlarda, işin kimden öğrenildiğini sorduğumda, genellikle birincil yada ikincil akrabalarından öğrenilirken, Halil Usta işi Erzincan da bir yorgancı ustasının yanında çırak olarak başlamış ve orada öğrenmiş.

Eski zamanlarda çeyizin öneminin daha fazla olduğunu söyleyen Halil Usta, bir düğün öncesinde bugünkü para ile yaklaşık 4000-5000 lira para harcandığını , bu paraların yastık yatak yorganlara gittiğini anlattı. Eskiden tek bir alışverişte 6,7 yorgan, 2 ipekli yorgan, uzun yastık alınır veya diktirilirmiş. Şimdilerde çeyizlik yorgan diktirenlerin kalmadığını söyledi. Buna gerekçe olarak, hızla artan ev tekstil ürünlerini gösterdi. Sağlıklı olmasına rağmen bu yorganların değil, elyaf olanların tercih edildiğini söyledi. Çünkü yıkanabilirlik önemli dedi. Ayrıca çeyizlik yorgan bugün 600 ile 2000

TL arasında dikilir dedi. Ne kadar çok teğel o kadar çok emek, o kadar çok para şeklinde bir ifade kullandı. Teğel: yorgan döşendikten sonra üstüne atılan iğne darbeleri. Eskilerde Yorgancıların tarifesi olarak 10 santimetrede 25 teğel olma zorunluluğu varken günümüzde öyle bir emek gösterilmediğinden bahsetti. Yorgancılar odasının bir tarife uyguladığından fakat kimsenin fiyat tarifesine uymadığını anlattı.

Halil Usta bu iş ile evi geçindirdiğini, bu işten çok para kazanılmasa da, geçinmek için yeterli parayı karşılayabildiğinden bahsetti. Yorganın en sağlıklı şey olduğunu ve insanların ısınmak için en önemli eşyası olduğunu söyledi. Eski hallaç aletinden bahsetti. Bu aleti kullanan pek fazla usta kalmamış, çünkü pamuk atma makinesi hem daha kolay hem daha iyi sonuç veriyormuş. Bu makineler yaklaşık 3000 TL değerinde. Hallaç aletinin ipi koyun barsağı kurutularak elde ediniliyormuş. 1980'li yıllarda İstanbul genelinde bir kaç ustanın bu barsağın bir kısmını büyü yapmak isteyenlere sattığını söyledi. Zamanında bu işten çok fazla para kazanan insan olduğundan bahsetti. Yorgancıların başına sık gelen bir olaydan söz etti. Yastık ve yatak içinde unutulmuş altın ve paralardan söz etti. Böyle durumlarda bazı yorgancılar hiç ses etmezmiş, bazıları ise sahibine ulaşp iade edenler olmuş.

Görüşme yeri ve tarihi: 20.04.2017, . Rasimpaşa Mah. Celal Muhtar Sokak No:2 Kadıköy/İstanbul

Özen inci yorgan evi isimli dükkan Kadıköy'de Rasimpaşa Mahallesiinde yer alıyor. Dükkanda 2 kişi çalışıyor. Dükkan Nuri Toklican isimli ustaya ait. Sicil kaydı onun üzerine kayıtlı. Kendisi Kosovalı, bir işi için oraya gitmiş. Yazları daha çok o duruyormuş. Benim Görüştüğüm kişi ise Seyit Usta. Kendisi 68 yaşında. Çoğunlukta olduğu gibi kendisi Trabzon/Maçkalı. Bu meslekte en çok Trabzonluların bulunduğunu aktardı. Seyit usta uzun süredir bu dükkanda çalışıyormuş. Dükkanları kira ve 800 TL gibi bir rakam ödüyorlar. Dükkanları yaklaşık 10 m². Dükkanın içerisinde ufak bir asma kat var. Burada yapılan yorganlar sergileniyor. Dükkanın dış görünümüne önem vermediklerini aktardı. Dışarıdan bir kimsenin gelip bizi bulması imkansız gibi bir şey dedi ve müşterilerinin genellikle bu mahalleden olduğunu aktardı. İşleri en çok Nisan-Kasım ayları arasında iyi oluyormuş. Bu mevsimde çeyizlik yorgan diktiren, gündelik yorgan diktiren insanlar artıyormuş. Eskilerde çeyizlik yorganın daha fazla diktirildiğini söyledi. Şimdilerde hazır yorganların artması işlerine engel teşkil ediyor. Yorganları alanların belirli bir yaş aralığını geçen insanlar, ki bunları 40 yaş üstü olarak nitelendiren

Seyit Usta, bizlerden sonra meslekte kimse kalmayacak ve bu iş tarihe karışacak dedi. En çok tercih edilen yorganların mitil yorgan olduğunu söyledi. Mitil yorgan , altı üstü beyaz kumaş olan içi yün, pamuk gibi malzemeler ile doldurulan düz yorgan olarak geçiyor. Bunun dışında baklava, çiçek, elma üzüm, buket, lale desenleri en çok istenenler arasındaymış. Müşterilerinin daha çok bu mahalleden olduğunu ve genellikle 40 yaş üstü kadınların dükkana uğradığını söyledi. Rasimpaşa civarında oturan TCDD emeklilerinin eşlerinin en çok yorgan diktiren müşteriler olduğunu söyledi ve genellikle Bingöl ilinden olduğunu söyledi. Dükkanda yatak ve yatak örtüsü, yastık, yastık örtüsü, çekyat, divan örtüleri, koltuk kılıfları dikiliyor.

Atatürk Cad. Çağlayan Sokak No:6/A Maltepe İstanbul

Sedat Usta Voyna Tekstil isimli dükkanın sahibi. Dükkanda 3 kişi çalışıyorlar. Sedat usta ile birlikte 2 kişi daha var, biri yorgan ustası diğeri perde ile ilgileniyor. Dükkanda hem yorgan hem perde işi yapılıyor. Maltepe'nin meydanında yaklaşık 50m2'lik büyük bir dükkân. Mülakatta edindiğim bilgilere ek olarak ustanın iyi para kazandığını öğrendim. Bana yorgancılık ile ilgili şunları aktardı. Bu işin bizlerden sonra yapacak kimsenin olmadığı, yapacak olanların da bu işi sanat olarak öğrenmediğini sadece iş yapmak için yaptıklarını söyledi. Kilisli ustaların bu işe devam edeceğini söyledi. Fakat onları usta olarak nitelendirmekten utanıyordum dedi. Ucuza çalışıp sanat yapmazlar komik iş yaparlar dedi. Ayrıca yorgancılığı bitirmiş olan şeyin sadece büyük tekstil firmalarının çıkması değil, yorgancıların üç kağıtçı olmaları ile bağdaştırdı. Kendisi ve yanında çalışan ustanın iyi para kazandığını söyledi. Kalfaların parça başına çalışıp para kazandığını söyledi.

Görüşülen Kişi: Selim ŞİMŞEK

Görüşme Yeri: Erenköy Mahallesi, Çoban Yıldızı Sokak No:20, Kadıköy/İstanbul

Selim usta dükkanda tek çalışıyor. Dükkanı yaklaşık 20 m². Aynı zamanda dükkânın arka tarafında 2 metrekarelik bir dükkânı daha var, burada pamuk atıyor ve bazen orda serip yorganın içine dağıtıyor. Selim Şimşek 1973'den beri yorgancılık yapıyor. Mesleği öz amcasından öğrenmiş.

Dükkan sicil olarak kendi üzerine kayıtlı, mülkiyet durumu olarak kira ve dükkânın kirası 1200 TL olarak belirlenmiş. Eskiden çalıştığı birçok seyyar vefat etmiş.

Nurettin Sünger isimli bir isim verdi. Birde Yücel Aydın'dan bahsetti. Yücel Aydın Usta şu an Maltepe'de kendi dükkanına sahip.

Eylül ve Ekim aylarında satışlarının daha fazla olduğunu söyledi. İşlerin artık çok fazla durgun olduğunu aktardı. Bundan sonraki nesillerde geleneksel olarak dikilen yorganların tercih edilmeyeceğini anlattı. Hazır alınan yorganların çok fazla sağlıksız olduğunu ve terlettiğini söyledi. Kendisinin de evinde 2 tane hazır yorgan bulunuyormuş fakat asla kendi kullanmıyormuş.

En çok tercih edilen yorgan motiflerini kabak çiçeği ve lale olarak sıraladı. Bunların fiyatlarının biraz daha uygun olduğunu söyledi. En çok mitil yorgan dikiliyormuş. Eskilerde büyük tekstil firmaları kendisi ile çalışmış. Gelen siparişleri Selim ustaya yönlendirmişler. Eskiden çok sayıda yorgan diktiren insan olduğunu söyledi. Bir kadının bütün çeyizlik eşyalarının kendileri hazırladığını söyledi.

Müşterilerini daha çok doğu illerinden gelen insanlar olarak tanımladı ve 40 yaş üstü insanların daha çok dükkana uğradıklarını söyledi. Dükkana genellikle , belirli bir terzide iş yaptırmış fakat sonra terzinin işini beğenmeyen kadınların geldiğini söyledi. Bir yastık kılıfı göstererek örnek verdi. 1 Yıl önce çekim yapmak için aramışlar, dükkanda görsel birşey olmadığını o yüzden kendi dükkanının çekim için uygun olmadığını söylemiş. Eskiden dekor yapmaya da özen gösterdiğini anlattı fakat son zamanlarda bunun için fırsat bulamadığını aslında çok da önemsemediğini aktardı.

Görüşülen Kişi: Temel Yavuz

Görüşme Yeri ve Tarihi: 18.07.2017 / Küçükyalı Mah. Bağdat Cad. No:153 Maltepe/IST

Temel Usta Trabzonlu, memleketinden yaklaşık 4-5 yaşlarında ayrılmış, daha sonra Trabzon ile ilgili pek bir bağı olmamış. Temel Usta buraya geldiğinde Babası ve Amcası zaten İstanbul'da yorgancılık yapıyorlarmış.

Yorgancılık mesleğinde memlekette akraba getirme ve ona sahip çıkılması olayının çok fazla olduğunu aktaran usta, kendisinin de daha önce akrabalarına yardımcı olduğunu, hatta ufacık yeri de olsa, onları dükkanda yatırdıklarını anlattı. Temel Usta İstanbul'da ticaret lisesi bitirmiş. Dönem şartlarına göre çok iyi muhasebe bildiğini aktardı fakat bir kaç kere çalıştıktan sonra bu işi sevmediğini, onun için çok baş ağrıtıcı

olduğunu ve babadan öğrendiği yorgancılığı yapmanın daha keyifli olduğunu söyledi. Yani işe isteyerek başlamış. Kendi Babasının bu konuda otoriter olduğunu ama yine de bu işi sevdiğini söyledi. Beyaz yakalı olmak bana göre değil dedi. Ben sanat icra etmeyi seviyorum diyerek ekledi. Yorgancılıktan iyi paralar kazandığını söyledi. Ailesini bu meslekle geçindirdiğini anlattı.

Yorgan dikiminin zor olduğunu anlattı. Herkesin elinden gelemeyecek kadar ince iş dedi ve yapımını aktardı. Yapımını " ilk olarak kumaş dikilir, eğer satende motif çizilir daha sonra yorgan döşenir ağzı dikilir ve çubuk ile dövülür, daha sonra teğellenir ve dikim başlar, ilk olarak kıyıları sonra içler dikilir" şeklinde anlattı. Yorgancıların motif çizerken sabun değil tebeşir kullandığını aktardı. Tebeşirin çırpı ipinin üzerine toz olarak atıldığını daha sonra ipin kaldırılarak dikim yapılacağı yerin belirlenmesini sağladıklarını söyledi. Çubuk (Değnek, kızılıcık sopası) ile yapılan işlemin adını 'çubuklamak' olarak aktardı. Yorgan çubuğu ve yatak çubuğunun ayrı olduğunu, yorgan çubuğunun daha ince ve gürgenden yapıldığını söyledi. Yatak için ise daha kalın, yaklaşık 10 milim çapında olduğunu söyledi. Divan örtüsü ve masa örtüsü işinin eskiden kendisine çok fazla geldiğini artık bu işten para kazanmadığını söyledi. Çırpı ipinin pamuklu olması gerektiğini aktardı. Fakat bulmakta zorlandıklarını da ekledi.

Görüşme esnasında gözlemlediğim şeyleri not olarak günlüğüme eklemeye karar verdim. Dükkanın giriş kısmında el arabası üzerinde üst üste konulmuş yastık ve yorganlar, çuval içerisinde pamuklar bulunmaktadır. Dükkana cam pencereli bir kapıdan giriliyor. Kapı, etrafındaki pencereler sayesinde güneş ışığı alabiliyor. Dükkana girildiğinde her bir köşe yorganlarla dolu. Tavan yüksekliği yaklaşık 3 metre kadar var. Kapının üzerinde tavandan sarkan yorganlar var. Yüksekte olduğu için kapı girişine kadar inmiyorlar. Tavandaki yorganlar düz beyaz renkli ve beyaz üzerine minik pembe çiçekli kumaşlardan yapılmış. Kapı girişinde girişi kapatmayacak kadar küçük ve dar bir raf ünitesi bulunuyor. Bu rafta çeşitli renkte kumaş topları ve ipler bulunmakta. Bu rafın üzerinde yine tavandan rafın tepesine kadar inen askılıklarda yorganlar asılmış durumda. Bu yorganlarda yine beyaz kumaştan ve çiçekli kumaştan yapılmış. Rafın rengi beyaz. Rafın bulunduğu duvarın devamında üst üste yığılmış şekilde yastık, yorgan, içi kumaş dolu poşetler bulunmakta. Bu alan duvarın köşesine kadar sürüp diğer duvar alanıyla birleşen alanı kaplamış. Kapıya paralel olan bu duvar üzerinde açık turuncu renkli ipek kumaştan yapılmış işlemeli bir yorgan bulunmaktadır. Yorganın orta noktasında bir çiçek, çiçeğin etrafından köşelere doğru uzun çizgi şeklinde dikişler

motif oluşturmuştur. Bu yorganın yanında duvara açılarak sergilenmiş şekilde açık pembe renkli ipek bir yorgan daha bulunmaktadır. Bu yorganın motifi spiraller şeklinde-dir. Bu duvarın n, raflı duvarda olduğu gibi yastıklar, yorganlar ve kumaşlarla doludur. Poşetlenmiş araç gereçler de bulunmaktadır. Bu alan yine de duvarda asılı olan ipek kumaşlı yorganın sergilenmesini engelleyecek kadar yüksek değildir. Birkaç adım ilerisinde dükkanın tam ortasına konumlanmış dikiş masası bulunmaktadır. Brother marka dikiş makinesi beyaz renklidir. Yorgancı masaya oturduğu zaman dışarıyı ve kapıyı görebilecek şekilde masa konumlanmıştır. Masanın arka tarafında yorganların yığılı olduğu duvarın sol köşesinde depo olarak kullanılan odanın kapısı bulunmaktadır. Bu alana giriş dardır. Depo kapısının rengi duvar rengi ile aynı olan açık sarı renktedir.

16.08.2017-Turan zten

Küçükyalı Mah. Gümüş Sokak. No:34 Maltepe Ist

Turan usta Trabzon Maçkalı. Kendisine daha önce Kadıköy'de bulunan başka bir ustanın bana adres vermesiyle ulaştım. Kendisi yorgancılık yapmadan önce çok sayıda farklı işler yapmış, daha sonra Yorgancılık mesleğinin çok para getirdiğini söyleyerek, askerliğinden sonra bu işe başlamış. Görüştüğüm diğer yorgancı esnafının aksine Turan Usta bu işin çok zor olmadığını, kafayı çalıştırdıktan sonra işin kısa yolları olduğunu anlattı. Buna rnek olarak: " birçok usta çizimler için katalogdan müşterilere motif gösteriyor ben, bana bırakmaları gerektiğini söylüyorum, sanatçıyı bana güvenin diyorum" dedi. Meslek hakkında teknik bilgiler aktaran usta yorganların ağırlıkları ile ilgili bilgiler verdi. Çift kişilik tek kişilik kişlik eyizlik yorganlar, yatak gibi eşyalarda kullanılması gereken yün, pamuk ağırlığından bahsetti. Meslekte Trabzonluların çok olduğunu fakat nadir de olsa Kilisli vatandaşların olduğunu, fakat onların yaptığı işi kaba, hatta komik olduğunu söyledi. Buna rnek olarak 10 cm'de 3 fiske atıyorlar. Yorgan oradan burada çıkıyor dedi. Yorganlar için en çok pamuk kullanıldığını söyledi. Kendinin en çok diktiği motifler olarak: ereve, söğüt yaprağı, baklava, armut, Tavuskuşu, Armutlu Pervane, Kabak ieği, Güneş, Karanfil, l Pervane motiflerini sıraladı. İstanbul'da yorgancılıkta 2 tane akrabası olduğunu söyledi biri eniştesi biri de köyden uzak akraba olarak nitelendirdi. Eskiden çok sayıda yatak örtüsü siparişleri varmış, şimdilerde herkesin hazır aldığını söyledi. İşlerinin şu an durgun olduğunu söyledi. Yine diğer ustaların aksine kendinin çırak ihtiyaı olmadığını söyledi. Kendisi daha önce yay ile pamuk attığını, zamanında seyyar çalıştığını söyledi. Dükkan açma imkanları olmadığı için bir dönem böyle çalışmış yorgancılar. Bunu yaparken

sokaklarda yorgancı geldi diye bağırlarmış. Turan Usta bana pamuk atmayı da gösterdi. Bana denettirdi, ilk başta çok elime 2 avuç dolusu pamuk aldım ve makineye attım. Pamuk atma makinesi çok sesli çalışıyor ayrıca çarptığı duvarda en az 2-3 cm kalınlığında pamuk tozu bulunuyordu. Her yerim bembeyaz olmuştu. Uzun bir süre öksürtüyor. Kendisi buna alıştığını söyledi. Tabii ki önlem aldıklarını da belirtti. Dükkan da ayrıca gözlemlediğim şeyleri not aldım, ayrıca fotoğraflarını çektikten sonra da inceledim ve yazıya döktüm, bunlar da şu şekilde oluşmakta.

Cam pencereli kapının yanında kapı genişliği kadar birde cam pencere bulunmaktadır. Pencere üzerinde sarı renklerle dükkanın adı ve telefon numarası yazmaktadır. Kapının girişinde demir ayaklı yeşil döşemeli bir sandalye bulunmaktadır. Sandalyenin yanında 20 cm yüksekliğinde zemin yükseltisi bulunmaktadır. Bu zeminin kaplaması ve dükkanın geri kalan zemini kahverengi muşambadandır. Duvarların hepsi yorganlarla kaplanmıştır. Kapı girişine paralel olan duvarda altta açık yeşil, üstte lila renkli ipek kumaştan iki yorgan vardır. Kapının girişinde sandalyenin de arkasında bulunan duvarda açık pembe renkli yorgan bulunmaktadır. Dükkanın dış kısmında çuvallar içerisinde pamuklar vardır. Yaklaşık 3-4 pamuk dolu çuval dükkanın dışına cam pencere önüne yaslanmıştır. Dükkan kapısına paralel olan duvarın devamında açık pembe renkli ipek kumaştan bir yorgan asılıdır. Bu yorgan korniş gibi bir sistemle sürgülü bir araca asılıdır. Bu sayede yorgan hareket ettirilebiliyor ve yorganın arkasında depo olarak ayrılan alan ortaya çıkıyor. Dükkanın ortasında Yuki marka yeşil bir dikiş makinesi bulunuyor. Dükkanın girişinden girince solda kalan duvarda raflar bulunuyor. Bu rafların altında yorgancının montunu astığı bir çivi duruyor. Üzerinde siyah bir mont bulunmakta. Raflar kumaşlarla ve iğne ipliklerle dolu. Kumaşların hepsi çiçek desenli. Kimi büyük kimisi küçük çiçeklerle desenli. Alttaki iki rafta bulunan kumaşlar daha düzenli dizilmişken en üstte ki rafta bulunan kumaşlar geliş güzel bir şekilde dizilmiştir. Depo olan odanın zemini kahverengi laminant parkedir. Depoda yeşil bir pamuk atma motoru bulunmaktadır. Duvarlar 2-3 cm kalınlığında tozlar ile kaplı, florasen ışık ile aydınlatılmakta. Depo en fazla 2m² bir yer.

FOTOĞRAFLAR

Fotoğraf No:1 Özen Yorgan Dikim Evi- Usta Temel Yavuz, dikiş makinesinin başında
16.08.2017/ Küçükyağ Mahallesi Bağdat Caddesi No:159 Maltepe/İstanbul

Fotoğraf No:2 Seval Yorgan Dikim Evinin sahibi usta Turan Özten, çırpı ipini anlatırken
12.07.2017/ Küçükyağ Mahallesi Gümüşcü Sokak 34/30 Maltepe/İstanbul

Fotoğraf No:3 İstanbul Yorgancı Hallaç ve Çeyizciler Odası Başkanı Nazmi İnce
19.04.2017/ Kapalıçarşı İstanbul

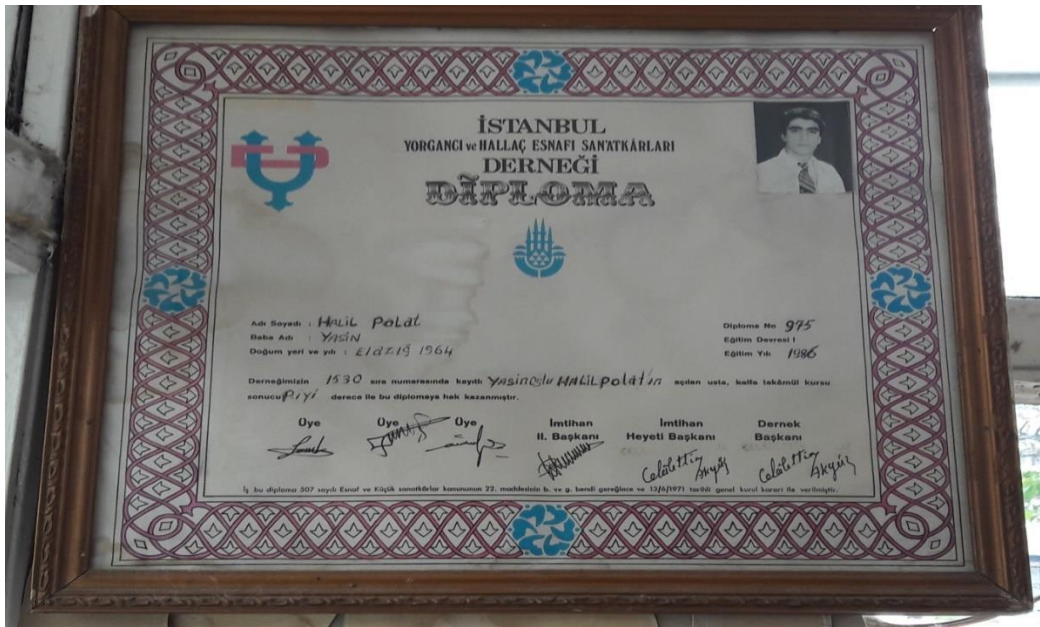

Fotoğraf No:4 / Yorgan dikmek için kullanılan 01 Numaralı İğne
08.08.2017/İstanbul

Fotoğraf No:5 / Yorgan dikmek için kullanılan 01 Numaralı İğne

08.08.2017/İstanbul

Fotoğraf No:6 / İstanbul Yorgancı Hallaç ve Çeyizciler Odasında sınav ile verilen diploma örneği

18.07.2017/ Altayçeşme Mah. Palmiye Sokak. No:14/B Maltepe/İstanbul

Fotoğraf No:7 / Yorgan ustası Halil Polat, Pamuk atma yayı ve tokmağını tutuyor.

18.04.2017/ Altayçeşme Mah. Palmiye Sokak. No:14/B Maltepe/İstanbul

İSTANBUL YORGAN VE ÇEYİZCİLER ODASI					
Bağlı Bulunduğu Mesleki Federasyon	: ANKARA	Küsal Tarihi ve No.	:		
Bağlı Bulunduğu Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği	: İSTANBUL	Esnaf ve Sanatkarlar Sicil No	:		
Kayıtlı Olduğu Esnaf ve Sanatkarlar Odasının Adı	: İSTANBUL YORGAN VE ÇEYİZCİLER ODASI	Oda Kayıt No.	:		
Adı ve Soyadı	:	Ustalık Belge No.	:		
İşyeri Adresi	:				
2013 - 2014					
1. SINIF ÜCRET TARİFESİ					
1 Türk Motifli Lale Karanfil	600	22 Yıldızlı Baklava (baskılı)	500	43 Yelpaze	300
2 Yaban Gülü	500	23 Tek Dümen	500	44 Tavan Nakışı	300
3 Üzüm Modeli	500	24 Buket Lale	500	45 Kabak Çiçeği	300
4 Yonca Modeli	600	25 Beş Lale	500	46 Balık Pulu	350
5 Dalı Yonca	600	26 Güneş Modeli	500	47 Çift Baklava	200
6 Papatya	500	27 Sabah Güneş	500	48 Çift Kare	200
7 Karanfil	600	28 Bülbül ve Gül	500	49 Tek Baklava	200
8 Menekşe	600	29 Gelin Tacı	500	50 Tek Kare	200
9 Fiyonk	600	30 Karadeniz Dalgası	500	51 Ortopedik Lüks Yatak Çift	270
10 Fildişi	700	31 <S> Parke Dörtü	350	52 Ortopedik Lüks Yatak Tek	200
11 Kelebek	600	32 Vizon Parke	350	53 Normal Fitilli Yatak Çift	130
12 Tavus Kuşu	750	33 İkili Parke	350	54 Normal Fitilli Yatak Tek	100
13 Dokuz Lale	750	34 Çerçeve (baskılı)	350	55 Basma - Mitil Yorgan	70
14 Saray Lalesi	700	35 Kayma Kare	350	56 Seccade İşleme-Takım	40
15 Fantezi Pervane (dairesel baskılı)	600	36 Yapraklı Pervane	400	57 Baş Yastığı	15
16 Altılı Pervane	500	37 Dörtü Pervane	400		
17 Fantezi <s> Kare (Baskılı)	400	38 Fırıldak	350		
18 Muz Modeli	500	39 Yelken	350		
19 Beş Orta	600	40 Şemsiye	350		
20 Erden Motif	600	41 Yarım Ay	350		
21 Çavuşlu Menekşe	600	42 Zırlı Baklava (baskılı)	400		

Fotoğraf No:8 / Yorgancılar Odasının belirlediği 2013-2014 yıllarından kalan ücret tarifesini

16.08.2017 / Küçükyah Mahallesi Bağdat Caddesi No:159 Maltepe/İstanbul

**Fotoğraf No:9 / Saten Yorgan dikiminde kullanılmak üzere çizilmiş desen kalıpları
:Kalp 12.08.2017 / Göztepe Mah. Prof.Reşit Belgesoy Cad. No:32 Kadıköy/İstanbul**

Fotoğraf No:10/Saten Yorgan dikiminde kullanılmak üzere çizilmiş desen kalıpları: Yonca Şekli

12.08.2017 / Göztepe Mah. Prof.Reşit Belgesoy Cad. No:32 Kadıköy/İstanbul

Fotoğraf No:11 / Yorgan Ustalarının reklam için uyguladığı yöntemler-1 : Filama
23.08.2017/ Sahrayıcedit Mah. Atatürk Cad. Hafız İmam Sokak No:1 Kadıköy/İst

Fotoğraf No:12 / Yorgan Ustalarının reklam için uyguladığı yöntemler-2 : Etiket
23.08.2017/ Sahrayıcedit Mah. Atatürk Cad. Hafız İmam Sokak No:1 Kadıköy/İst

Fotoğraf No:13 / Yorgan, yastık doldurmak için kullanılan yün

08.08.2017/ Küçükbakkalköy Mah. Gazipaşa Cad. No:3 Ataşehir/İst

Fotoğraf No:14 / Yorgan, yastık doldurmak için kullanılan boncuk (Slikon) elyaf

08.08.2017/ Küçükbakkalköy Mah. Gazipaşa Cad. No:3 Ataşehir/İst

Fotoğraf No:15 / Yorgan, yastık doldurmak için kullanılan pamuk
08.08.2017/ Küçükbakkalköy Mah. Gazipaşa Cad. No:3 Ataşehir/İstanbul

Fotoğraf No:16 / Aydın Usta yorgana fiske atarken
08.08.2017 Küçükbakkalköy Mah. Tevfik Fikret Cad. No:3 Ataşehir/İst

Fotoğraf No:17 / Yorgan Dikimi için kullanılan, yüksük (soldaki) ve beyaz iplik (sağdaki)

Bağlarbaşı Mah. Gülyolu Sokak No:155/5 Maltepe/İstanbul- Fazilet Perde

Fotoğraf No:18 / Yorgan Dikimi, Muzaffer usta yorgan ağız dikimi aşamasını gerçekleştiriyor.

Bağlarbaşı Mah. Gülyolu Sokak No:155/5 Maltepe/İstanbul- Fazilet Perde

Fotoğraf No:19 / Pamuk atma motoru (Hallaç Makinesi)

Bağlarbaşı Mah. Gülyolu Sokak No:155/5 Maltepe/İstanbul- Fazilet Perde

Fotoğraf No:20 / Motiflerin müşterilere anlatıldığı motif kitabı

12.08.2017 / Göztepe Mah. Prof.Reşit Belgesoy Cad. No:32 Kadıköy/İstanbul

Fotoğraf No:21 / Tavuskuşu desenli saten yorgan

23.08.2017/ Sahrayıcedit Mah. Atatürk Cad. Hafız İmam Sokak No:1 Kadıköy/İst

Fotoğraf No:22 / Lale desenli saten yorgan

23.08.2017/ Sahrayıcedit Mah. Atatürk Cad. Hafız İmam Sokak No:1 Kadıköy/İst

Fotoğraf No:23 / Saten bebek yorganları

23.08.2017/ Sahrayıcedit Mah. Atatürk Cad. Hafız İmam Sokak No:1 Kadıköy/İst

ÖZGEÇMİŞ

01.10.1994 tarihinde İstanbul’da doğmuştur. 4 kişilik ailede 2 erkek çocuktan büyük olanıdır. İlköğrenimini İstanbul Nihat Erim İ.Ö.O.’ da tamamlanmıştır. Ortaokul eğitimini yine aynı okulda sürdürmüştür. Lise öğrenimini İstanbul Orhangazi Lisesi’nde tamamlamıştır. 2013 yılında İstanbul Üniversitesi Antropoloji bölümünü kazanmıştır

. Üniversite öğrenimini boyunca farklı sektörlerde işlerde çalışmıştır. Yine üniversite öğrenimi boyunca fotoğrafçılık, sosyal medya yönetimi, uygulamalı girişimcilik eğitimlerine katılıp, bu alanlarda sertifika almaya hak kazanmıştır.

Temmuz 2017-Eylül 2017 tarihleri arasında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Sosyal Antropoloji Anabilim Dalı bünyesinde İstanbul’da Yorgancılık sanatı üzerine ekip arkadaşları Sultan Ayan ve Oğuzhan Çelik ile birlikte katılarak gözlem ve yüz yüze mülakatlar yaparak saha çalışması yapmıştır.

2018 Nisan ayı itibariyle Vizor Kedisi şirketinde Etkinlik Fotoğrafçısı pozisyonunda çalışmaktadır.